

dp. 15

ΕΜΜ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

Σε 15
100
ΚΟΝΤΑΚΙΑ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Γ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ Δ'

15
Τμήματα Εκπαίδευσης Ελλάς Συμβ. 34
βιβλίον της πατριότητος, και φόρου δο, 20
Mr. 15

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ
28—*Ἐν δύο Σταδίου—28*
1926

18807

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1800

ΕΜΜ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

KONTAKIA KAI KANONEΣ

ΤΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Γ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ Δ'

Αριθ. Πρόξενος Εμπ. Συμβ. 14-8-925
Τυπάται μετά την Αγία Ήμερη και φέρει δο. 20

ΕΝ ΔΟΦΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ
28—Ἐν δδῷ Σταδίου—28

1926

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΠΟΙΗΣΙΝ

1-ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Οι πρώτες ἐπὶ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων Χριστιανοὶ συνήρχοντο εἰς κοινὰς προσευχὰς καὶ ἀνέπεμπον ὅμνους πρὸς τὸν Θεόν, ὡς συνεδρύλευεν αὐτοῖς ὁ Παῦλος λέγων «πληροῦσθε ἐν πνεύματι λαλοῦντες ἔχοτες ψαλμοῖς καὶ ὑμνοῖς καὶ ὄδαις πνευματικαῖς, ἔδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὅμῶν τῷ Κυρίῳ» ('Εφεσ. ε' 18—19). Τὴν ἵερὰν δὲ ταύτην ὅμνωφδιαν παρέλαβον οἱ Χριστιανοὶ ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς Συναγωγῆς, ἐν τῇ ἐποίᾳ ἐκτὸς τῆς ἀναγνώσεως περικοπῶν τῆς Π. Διαθήκης ἐψάλλοντο καὶ ὄδαι τινες ἐν ταύτῃ περιεχόμεναι, μάλιστα δὲ οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαυΐδ, τὸ τελειότατον τοῦτο πρότυπον θρησκευτικῆς λυρικῆς ποιήσεως.

Μετὰ τοὺς Ψαλμοὺς κατὰ τὴν ἵερὰν ὅμνωφδιαν τῶν πρώτων Χριστιανῶν ἦσαν ἐν χρήσει αἱ ἐννέα ὄδαι τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης, αἵτινες ἀπετέλεσαν βραδύτερον τὸν καλούμενον Κανόνα⁽¹⁾.

Οἱ Ψαλμοὶ δὲ καὶ αἱ ὄδαι αὗται ἀπηγγέλλοντο μουσικῶς, κατάρχοντος τοῦ μέλους ἐνός τινος ἥ καὶ ὅλου χοροῦ, δὲ λαὸς

(1) 'Ἡ α' ὄδὴ ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ τῇ ὑπὸ τῶν Ἐβραίων διαβάσει τῇ; 'Ἐρυθρᾶς θαλάσσης' ('Ἑξόδ. ιε', 1—19), ἡ β' ὠσαύτως ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως παραδίδοντος εἰς τοὺς Λευτας τῇ; πλάκας τοῦ νόμου (Δευτ. λβ', 1—43), ἡ γ' ἐψάλη ὑπὸ τῇ; 'Ἀννης', ὅτε ἐγέννησε τὸν προφήτην Σαμουὴλ ('Α' Βασιλ. β', 1—18), ἡ δ' εἶναι προσευχὴ τοῦ προφήτου 'Ἄββακούμ' ('Α' Ββακ. γ', 1—19), ἡ ε' προσευχὴ τοῦ προφήτου 'Ησαΐον' ('Ησ.κς' 1—21), ἡ σ' προσευχὴ τοῦ προφήτου 'Ιωνᾶ' ('Ιων. β', 3—10), ἡ ζ' προσευχὴ τῶν ἐν Βαβυλῶνι βιηθέντων εἰς τὴν καμίνον τριῶν παιδῶν (Δανιηὴλ γ'), ἡ η' ὅμνος τῶν αὐτῶν παιδῶν (Δανιηὴλ αὐ-

μετεῖχε τῆς ψαλμῳδίας ἐπαναλαμβάνων ἐν τέλει τὰ ἐπιφωνήματα ἀλληλούϊα, ἀμήν, ὡσαννά καὶ τὸ πολλάκις ἐπαναλαμβανόμενον **Κύριε ἐλέησον** (¹).

Εἰς τοὺς ἔκ τῆς Γραφῆς δὲ τούτους ὅμνους οἱ τῶν πρώτων αἰώνων Χριστιανοὶ προσέθηκαν καὶ ἄλλους εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν μονογενῆ Αὐτοῦ υἱὸν ἀναφερομένους. Τοιούτοις δὲ ὅμνοις εἶναι δὲ καλούμενος ἁωθινὸς (Δέξα ἐν ὅψιστοις Θεῷ κλπ.), δὲ σπεριγὸς (Αἰνεῖτε, παῖδες, Κύριον κλπ.), δὲ ἐπιλύχνιος (Φῶς ἵλαρὸν κλπ.) καὶ ἡ εὐχὴ ἐπ' ἀρίστῳ (Εὐλογητὸς εἰ, Κύριε, δὲ τρέφων με ἔκ νεότητός μου κλπ.), ὃν ἐμως τοὺς ποιητὰς ἡμεῖς σήμερον δὲν γνωρίζομεν.

Ὑπάρχουσι δὲ ἐμως ἄλλοι γνωστοὶ τῆς πρώτης ταύτης περιόδου Χριστιανοὶ ὅμνογράφοι, **Μεθόδιος** ἐπίσκοπος τῆς ἐν Δυτίᾳ πόλεως Ὁλύμπου (+312), δοτις ἐν τῷ συγγράμματε αὐτοῦ «**Συμποσίω**» εἰσάγει παρθένον τινὰ ἐξυμνοῦσαν τὸν παρθενικὸν βίον ἐν φορᾷ 24 στροφῶν συγκειμένῳ, **Γρηγόριος** δὲ Ναζιανζηνὸς (328—389), δοτις ἐποίησε πολλοὺς ὅμνους εἰς τὸν Θεόν, τὸν Χριστόν, τὸν τίμιον Σταυρὸν κλπ. καὶ δὲ ἐπίσκοπος Πτολεμαΐδος **Συνέσιος** (+413), δοτις ἐποίησε πολλοὺς θρησκευτικοὺς ὅμνους. Πάντα δὲ ἐμως τὰ ποιήματα ταῦτα, ποιηθέντα καὶ ἀπομίησιν καὶ εἰς τὴν γλώσσαν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ εἰς τὰ μέτρα τῶν προτύπων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ποιήσεως, μαρτυροῦσι μὲν διτις οἱ ποιηταὶ αὐτῶν ἦσαν λό-

τόθι) καὶ ἡ θ' εἶναι ἡ φδή, ἢν ἥδεν ἡ Μορία, ὅτε μετὰ τὸν εὐαγγελισμὸν τοῦ Γαβριὴλ συνήντησε τὴν Ἐλισάβετ (Λουκ. α', 47—55).

(1) Ἐκ τῶν ἐπιφωνημάτων τούτων, ἀτινα ἐκαλοῦντο ἐφύμνια ἡ ἀκροτελεύται ἡ ἀκρόστιχα ἡ ὑποψήλματα, ὡς ἐκ σπερμάτων ἀνεπτύχθησαν σὺν τῷ χρόνῳ κατόπιν πρῶτον μὲν μικρά τινα αὐτοτελῆ φδάρια, ἀτινα παρενεβάλλοντο, ὅπως τὰ ἐπιφωνήματα, μεταξὺ τῶν Ψαλμῶν καὶ τῶν φδῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐκ τῆς Γραφῆς ἀναγνωσμάτων, ἐπειτα δὲ καὶ μεγαλύτερα ποιήματα, οἷα εἶναι τὰ **Κοντάνια** (ὕμνοι) καὶ οἱ **Κανόνες**.

γιοις ἄνδρες καὶ ἐνεπνέοντο ὑπὸ θερμοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, δὲν ἐπέδρων δμῶς εἰς τὸ θρησκευτικὸν συναισθῆμα τοῦ Χριστιανικοῦ πληρώματος καὶ διὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, δὲν ἐνέχριθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἰς λειτουργικὴν χρῆσιν.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Περίοδος τῶν Κοντακίων ἢ "Ιμνῶν")

Ἄπὸ τοῦ Ε' αἰώνος ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ὅμνογραφία ἀνάπτυσσομένη φθάνει εἰς τὴν τελείαν ἀνάπτυξιν αὐτῆς κατὰ τὸν εἰς αἰώνα, ἡ περίοδος δ' αὕτη είναι ἡ τῆς ἀκμῆς τοῦ Κοντακίου. Ποιηταὶ δὲ τῆς περιόδου ταύτης είναι Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἐπίσκοπος καὶ πρόεδρος τῆς ἐν Ἐφέσῳ Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου (431), Ἀνθιμός καὶ Τιμοκλῆς καὶ Αὐξέντιος, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός, ποιητὴς τοῦ ὅμνου «Ο μονογενῆς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ κλπ.», ὁ Δομίτιος, ὁ Ἀναστάσιος, ὁ Κυριακὸς καὶ ὁ πάντων ἄριστος Ῥωμανός.

Ο Ῥωμανός, ὁ ἐπικαλούμενος μελωδός, καταγόμενος ἐκ τῆς ἐν τῇ Συρίᾳ Ἐμέσης, μιᾶς τῶν πρώτων ἔξελληνισθεισῶν Ἀραβικῶν ἐποικήσεων τῆς Συρίας, ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς διάκονος τῆς ἐν τῇ Φοινικῇ παραλίᾳ Βηρυτοῦ. Ἐκ ταύτης δὲ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ Α' (491—518) διέμενεν ὡς ἐφημέριος γαστρινος τῆς Θεοτόκου καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν Ἐκκλησιαστικῶν ὅμνων. Λέγεται δὲ διὰ ἐποίησεν ὑπὲρ τοὺς χιλίους ὅμνους οὐ μόνον εἰς τὰς κινητὰς Δεεποτικὰς καὶ Θεωμητορικὰς ἑστάτις, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πλειστους τῶν Ἀγίων καὶ ἄλλων προσώπων τῆς ΙΙ. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσι καὶ ὁ Συμεὼν ὁ νεώτερος (521—596), ὁ ἐπικαλούμενος Στυλίτης, Σωφρόνιος ὁ ἀπὸ τοῦ 629 πατριάρχης Ἱεροσολύμων, Ἀνδρέας ὁ Πυρός, Βυζαντίος καὶ ἄλλοι.

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Περίοδος τῶν Κανόνων)

Ἀπὸ δὲ τοῦ Ζ' αἰώνος ἀρχεται ἡ τρίτη περίοδος τῆς Ἐκκλη-

σιαστικῆς ποιήσεως, ἢ περίοδος τῶν **Κανόνων**. Ποιηταὶ δὲ τῆς περιόδου ταύτης εἰναι οἱ ἀκόλουθοι.

Ἀνδρέας, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, δστις περὶ τὰ μέσα μὲν τοῦ Ζ' αἰώνος ἐν Δαμασκῷ γεννηθεὶς, ἐν Ἱεροσολύμοις δὲ πολλὰ ἔτη ζήσας, εἰναι ὁ εἰσηγητὴς τῶν Κανόνων. Τὸ κύριον αὐτοῦ ἔργον εἰναι ὁ λεγόμενος Μέγας Κανών, δστις ἐκ 250 στροφῶν συγκείμενος περιέχει πολλοὺς δογματικοὺς δρισμούς. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἐποίησε καὶ ἄλλους Κανόνας εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ Ἀγίους.

Γερμανδς, δστις Πατριάρχης Κ)πόλεως γενόμενος (715—730) ἡγαγκάσθη ὑπὸ τοῦ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου νὰ παραιτηθῇ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον ἐπέδθη εἰς τὴν συγγραφικὴν καὶ τὴν ποίησιν.

Ιωάννης ὁ Δαμασκηνός, δστις περὶ τὰ τέλη τοῦ Ζ' αἰώνος ἐν Δαμασκῷ γεννηθεὶς καὶ ὑπὸ τεινος Σικελιώτου μοναχοῦ, τοῦ Κοσμᾶ, παιδευθεὶς ἀπεσύρθη εἰς τὴν παρὰ τὰ Ἱεροσόλυμα Μονὴν τοῦ ἁγ. Σάβδα, ὅπου διέτριψε τὸν βίον συγγράφων, ἀπέθανε δὲ μικρὸν πρὸ τοῦ 754. Ὁ Ιωάννης ἔχ τῶν πολυμαθεστάτων καὶ πολυγραφωτάτων συγγραφέων τῶν Βυζαντιακῶν χρόνων ὥν, ἐν τῇ ποιήσει ἐμιμήθη τὸν Ναζιανζηνὸν Γρηγόριον. Εἰς τὸν Ιωάννην ἀποδιδεται καὶ ἡ ποίησις ἡ μᾶλλον ἡ διασκευὴ τῆς Ὁχτωήχου.

Κοσμᾶς, θετὸς ἀδελφὸς τοῦ Ιωάννου, συνανατραφεὶς καὶ συμπαιδευθεὶς μετ' αὐτοῦ, ἔχειροτονήθη ἐπίσκοπος τοῦ ἐν Φοενίκῃ Μαϊσουμᾶ τῷ 743. Μιμηθεὶς δὲ καὶ οὗτος Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν ἐποίησε πλείστους Κανόνας.

Ιωσήφ, ὁ ἐπικαλούμενος ὑμνογράφος, ἐν Σικελίᾳ γεννηθεὶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ Η' αἰώνος μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἔκειθεν εἰς Κων.)πολιν, ὅπου πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ ἔξορίας ὑποστάτες ὡς πολέμιος τῶν εἰκονομάχων ἀπέθανε τῷ 833. Ὁ Ιωσήφ ἐποίησε πλείστους Κανόνας εἰς Ἀγίους μάλιστα, τὸ πλεῖστον δὲ τῆς Παρακλητικῆς εἰναι ἔργον αὐτοῦ.

Θεόδωρος καὶ **Ιωσήφ** (759—826), οἱ ἐπικαλούμενοι Στουδῖται ἐκ τῆς περιωνύμου ἐν Κων.)πόλεις Μονῆς τοῦ Στουδίου, ἤτις τῷ 463 έδρυθεῖσα κατέστη ἀπὸ τοῦ τέλους Η' αἰώνος κέντρον

Ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως. Οἱ πλεῖστοι τῶν Κανόνων τοῦ Τριψίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου εἰναι ἔργα τοῦ Θεοδώρου τούτου.

Θεόδωρος καὶ Θεοφάνης, οἱ ἐπονόμασθέντες **Γραπτοί**, διότι σφροδῶς καταφερόμενοι κατὰ τῶν εἰκονομάχων αὐστηρῶς ἐτιμωρήθησαν ὅπδ τοῦ Θεοφίλου, διτις τέλος διέταξε νὰ ἐγκαυθῶσιν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν 12 στίχοι δηλοῦντες τὴν αἰτίαν τῆς τιμωρίας αὐτῶν. Πολλὰ τῶν ἐν τοῖς Μηναῖοις καὶ τῷ Τριψίῳ ποιημάτων εἰναι ἔργα τῶν ποιητῶν τούτων. Στουδίται δ' ωσαύτως ἡσαν **Γεώργιος** ὁ Νικομηδείας, δ' **Αντώνιος**, δ' **Αρσένιος**, δ' **Βασίλειος**, δ' **Γαβριῆλ**, δ' **Νικόλαος** καὶ ἄλλοι ὄνμονογράφοι.

Κασία, ή καὶ **Ίκασία** καὶ **Κασσιανή** καλουμένη, γεννηθεῖσα περὶ τὸ 810 εἰναι ἡ μόνη ἀξία λόγου Σριστιανή ποιήτρια. Ιδρύσασα Μονὴν καὶ ἐν αὐτῇ τὸν βίον εἰς μελέτας κατατρίψασα ἐποίησε ποιήματα πολλά, ἐν οἷς καὶ τὸ πολυθρύλητον «Κύριε, ή ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις κ. λ. π.».

Δέων ὁ βασιλεὺς ὁ ἐπικαλούμενος **σοφὸς** (889-912) ἐποίησεν ἑκτὸς ἀνακρεοντεῖου τινὸς ἀσματος εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν καὶ ἰδιόμελά τινα καὶ ἄλλα ἐωθινὰ ἀναστάσιμα.

Φώτιος, ὁ περικλεής πατριάρχης Κ]πόλεως (+891), ἐποίησε ῥυθμικὰ ἀνακρεόντεια καὶ ἰδιόμελα καὶ Κανόνα εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ **Κωνσταντῖνος** ὁ πορφυρογέννητος (913—959), συγγραφεὺς πολυγράφος, ἐποίησε τὰ 11 **'Εξαποστειλάρια.**

Δ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Ἄπὸ δὲ τοῦ ΙΑ' αἰώνος ἡ **Ἐκκλησιαστικὴ ὄνμογραφία** ἥρχισε νὰ παρακμάζῃ καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους καὶ μάλιστα διὰ τοῦτον, διὰ τοῦ **Ἐκκλησιαστικοῦ ἀσματολογίου** συμπληρωθέντος διὰ ποιητῆς **Ἐκκλησιαστικῶν ἀσμάτων** δὲν ἥλπιζε πλέον διὰ τὰ προϊόντα τῆς φαντασίας αὐτοῦ θὰ χρησιμοποιηθῶσι καὶ πρὸς πρακτικὸν σκοπὸν εἰσαγόμενα εἰς τὰ λειτουργικὰ βιβλία. **Ἀπὸ** τοῦ ΙΑ' λοιπὸν αἰώνος ὀλίγοις ὄνμογράφοι ἀναφέρονται, γνωστότεροι δὲ τούτων εἰναι οἱ ἔξι. **Ιωάννης** ὁ **Μαυρόπους**, δ' **Μητροπολίτης** τῆς μεταξὺ **"Ιριος** καὶ **"Άλυος** πόλεως Εὐχαῖτων, ἀκμάσας ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου (1042—1053), σοφὸς

καθηγητής τοῦ ἐν Κ]πόλει Πανεπιστημίου, ἔδρυσε τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν (30 Ἰανουαρίου) καὶ ἐποίησεν Ἀκολουθίαν αὐτῶν ὡς καὶ Κανόνας εἰς τὴν Θεοτόκον, Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον καὶ τὸν Ἀγγελον φύλακα τῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς.

Ιωάννης Ζωναρᾶς κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἀκμάσας, ἵστορικὸς διαπρεπής καὶ Ἐκκλ. συγγραφεύς, ἐποίησε καὶ Κανόνα εἰς τὴν Θεοτόκον.

Νικηφόρος δὲ Βλεμμύδης (1196—1273), πολυγράφος συγγραφεύς, ἐποίησε καὶ ὅμνον εἰς τὸν Ἀγίον Δημήτριον καὶ Ἀκολουθίαν εἰς Γρηγόριον τὸν Θεολόγον.

Ε' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Καὶ κατὰ τοὺς κατόπιν δὲ χρόνους μέχρι καὶ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐξηκολούθουν ποιοῦντες νέους Ὅμνους καὶ Κανόνας εἰς τοὺς νέους μάλιστα Μάρτυρας καὶ Ἀγίους τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἐλάχιστοι πλέον εἰσήχθησαν εἰς τὰ στερεότυπα καταστάντα λειτουργικὰ βιβλία. Οὗτος **Νικηφόρος Κάλλιστος** δὲ Ξανθόπουλος, ἵστορικὸς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἐποίησε καὶ Ἀκολουθίαν εἰς τὴν Θεοτόκον, ἢτις βραδύτερον εἰσήχθη εἰς τὸ Πεντηκοστάριον.

Φιλόθεος δὲ Πατριάρχης Κ]πόλεως (+1379) ἐποίησε Κανόνα εἰς Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν, τὸν διαπρεπῆ Ἱεράρχην τῆς Θεσσαλονίκης.

Μᾶρκος δὲ Ἐφέσου, διεδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ῥητορικῆς ἐν τῇ Κ]πόλει κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐποίησε Κανόνα εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου.

Μανουὴλ δὲ Μαλαξός, Ναυπλιεὺς χρονογράφος καὶ ἱστορικὸς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἐποίησε καὶ Ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα, ὧν τινα εἰσήχθησαν εἰς τὰ Μηναῖα καὶ τὸ Πεντηκοστάριον.

2—ΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

α') ■ η γ α. έ.

Οι ποιηταὶ πασῶν τῶν περιόδων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ποιήσεως λαμβάνουσιν, ὡς εἰκός, τὰς ὑποθέσεις τῶν ποιημάτων αὐτῶν ἐκ τῆς Γραφῆς, γῆτις ἔχρησίμευσεν ὡς πηγὴ πολλῶν λογοτεχνικῶν ἔργων τῆς παγκοσμίου φιλολογίας κατά τε τοὺς μεσαιωνικούς καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Αἱ μεγάλαις μορφαὶ τῶν Παιτριαρχῶν καὶ τῶν Προφητῶν τῆς Παλ.Διαθήκης, οἱ λόγοι καὶ αἱ πράξεις αὐτῶν, ὁ εὐαγγελισμὸς τῇς Θεοτόκου, ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Σωτῆρος, ἡ γέννησις, ἡ σταύρωσις, ἡ ἀνάληψις καὶ καθόλου ὁ βίος καὶ τὰ ἔργα Αὐτοῦ καὶ ὁ βίος καὶ τὰ ἔργα τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀποστόλων ἔχρησίμευσαν ὡς προσφιλῆ θέματα εἰς τοὺς Ἐκκλησίας. ἡμῶν ποιητάς. Ἀπὸ τῆς Β' περιόδου δὲ πλὴν τῆς Γραφῆς ἔχρησίμευσαν ὡς πηγαὶ τῶν ποιητῶν τούτων καὶ τὰ διάφορα Μαρτυρολόγια καὶ Συναξάρια τὰ περιέχοντα τοὺς βίους καὶ τὰς πράξεις τῶν Μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ τῶν ἄλλων Ἅγίων. Αὐτονόμητον δὲ είναι ὅτι θρησκευτικοὶ ποιηταὶ ὄντες καὶ ὅμοπλιστοις καὶ ὅμοδόξους ἐν νῷ ἔχοντες καθ' ὃν χρόνον ἐποίουν τὰ ἔργα των, ἥκολούθουν ἀπαρεγκλίτως τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐμπνεόμενοι δὲ ὑπὸ θερμοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, ζῶντες καθ' αὑτοὺς χρόνους τὸ θρησκευτικὸν συναισθήμα ἐπικρατοῦν πάντων τῶν ἄλλων εὐγενῶν συναισθήμάτων τοῦ ἀνθρώπου, ἐχρύθμιζε τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις τῶν Χριστιανῶν, είναι πλήρεις πίστεως μὲν καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν μονογενῆ Αὐτοῦ Υἱὸν καὶ τὴν Θεοτόκον, θαυμασμοῦ δὲ πρὸς τοὺς Ἅγιους καὶ τοὺς Μάρτυρας τῆς Ἐκκλησίας.

Τοιοῦτοι δὲ ὄντες οἱ ποιηταὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἔξυμνοισι τὰ ἱερὰ ταῦτα πρόσωπα ἐν ὅμνοις καὶ ὠδαῖς πνευματικαῖς κατὰ τὸ παράγγελμα τοῦ Παύλου.Τὰ ἐκ τῆς καρδίας δ' αὐτῶν ἐν στιγμαῖς θείας ἐμπνεύσεως ἀναβλύζοντα συναισθήματα ἐκφράζουσιν δλῶς ἀντικειμενικῶς, ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ ἀρχαῖοι τοῦ Δωρεῶν μέλους ποιηταὶ, οἱ καλούμενοι χορικοί. "Οπως δηλαδὴ οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ τῶν ὅμνων, τῶν προσοδίων, τῶν διθυράμ-

βων, τῶν παιάνων καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς χορικῆς ποιήσεως ἥσθάνοντο δτι οὐχὶ ἵδια αὐτῶν συναισθήματα ἐξέφραζον, ἀλλ' ἀπλῶς ἡρμήνευον καὶ ἐξήγγελον τὰ συναισθήματα, ἅτενα κατετέχον τὸν λαὸν τὸν παριστάμενον εἰς τὰς δημοτελεῖς πανηγύρεις καὶ ἑορτὰς τῶν θεῶν καὶ ἡρώων, πρὸς οὓς ἐποίουν τὰ ποιήματά των, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ἡμῶν ποιηταὶ συνησθάνοντο δτι ἀντεπροσώπευον τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐπιμελῶς ἀπέφευγον ὡς τὰ πολλὰ νὰ ἐκφράζωσιν ἀτομικὰ συναισθήματα ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν. ‘Ποκειμενικὰς κρίσεις καὶ ἀτομικὰ συναισθήματα, ἀπάδοντα τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας ἢ προσκρούοντα πρὸς τὰς θρησκευτικὰς ἀρχὰς καὶ πεποιηθεῖσις τῶν Χριστιανῶν, δὲν ἥδυναντο νὰ ἐγκατασπείρωσιν εἰς τὰ ποιήματα αὐτῶν ποιηταὶ ἀξιοῦντες νὰ συγκινῶσι τοὺς ἐν τοῖς ναοῖς προσευχομένους ἀδελφούς καὶ νὰ κινῶσι τὰς καρδίας αὐτῶν εἰς ἐκφρασιν ὅμνων λατρείας καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ θεόν.

β') Γλῶσσα καὶ μέτρα.

Καὶ οἱ ποιηταὶ λοιπὸν τῆς Α' περιόδου τῆς Ἐκκλ. ἡμῶν ποιήσεως λαμβάνουσι μὲν τὰς ὑποθέσεις τῶν ποιημάτων αὐτῶν ἐκ τῆς Γραφῆς καὶ ὑπὸ θερμοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος οἱ πλειστοὶ τούτων ἐμπνέονται, ἀλλ' ἥστοχησαν εἰς τοῦτο, δτι ἐμπιμήθησαν τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ μέτρα καὶ τὴν ἐκφρασιν τῆς ἀρχαίας πρὸ τοῦ Χριστοῦ ‘Ἐλληνικῆς ποιήσεως. Διότι εἶναι φανερὸν δτι ποιηταὶ μεταχειρίζομενοι γλῶσσαν μὲν ἀκατάληπτον κατὰ τὸ πλειστον εἰς τοὺς Χριστιανούς, μετρικὴν δὲ στηριζομένην ἐπὶ τῆς ἀρχαίας προσῳδίας, ἥτις διέχρινε τὰ μαχρά καὶ τὰ βραχέα φωνήντα καὶ εἶχε τὸν μελῳδικὸν τόνον τῶν λέξεων, δὲν ἥδυναντο νὰ εἶναι ἀρεστοὶ εἰς τοὺς μετὰ Χριστὸν χρόνους· διότι ἥδη ἀπὸ τῶν ‘Ρωμαϊκῶν χρόνων ἡ διάκρισις αὕτη τῶν φωνηέντων ἥρχεισε νὰ ἔξασθενοῦται καὶ κατὰ τὸν Δ' ἀπὸ Χριστοῦ αἰώνα εἶχεν ἐκλίπει σχεδὸν καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ διάκρισις μαχρῶν καὶ βραχειῶν συλλαβῶν, δὲ τόνος τῶν λέξεων ἀπὸ μελῳδικοῦ ἐγένετο ρυθμικός. Εὐρέητον λοιπὸν εἶναι διατί τὰ ποιη-

τικὰ προϊόντα τῆς Α' περιόδου εὕτε καθ' εὑς ἐποιήθησαν χρόνους
οὕτε κατὰ τοὺς κατόπιν ἐγένοντο δημοφιλῆ οὓδ' εἰσήχθησάν
ποτε εἰς λειτουργίαν χρῆσιν.

'Αλλ' ἐπως καὶ εἰς ἄλλα τῶν ἀνθρώπων ἔργα τὰ παθήματα
τῶν προγενεστέρων χρησιμεύουσιν ὡς μαθήματα εἰς τοὺς μεταγε-
νεστέρους, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τὰ αἴτια τῆς ἀπο-
χίας τῶν ποιητῶν τῆς Α' περιόδου ὑπέδειξαν τὴν ὁδόν, ἵνα ὥ-
φειλον ν' ἀκολουθήσωσιν οἱ ποιηταὶ τῆς Β' πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ
σκοποῦ αὐτῶν. Κατενόησαν δηλαδὴ οἱ ποιηταὶ οὕτοι οἵτι, ἢν
ῆθελον τὰ γεννήματα τῆς φαντασίας αὐτῶν νὰ συγχινήσωσι τοὺς
πολλοὺς καὶ τέρψωσι τὴν ἀκοήν αὐτῶν, ὥφειλον νὰ κάμωσι χρῆ-
σιν τῶν μέσων ἐκείνων τῆς ἐκφράσεως, ἅτινα τὸ οὖς τῶν συγ-
χρόνων αὐτῶν ὅντας ἥκουε καὶ ἥσθάνετο. Κατενόησαν οἵτι
ἥφειλον νὰ μεταχειρισθῶσι γλῶσσαν μὲν τὴν Κοινήν, ἥτις καὶ
ἐν τῇ Π. καὶ ἐν τῇ Κ. Διαθήκη ἐχρησιμοποιήθη καὶ γνώριμος
καὶ καταληπτὴ εἰς τὸν λαὸν ἦτο, μετρικὴν δὲ τὴν στηριζομένην
εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν καὶ τὸν τόνον τῶν λέξεων, εἰς τὴν
Ισοσυλλαβίαν καὶ τὴν δμοτονίαν, ἅτινα καὶ ἐν τῇ ποιήσει τῶν
σημερινῶν λαῶν παρατηροῦνται.

Τοῦτο δὲ τῷ ὅντι ἥσχισε μὲν νὰ καλλιεργῆται κατὰ τὸ τέλος
τῆς Α' περιόδου, ἐκαρποφόρησε δὲ πλουσίως κατὰ τὴν Β' περίο-
δον, ὡς φαίνεται εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ῥωμανοῦ μάλιστα. Καὶ δὲν
ἔχομεν μὲν σήμερον πολλὰ ἔργα τῶν ποιητῶν ἐκείνων, οἵτινες
ἐν τῇ χρήσει γλώσσης καὶ μέτρου ἴκανοποιούντων τὰς καλαι-
σθητικὰς ἀπαιτήσεις τῶν συγχρόνων προηγήθησαν τοῦ Ῥωμανοῦ.
Διότι κατὰ τοὺς κατόπιν χρόνους τῆς εἰκονομαχίας ἡ κατὰ παν-
τὸς νεωτερισμοῦ ἀντίθρασις καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὰ παλαιὰ κα-
θεστῶτα οὐ μικρὸν ἐπέδρασε καὶ εἰς τὴν Ἐκκλ. ποίησιν ἐπανα-
γαγοῦσα εἰς χρῆσιν τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν καὶ τὴν ἀρχαίαν με-
τρικήν οὐδεμίᾳ ὅμως ὑπάρχει ἀμφιβολία οἵτι δὲν Ῥωμανὸς ἥκο-
λούθησε καὶ ἐτελειοποιήσει τὸ παράδειγμα προγενεστέρων αὐτοῦ
δμοτέχνων. Καὶ γλῶσσα μὲν αὐτοῦ είναι ἡ τότε Κοινή, μετρικὴ ἐξ
ἡ ἐπὶ τῆς Ισοσυλλαβίας καὶ τῆς δμοτονίας στηριζομένη τονική.

'Η νέα δ' αὕτη μετρική ήδη ἀπὸ τοῦ Δ' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἀρξαμένη καὶ συνεχῶς αὕτη μόνη σχεδὸν ὑπὸ τῶν πλείστων Χριστιανῶν ποιητῶν καλλιεργηθεῖσα ἀντικατέστησε τὴν παλαιὰν ἐπὶ τῆς προσφύτιας στηριζόμενην μετρικὴν καὶ ἐκλήθη ἡ ταύτην μεταχειρίζομένη ποίησις τονικὴ (ρυθμικὴ) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν παλαιὰν προσφωδίαν ποίησιν καλουμένην. Καὶ τίνα μὲν μετρικὰ συστήματα ἀπετέλεσεν ἡ τονικὴ ποίησις εἶναι δύσκολον εἰσέτι ἐπ' ἀκριβείας νὰ καθορίσωμεν πρῶτον μὲν διότι τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων αὐτῆς εἶναι ἀκόμη ἀνέκδοτα, δεύτερον δὲ διότι δὲν ἔγιναν ἐπαρκεῖς μέχρι τοῦδε ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μελέται, ἀφ' οὐ ἐπὶ μαχροὺς αἰῶνας ἐπιστεύετο δις τὰ 'Ἐκκλησιαῖς κείμενα ἡσαν εἰς πεζὸν λόγον γεγραμμένα, καὶ τώρα δ' ἀκόμη οὐ μόνον τὰ λειτουργικὰ ἥμων βιβλία ἐκδίδονται ὡς τὰ ἐν πεζῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ λόγιοι ὡς ἐν πεζῷ λόγῳ ἐκδίδουσιν ἄγματα 'Ἐκκλησιαστικά, καίτοι ἀπὸ τοῦ 1830 τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ περικλεοῦς Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ἐνεγνωρίσθη διτοιοί οἱ ὅμνογράφοι τῆς 'Ἐκκλησίας ἥμων εἰς ἔμμετρον λόγον ἔγραψαν.

'Ἐν γενικαῖς λοιπὸν γραμμαῖς σήμερον περὶ τῆς μετρικῆς τῆς τονικῆς ποιήσεως ταῦτα μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν. α') Αἱ συλλαβαὶ τῶν λέξεων λάμβάνονται ἀνεξαρτήτως τῆς μαχρότητος ἢ τῆς βραχύτητος αὐτῶν, διαφορὰ μεταξὺ δέξειας καὶ περισπωμένης δὲν ὑπάρχει. β') 'Η τοσοῦτον αὐστηρῶς ὑπὸ τῆς προσφωδίας ποιήσεως ἀποφευγομένη χασμαδία ἐν τῇ τονικῇ δὲν εἶναι τοσοῦτον ἀσυνήθης καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἔκθλιψις οὐχὶ σπανίως ἀμελεῖται. γ') 'Η δμοτονία τῶν λέξεων φυλάττεται αὐστηρῶς καὶ μάλιστα εἰς τὸ τέλος τῶν στίχων. δ') 'Ἐν τῇ τονικῇ ποιήσει οὕτε πόδες ὡρισμένοι ὑπάρχουσιν, οὕτε αἱ στροφαὶ τοὺς αὐτοὺς στίχους (*ἰσοστιχίαν*) ἔχουσιν οὕτε τὰ ποιήματα τὰς αὐτὰς κατ' ἀριθμὸν στροφάς, ἀλλ' αἱ μὲν ἀπλαῖ στροφαὶ εἶναι πολὺ σπάνιαι, συνήθεις δὲ αἱ σύνθετοι, ὡν ἐκάστη σύγκειται ἐκ στίχων ἀνερχομένων εἰς εἰκοσι καὶ ἕτε πλέον, ἐκαστος δὲ τῶν στίχων τούτων δύναται νὰ παραλλάσσῃ κατὰ τὴν θέσιν τοῦ τόνου. ε')

Πᾶσαι αἱ στροφαὶ ἔχουσι τὸ αὐτὸ ἐφύμνιον, δπερ κανονικῶς εἰναι μονόκωλον ἢ δίκωλον.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τονικῆς ποιήσεως οἱ ποιηταὶ, ὅντες ἐν ταῦτῳ καὶ μελοποιοῖ, δπως καὶ οἱ παλαιοὶ μελικοὶ ποιηταὶ, ἐδημιούργησαν ἵκανάς νέας στροφὰς καὶ ἀντιστοίχους μελῳδίας. Βραδύτερον δέ, δτε δὲν ἥδυναντο πλέον οἱ ποιηταὶ νὰ ποιῶσι κατὰ νέας στροφὰς καὶ νέας μελῳδίας, ἐποίουν τὰ νέα ἄσματα κατὰ τὸ ὑπόδειγμα πρεϋπαρχούσης καὶ ἀρεστῆς γενομένης στροφῆς καὶ μελῳδίας· ἡ πρότυπος δ' αὕτη στροφὴ καλεῖται εἰρμός. Πᾶν λοιπὸν ποίημα ἔχει τὸν εἰρμὸν αὐτοῦ, τὴν ὑπόδειγματικὴν δηλογότι στροφήν, κατὰ τὸν ἀριθμὸν δὲ τῶν συλλαβῶν καὶ τὸν τόνον ταύτης θὰ ποιηθῶσι καὶ αἱ στροφαὶ, τὰ καλούμενα τροπάρια, τοῦ ποιήματος. Οἱ σπουδαιότατοι δὲ τῶν τοιεύτων εἴρμῶν συναχθέντες ἔξεδόθησαν καὶ χωριστὰ εἰς ἴδειν βιβλίον, τὸ κληθὲν Εἰρμολόγιον.

γ') Μορφαὶ ἢ Τύποι.

Δύο δ' εἰναι οἱ κύριοι τύποι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑμῶν ποιημάτων, δ' Ὑμνος καὶ δ' Κανὼν. Καὶ δ μὲν Ὑμνος, δστις καὶ Κοντάκιον ἀρχαιότερον ἐλέγετο, σύγκειται ἐξ 20 ἢ 24 ἢ 30 ἢ καὶ περισσοτέρων ἔτι ἴσομέτρων στροφῶν, αἵτινες ἀρχαιότερον μὲν Οἶκοι, βραδύτερον δὲ Τροπάρια ἐκλήθησαν· τούτων δὲ προτάσσεται στροφὴ μικροτέρα (καὶ σπαγίως δύο ἢ τρεῖς στροφαὶ), ἥτις κουκούλιον μὲν τὸ πρῶτον, προσοιλμιον δ' ἔπειτα ἔκαλετο. Ο σπουδαιότατος Ὑμνων ποιητὴς εἰναι δ' Ρωμανός.

Ο δὲ Κανὼν σύγκειται μὲν ἐξ 9 ἢ, δπερ συνηθέστερον, ἐξ 8 Ὡδῶν, ὃν ἔκάστη ἴδιαν μετρικὴν κατασκευὴν ἔχουσα κατ' ἀρχὰς μὲν συνέχειτο ἐκ πολλῶν τροπαρίων, κατόπιν δὲ τὰ τροπάρια ταῦτα περιωρίσθησαν εἰς 6 ἢ 5 ἢ, δπερ συνηθέστερον, εἰς 4 ἢ 3 ἢ καὶ ἐνίστε εἰς 2. Τπάρχουσι δὲ καὶ ἀτελεῖς Κανόνες ἔχοντες μόνον 4 ἢ 3 Ὡδὰς (τετραώδια, τριώδια) καὶ ἐνίστε δύο μόνον (διώδια). Αἱ 9 δὲ αὗται Ὡδαὶ τοῦ Κανόνος ἀντιστοιχοῦσι πρὸς

τὰ 9 φέματα τῆς Γραφῆς, ἀτινα, ώς προείπομεν, ἐψάλλοντο ὑπὸ τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Σπουδαιότατοι δὲ ποιηταὶ Κανόνων εἰναι· Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ Κοσμᾶς ὁ Μαῖουμα.

Τῶν ποιητικῶν καὶ ῥητορικῶν τρόπων καὶ σχημάτων, ών ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐποιεῦντο χρῆσιν οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ καὶ οἱ φήτορες καὶ μάλιστα τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς παρηγήσεως καὶ δὴ τοῦ δμοιοτελεύτου ἡ τῆς δμοιοκαταληξίας, συχνὴν κάμνουσι χρῆσιν καὶ οἱ Ἐκκλησ. ποιηταὶ καὶ κατ' ἔξοχὴν ὁ Ῥωμανός.

Σπουδαῖον στοιχεῖον τῆς Ἐκκλ. ἡμῶν ποιήσεως εἰναι καὶ ἡ ἀκροστιχίς. Δέγεται δὲ ἀκροστιχίς, διαν τὰ ἄκρα, ηἱοι τὰ ἀρκτικὰ τῶν στροφῶν ἡ καὶ τῶν στίχων γράμματα "Ὑμνου ἡ Κανόνος τινός, ὅριζωνται σκοπίμως εἴτε κατὰ τὴν ἀλφαβητικὴν τάξιν ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ Ω (ἡ τὴν ἀντίστροφων ἀπὸ τοῦ Ω πρὸς τὸ Α), εἴτε πρὸς δήλωσιν τοῦ ὄντος τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου ἡ τῆς ἑστῆς, εἰς ἣν ἀναφέρεται τὸ ποίημα, ώς «εἰς τὸν Πρόδρομον Ῥωμανοῦ», «εἰς τὰ βαῖα Ῥωμανοῦ», «τὸν προφήτην Ἡλίαν ὁ Ῥωμανὸς εὐφημεῖ», «εἰς τὸ Πάθος ψαλμὸς Ῥωμανοῦ», «εἰς τὸν δσιον Εὐθύμιον ὁ ὅμνος οὖτος». Ἀλλοτε πάλιν διὰ τῆς ἀκροστιχίδος δηλοῦται τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ μόνον ώς «Γαβριὴλ ὄδηγός», «τοῦ Στουδίτου ἄσμα», ἡ καὶ ἀποτελεῖται ὀλόκληρος φράσις, ώς «νοῦν παμφαῆ πᾶς αινέσεις, ὃ Στουδίτα;» Εἰς τοὺς Κανόνας δ' ἡ ἀκροστιχίς εἰναι συνήθως ἔμμετρος, κάλλιστον δὲ τοιαύτης ἀκροστιχίδος παράδειγμα εἶναι ἡ ἐκ τῶν ἀρκτικῶν στοιχείων 130 στίχων τοῦ Κανόνος εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀποτελοῦσα 4 δλους στίχους (δύο ἡρωελεγεῖα). Καὶ ἀπὸ αἰσθητικῆς μὲν ἀπόφεως ἡ ἀκροστιχίς βεβαίως οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν, ἵσως δὲ μάλιστα ἐδέσμευε καὶ αὕτη πρὸς τῷ μέτρῳ τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ χρήσιμος δὲ εἶναι εἰς τοῦτο μάλιστα, πρῶτον μὲν διείναιει χριτήριον τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ποιήματος καὶ δι' αὐτῆς εἶναι εὔχολον εἰς ἡμᾶς σήμερον νὰ ἐξακριβώνωμεν, ἀν ἐξέπεισε στροφὴ ἡ στίχος ποιήματός τινος, δεύτερον δὲ διείναιει χριτή-

ριον τῆς γνησιότητος ποιήματός τινος, δσάκις διὰ ταύτης δηλοῦται τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ, εἰ καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἀσφαλὲς πάντοτε, διότι ἐνίστε ποιηταῖς τινες ἀπέδιδον τὰ ποιήματα αὐτῶν εἰς προγενεστέρους ἐνδέξους ποιητὰς καὶ ἔκεινων τὰ ὄνόματα ἐδήλουν διὰ τῶν ἀκροστιχίδων τῶν ποιημάτων των.

3 — ΤΑ ΔΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΔΙΑ

Τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ποιήματα ἡμεῖς ἀκούομεν συνήθως ἐν τοῖς ναοῖς φαλλόμενα ἐκ τῶν καλουμένων λειτουργικῶν βιβλίων. Τοιαῦτα δὲ βιβλία εἶναι ή Ὁκτώηχος, ή Παρακλητική, τὰ Μηναῖα, τὸ Τριψιλον, τὸ Πεντηκοστάριον, τὸ Θεοτοκάριον, τὸ Ωρολόγιον καὶ τὸ Εὐχολόγιον.

Ἡ Ὁκτώηχος (ἐνν. βιβλος) περιλαμβάνει τὰ κατὰ τοὺς 8 ἥχους τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς ψαλλόμενα ἐν τῷ ἑσπερινῷ καὶ τῷ ὅρθρῳ τῶν Κυριακῶν τροπάρια, ὃν πλείστα μὲν ἐποίησε Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, τινὰ δὲ ὁ Ἀνατόλιος, ὁ Μητροφάνης, ὁ Λέων καὶ ἄλλοι.

Ἡ Παρακλητικὴ (βιβλος) περιέχει μὲν ὅσα καὶ ἡ Ὁκτώηχος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ψαλλόμενα τροπάρια, ὃν πολλὰ ἐποίησαν οἱ Στουδίται Θεόδωρος καὶ Ἰωσήφ καὶ ἄλλοι.

Τὰ Μηναῖα δώδεκα τὸν ἀριθμὸν ὅντα περιέχουσι τὰ καθ' ἔκαστον μῆνα εἰς τὰς ἀκινήτους ἑορτὰς ψαλλόμενα τροπάρια, ὃν πολλοὶ εἶναι ποιηταί.

Τὸ Τριψιλον, ὀνομασθὲν εὗτως ἀτε περιλαμβάνον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τριῶν ψιθῶν συγκείμενα ποιήματα, περιέχει τὰ τῶν κινητῶν ἑορτῶν τῆς Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου μέχρι καὶ τοῦ Μ. Σαβδάτου τροπάρια.

Τὸ Πεντηκοστάριον περιλαμβάνει καὶ τοῦτο κινητῶν ἑορτῶν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀγίων Πάντων πεντήκοντα ἡμερῶν τροπάρια.

Τὸ Θεοτοκάριον περιέχει Κανόνας εἰς τὴν Θεοτόκον εἶχος καὶ τριῶν μελωδῶν.

Τὸ Ωρολόγιον περιέχει τὰς ἀκολουθίας τῶν ὧρων (μεσονυ-

κτικοῦ, ὅρθρου, πρώτης, τρίτης, ἔκτης, ἐνάτης ὥρας, ἐσπερινοῦ, ἀποδείπνου) καὶ τὰ ἀπολυτίκια καὶ τὰ κοντάκια τῶν ἐπισημοτέρων ἑορτῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ.

Τὸ Εὐχολόγιον δὲ τέλος περιέχει μὲν πολλὰς εὐχὰς διαφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἀναγινωσκομένας ὑπὸ τοῦ Ἱερέως εἰς διαφόρους περιστάσεις, περιέχει δὲ καὶ πολλὰς ἀκολουθίας (τῶν μυστηρίων, τῆς λειτουργίας, νεκρωσίμους καὶ ἄλλας) καὶ τινας Κανόνας εἰς τὴν Θεοτόχον καὶ ἄλλους.

Τὰ λειτουργικὰ δὲ ταῦτα βιβλία κατηρτίσθησαν συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῶν τυπικῶν, ἣτοι τῶν βιβλίων ἐκείνων, ἀτινα χρησιμεύουσιν ὡς ὀδηγὸς εἰς τὰς ποικίλας Ἱεροτελεστίας, ἀπειλέλουν δὲ τὸ πρῶτον μέρος τῶν Κανονισμῶν τῶν Μονῶν. Κυριώτερα δὲ τῶν τυπικῶν τούτων εἰναις δύο, τὸ τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Σάββα ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τὸ τοῦ Στουδίου ἐν Κωνσταντινούπολει, ἀτινα παρεδέχθησαν καὶ αἱ πλεῖσται τῶν ἄλλων Μονῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν τυπικῶν τούτων κατηρτίσθη τὸ νῦν ἐν χρήσει τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Τυπικόν, κατὰ τὸ ὅποιον ἐκδίδονται τὰ εἰρημένα λειτουργικὰ βιβλία.

Ἐν τοῖς βιβλίοις δὲ τούτοις περιελήφθησαν σύχι πάντοτε ὀλόκληρα ποιήματα (Ὕμνοις καὶ Κανόνες) εἰς ἑκάστην τῶν Δεσποτικῶν ἢ τῶν Θεομητορικῶν ἢ τῶν Ἀγίων ἑορτὴν ἀναφερόμενα, ἀλλ' ἔχ τινος μὲν ποιητοῦ τροπάριά τινα, ἔξ ἄλλων δὲ ἄλλα, ἀτινα συνήφθησαν μετ' ἀναγνωσμάτων ἐκ τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης καὶ ἐνίστε μετ' εὐχῶν διαφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εὕτως ἀπετελέσθη ἡ καλουμένη ἀκολουθία ἑκάστης της ἑορτῆς.

Ἐκ τῆς λειτουργικῆς δὲ ταύτης χρήσεως τὰ τροπάρια ἔλασσον ποιεῖται ὀνόματα, ἄλλα μὲν ἐκ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν φάλλον· ταῖς (Ἀπολυτίκιον, Ἐῳδινόν), ἄλλα δ' ἐκ τοῦ προσώπου, εἰς δὲ ἀναφέρονται (Θεοτοκίον, Τριαδικόν, Μαρτυρικόν), ἄλλα δ' ἐκ τῆς στάσεως τοῦ Ἐκκλησιάσματος καθ' ἣν ὥραν ταῦτα ἐψάλλοντο (Καθίσματα, Καταβασίαι), ἄλλα δ' ἐκ τοῦ προτασσομένου αὐτῶν στίχου (Συχηρόν, Δοξαστικόν, Μεγαλυνάριον, Εὐλογητάριον), ἄλλα δ' ἐκ τοῦ μέτρου καὶ μέλους (Ίδιομελον, Αὐτόμελον, Προσόμοιον) καὶ ἄλλα ἄλλως.

Α'- ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΝ

- α' "Αρχοντες Ἐβραιων
Φαρισαιοι παράνομοι
κατὰ τοῦ Σωτῆρος
πονηρὰ ἐβουλεύσαντο.
- β' Βαρθαβᾶν ἐξήγιτον
οἱ φονεῖς τὸν ὁμόφρονα,
πρὸς δὲ εὐεργέτην
«σταυρωθήτω» ἐκραύγαζον.
- γ' Γέγονας κατάρα
ἐκουσίως, μαρδόμυμε,
ἵν' ἐξαγοράσῃς
τῆς κατάρας τὸν ἄνθρωπον.
- δ' Δῆμος τῶν Ἐβραιων
«σταυρωθήτω» ἐκραύγαζον,
Σοῦ δὲ ὑψωθέντος
οἱ πεσόντες ἀνέστησαν.
- ε' Ἐν μέσῳ ἀνόμων
τὸν τὸν νόμον φυλάξαντα
προσήγαγοσαν ἔύλω
Ἰουδαῖοι παράνομοι.
- Ϛ' Ζῆλον ἀνεδάη
Καιάφας διάνομος
βουλῇ συμβουλεύσας
ἀνελεῖν Σε, ἀμάνατε.

- ξ'** Ἡλοις προσηλώθης,
ἀνεξίκακε Κύριε,
ό ταῖς σαις παλάμαις
πλαστουργήσας τὸν ἀνθρωπὸν.
- η'** Θανάτου ἔγεύσω
θανατώσας τὸν θάνατον
καὶ τοὺς τεθνεῶτας
ώς ἐξ ὑπνου ἀνέστησας.
- θ'** Ἰούδας ἡρνήθη,
ό λῃστὴς ὠμολόγησε
γυμνὸν θεωρήσας
τὸν τὴν κτίσιν κοσμήσαντα.
- ι'** Κτίσις ἔδονεῖτο
καὶ τὰς πέτρας διέρρηξε
μὴ φέρουσα βλέπειν
τὸν δεσπότην σταυρούμενον.
- ια'** Λόγκῃ τὴν πλευράν Σου
οἱ παράνομοι ἔνυξαν,
Αὐτὸς δὲ τὰς πύλας
παραδείσου ἤνεῳξας.
- ιβ'** Μεσούσης ἡμέρας
συνεσκότιασεν ἥλιος
μὴ φέρων ὅρᾶν Σε
μετ' ἀνόμων σταυρούμενον.
- ιγ'** Ναοῦ διερράγη
τὸ φαιδρὸν καταπέτασμα
τὴν τόλμαν ἐλέγχον
τῶν σταυρούντων Σε, Κύριε.

ιδ' Ξύλῳ προσηλώθης,
ἀνεξίκακε Κύριε,
ό ταῖς σαῖς παλάμαις
πλαστουργήσας τὸν ἄνθρωπον.

ιε' "Οἶος ἐν τῷ σπόγγῳ
καὶ χολήν Σε ἐπότισαν,
τὸν ἐν γῇ ἀνύδρῳ
ποταμοὺς ἀναβλύσαντα.

ις' Πιλάτῳ παρέδωκαν
τὸν Σωτῆρα οἱ ἄνομοι,
τὸν διδόντα νόμον
μὴ φονεύειν τὸν δίκαιον.

ιζ' 'Ράπισμα ἐδέξω
ἔκουσίως, μακρόθυμε,
ἴν' ἐξαγοράσῃς
τῆς δουλείας τὸν ἄνθρωπον.

ιη' Σταυρῷ Σε προσήλου
ό λαὸς ὁ παράνομος,
Αὔτὸς δὲ τὰ κλεῖθρα
τοῦ θανάτου συνέτριψε.

ιθ' Ταφὴν κατεδέξω
ἔκουσίως, μακρόθυμε,
ἴνα ἐκ τοῦ τάφου
ἀφαρπάσῃς τὸν ἄνθρωπον.

ιχ' 'Υψωθεὶς ἐπὶ ξύλου
ἐν Κρανίῳ, ἀθάνατε,
θάνατον ἐπόρθεις
τῷ θανάτῳ Σου, Κύριε.

κα' Φῶς καὶ ἀφθαρσίαν
ὅ Σταυρός Σου ἐβλάστησε,
φωτίζων τὰ ἔθνη
ἀνυμιεῖν Σε, ἀνάνατε.

κβ' Χολὴν ἐπότισεν
ὁ λαὸς ὁ παράνομος
τὸν αὐτοῖς τὸ μάννα
ἐν ἐρήμῳ διβεβίσαντα.

κγ' Ψεύδονται Ἐβραῖοι
τὴν ἐκ τάφου Σου ἔγερσιν,
ἵνα πάντα τὰ ἔθνη
ἀσιγήτως δοξάζομεν.

κδ' Ὡς θεὸς οἰκτίρμων
καὶ φιλάνθρωπος, Εὔρε,
σῶσον τοὺς ἐν πίστει
ἀνιμοῦντας τὰ πάθη Σου.

Β'. ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Κοντάκιον τοῦ ὁσίου Λαζάρου φέρον
ἀκροστιχίδα «ποίημα Κυριακοῦ».

Λάζαρον τὸν φίλον Σου
ἀιίστησας κραυγάζοντα
Δόξα Σοι, ἄγιε, ἀιαρχε,
Λόγε Θεοῦ,
ὅ Ἀιδην χειρωσάμενος
καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

α' Πᾶς ὑμνήσω, ἀκατάληπτε,
ἢ πᾶς βοήσω, ἀναμάρτητε,

τὰ ἀπ' ἀρχῆς τῶν θαυμασίων Σου,
 τῆς σοφῆς οἰκονομίας Σου
 καὶ φρικτῆς δημιουργίας Σου ;
 οὗτος νοῦς δύναται ἀνθρώπινος
 φράσαι Σοι ἄσματα ἐπάξια,
 δόδων Σου τὰ ἀνεκδιήγητα,
 δτε φωνῇ ἀτρέπτῳ
 τὸν ἐν ταφῇ φθαρέντα
 λόγῳ ἀνακαινίζεις
 τῇ κραταιῇ Σου δυναστείᾳ ;
 ὅθεν Σοι ἐκβιῶμεν μετ' ὕδης·
 Δόξα Σοι, ἄγιε, ἀναρχε,
 Λόγε Θεοῦ,
 ὁ Ἀιδην χειρωσάμενος
 καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

β' "Οτε φόρφ παρειστήκεσαν
 οἱ μαθηταὶ Σου, ἀναμάρτητε,
 τὸ κράτος Σου ἔξιλεούμενοι,
 πρὸς αὐτοὺς τότε ἐβόησας
 τὸ φρικτὸν τοῦτο μυστήριον·
 Λάζαρος ἀθροοος κεκοίμηται·
 δεῦτε οὖν ἄγωμεν καὶ ἴδωμεν
 αὐτὸν νεκρὸν ἐν τῇ ταφῇ αὐτοῦ,
 δτι σκιὰ ὑπάρχει
 πᾶσσα ζωὴ ἀνθρώπου
 καὶ ὥσπερ ἄνθρος χόρτου·
 ἀλλὰ πορεύσομαι ἐγεῖραι
 τοῦτον, δπως βοήσῃ σὺν ἡμῖν·
 Δόξα Σοι, ἄγιε, ἀναρχε,
 Λόγε Θεοῦ,

ο "Αιδην χειρωσάμενος
καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

γ' "Ιδοσαν καὶ κατεπλάγησαν
οἱ σὺν τῷ Θωμᾶ ἵκετεύοντες
καταλαβεῖν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ
καὶ φανεῖν πρὸς τὴν ταφὴν αὐτοῦ,
τῷ πιστῷ φίλῳ συμπάσχοντες.
"Οτε οὖν ἐφθασαν ἀμφότεροι,
ἐπτηξαν δάκρυσι κινούμενοι
ἰδόντες πόρρω τὴν ταφὴν αὐτοῦ.
Καὶ οὐ μακρὰν τοῦ τόπου
Μάρθα αὐτῷ προσῆλθε
δάκρυσιν ἐκβιῶσα·
Χριστέ, εἰ ής ὁ θεός, οίκτιόμων,
οὐκ ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός·
δσα οὖν βούλεσαι, δύνασαι,
Λόγε Θεοῦ,
ο "Αιδην χειρωσάμενος
καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

δ' "Ηρχετο πρὸς τὸν οίκτιόμονα
καὶ ἡ Μαρία ἴκετεύουσα
ἐν δακρύων ὀχετυῖς λέγουσα·
ώς Θεός δέξαι τὴν δέησιν
καὶ νεκροῦ δεῖξον ἀνάστασιν·
ῆγειρας ὅγματι παράλυτον,
ἔθραυσας ἀλγη ἀθεράπευτα
πάντων εἰδὼς τὸ ἀσθενὲς ἥμων·
τὴν Ἰαείρου παῖδα
νεκρὰν ἰδὼν ἐν κλίνῃ
καὶ τὸν υἱὸν τῆς κήρας

τὸν ἀπαιρόμενον ἐν τάφῳ
κράξας τῇ ἀθανάτῳ Σου φωνῇ
ῆγειρας, ἐσωσας, εὔσπλαγχνε,
ἐκ τῆς φυσικᾶς,
ὁ Ἀιδην χειρωσάμενος
καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

ε' Μέγα θαῦμα ἐφανέρωσα
ἐν τῇ κοιλάδι τῷ προφήτῃ μου·
Ἐνθρὰ δύτα ὄντα ἀνθρώπινα,
ἐν αὐτοῖς σάρκα ἀγέδειξα
καὶ ψυχὴν μετὰ τὴν νέκρωσιν
τοῦτο οὖν ἔπτηξεν ὁ κηρύξ μου
ἔμφοβον ὃν καὶ ἀκατάληπτον
μεγάλῳ φόβῳ συνεχόμενος,
ὅτι σεισμῷ φρικώδει
πάντα ἐφανεροῦτο
μετὰ τῆς ἀρμονίας·
τὸ μειωθὲν ὑπὸ τῶν χρόνων
τότε συνηρμοῦτο μιᾷ ὁιτῇ.
Τοῦτο προοίμιον ἔδειξας
πάσῃ σαρκὶ,
ὁ Ἀιδην χειρωσάμενος
καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

Ϛ' Ἄμα ταῦτα ἐπακήκοαν
τὰ ἐκ Θεοῦ δημιουργήματα,
ἔξιταντο φόβῳ θαυμάζοντες
καὶ κλαυθμῷ Μάρθα ἐπρέσβευε
σὺν Μαρίᾳ ταῦτα φυεγγόμεναι·
Σὺ εἶ φῶς ὅντως καὶ ἀνάστασις·
δεῖξον οὖν, ἄγιε, ώς εὔσπλαγχνος,

ώς πρὸν καὶ νῦν τὴν δυναστείαν Σου,
 ὁ κατ' εἰκόνα πλάσας
 τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος
 τὸ ἀσθενὲς γινώσκων,
 ἵνα ζωοποιήσῃς τοῦτον
 τὸν τετραήμερον νεκρὸν αράζοντα·
 Δόξα Σοι, ἄγιε, ἄναρχε,
 Λόγε Θεοῦ,
 ὁ Ἀιδην χειρωσάμενος
 καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

ζ' Κλαίουσαι καὶ ἰκετεύουσαι
 αἱ περὶ Μάρθαν τὸν οἰκτίρμονα
 ἔξιταντο ἐκθαμβοὶ ἀπαντες
 καὶ πιστῶς πλειστὸν ἐπρέσβευον,
 ως εἰκός, ταῦτα φθεγγόμεναι·
 φῶς ἡμῖν ἔλαμψεν ἀπόδοσιτον
 βλέποντες θεῖα καὶ παράδοξα,
 ὅρῶντες τὰ ἀνεκδιήγητα·
 ὁ γὰρ τυφλοὺς φωτίσας
 καὶ τοὺς λεπροὺς καθάρας
 καὶ τοῦτον νεκρωθέντα
 ἀνακαινίσει εὔσπλαγχνίῃ,
 ὅπως φανερωθῇ πάσῃ τῇ γῇ
 Κύριος, ἄγιος, ἄναρχος . . .

η' "Υψος οὖν τὸ ἀκατάληπτον
 ἐνατενίσας ὁ φιλάνθρωπος
 καὶ τὸν λαὸν τὸν παριστάμενον
 ταῖς σοφαῖς τότε ἐφθέγξατο
 ὁ εἰδὼς πᾶσαν ἐνθύμησιν·
 ποῦ αὐτὸν θνήξαντα ἐθήκατε,

χοῦν ἥδη ἄθροον ἐκλείψαντα,
 σκωλήκων βρῶμα δὲ γενόμενον ;
 ἐλεεινὸν τὸ ἄλγος
 ἀπὸ Ἀδάμ υπάρχει
 πάσῃ σαρκὶ ἀνθρώπου
 καὶ οὐκ ἐκλείψει, ἔως ἵξει
 πάλιν ἐπὶ νεφέλης οὐρανοῦ.
 Δόξα σοι, ἄγιε, ἀναργε,
 Λόγε Θεοῦ,
 ὁ Ἀιδηνούχειος
 καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

- θ' Ρεῖθρα ὅμβρων δακρυχέουσαι
 σὺν τῷ Κυρίῳ ἐπορεύοντο
 αἱ τοῦ Χριστοῦ ὄντως μαθήται
 καὶ πιστῶς ταῦτα πρεσβεύονται.
 Τίδε νῦν, εὔσπλαγχνε, σπῆλαιον
 ἔχοντα Λάζαρον τὸν φίλον Σου,
 δι' ὃν ὕδε ἐπεδήμησας
 ὁ πανταχοῦ ὃν ἀκατάληπτος
 ὁ οὖν εἰδὼς τὸ ἄλγος
 τῆς ἐν ἡμῖν καρδίας,
 ἔχων τὴν ἔξουσίαν
 νῦν ζωοποίησον ἐκ τάφου
 τοῦτον τὸν τετραήμερον νεκρόν,
 δπως δοξάσῃ Σε, εὔσπλαγχνε,
 πᾶσα πνοὴ
 τὸν Ἀιδηνούχειον
 καὶ πάντας λυτρωσάμενον.
- ι' Ιδε τότε ὁ φιλάνθρωπος
 τὸν συνελθόντα ὅχλον κλαίοντα

καὶ κινηθεὶς ἐνεβριμήσατο
 καταργῶν λόγῳ τὸν θάνατον
 καὶ πατῶν Ἀιδου τὴν δύναμιν.
 Τάχος οὖν ἥνοιξαν τὸ σπήλαιον,
 δῆθεν καὶ ἐπτηξαν τὴν ὅσφρησιν
 σκιὰν τεφραίαν λογισάμεν οι.
 Τότε φωνεῖ ὁ πλάστης·
 Λάζαρε, δεῦρο ἔξω,
 ὁ ἐν φθιορῷ θανάτου
 πρὸς ἀφθαρσίαν ζωηφόρον,
 ὅπως φανερωθῇ πάσῃ τῇ γῇ
 Κύριος, ἄγιος, ἄναρχος,
 Λόγος Θεοῦ,
 ὁ Ἀιδηνος χειρωσάμενος
 καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

ια' "Ανω φωνῇ ἀπεφθέγξατο
 καὶ τὸ μὲν πνεῦμα, ὅπερ δένω κεν,
 ἐν τῇ σαρκὶ τάχος ὑπέστρεψεν,
 ἀνιστῶν τοῦτον ὁ Κύριος
 καὶ φθιορᾶς Ἀιδου λυτρούμενος.
 "Εδεισε Θάνατος θεώμενος
 Λάζαρον τρέχοντα ἐκ μνήματος·
 δύοισις Ἀιδηνος κατεπλήγετο,
 δι ταφῆ φθιαρέντα
 καὶ τῶν νεύρων λυθεῖσα
 πᾶσα ἡ ἀρμονία
 ἀνεκαινίσθη ὡς ἐκ μήτρας
 οὗτος ἐν τῷ μνημείῳ ἐκβιῶν·
 Δόξα Σοι, ἄγιε, ἄναρχε,
 Λόγε Θεοῦ,

ὅ "Αιδην χειρωσάμενος
καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

ιβ' Κράξας φωνῇ ὁ πάντοδύναμος
τὸν νεκρωθέντα εὐθὺς ἔζωσε
καὶ προσελθὼν ἔφη ὁ Λάζαρος·
δυσποπῶ, δέσποτα, πρόσδεξαι
τοῦ Ἀδὰμ ταύτην τὴν δέησιν·
Ἐλιπες τῶν χειρῶν τὸ ποίημα,
πταίσαντα "Αἰδη με κατέκρινας·
γενοῦ Ἰλεως, ἀναμάρτητε·
τί ἐπελάθου, κτίστα,
ἔργου τῶν σῶν δακτύλων
ὄντος Σου κατ' εἰκόνα;
ἀλλὰ ἔξαγαγέ με "Αἰδου
τῆς αἰωνίου φυλακῆς,
δπως βοήσω Σοι· "Αναρχε,
Λόγε Θεοῦ,
ὅ "Αιδην χειρωσάμενος
καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

ιγ' "Οιε ταῦτα ἐπακήκοε,
τῶν ἀπ' αἰώνων ἐμνημόνευσε·
τοὺς μὲν νεκροὺς πάλαι ἀνέστησε,
Ίωνῷ δὲ προετύπωσα
τὴν ἐμὴν τότε ἀνάστασιν·
μέλλων γὰρ ἔθνεσιν ἐκδίδοσθαι
ἄφεσιν ἀτασιν δωρούμενος,
ἄγξω ἐν τῇ σαρκὶ μου
δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ
κατὰ τὸ γεγραμμένον
καὶ ἀναιρήσω τῷ σταυρῷ μου

τότε τὸν ὀλετῆρα τοῦ Ἀδάμ,
ὅπως βιήσῃ μοι Ἀγιε,
Λόγε Θεοῦ,
ὁ Ἀιδην ἁειρωσάμενος
καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

ιδ' 'Υψώθεν τότε ἐπέβλεψε
καὶ τῶν ἐν Ἀιδην ἐπακήκοε
τὴν δέησιν λέγων ὁ Κύριος
δι' Ἀδὰμ σάρκα ἐφέρεσσε,
δι' αὐτὸν θυνῆσαι ἐλήλυθα
τούτου οὗν θραύσω τὸ παράπτωμα
σχίσας τὸ χρέος τὸ βαρύτατον,
ὅ τότε ὄφις ὑπηγόρευσε'
τοῦ ἐν Ἐδὲμ πραχθέντος
παρακοῆ καὶ μόνη
τούτου ἐλευθερώσω
καὶ ἀποπλύνω σου τὰς κόρας
ὅτειθροις τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ.
Δόξα σοι, ἄγιε, ἄναρχε,
Λόγε Θεοῦ,
ὁ Ἀιδην ἁειρωσάμενος
καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

Γ'. ΡΩΜΑΝΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΩΔΟΥ

α') Κοντάκιον τῆς Χοιστοῦ γεννήσεως, οὗ ἡ ἀκρο·
στιχὸς «τοῦ ταπεινοῦ 'Ρωμανοῦ ὁ ὅμνος».

'Η Παρθένος σήμερον
τὸν ὑπερούσιον τίκτει

καὶ ἡ γῆ τὸ σπήλαιον
 τῷ ἀποστιφῷ προσάγει,
 Ἀγγελοι μετὰ ποιμένων
 δοξολογοῦσι,
 Μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρος
 ὁδοιποροῦσι
 δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη
 παιδίον νέον, ὃ πρὸ αἰώνων Θεός.

α' Τὴν Ἐδὲμ Βηθλεὲμ
 ἦνοιξε, δεῦτε ἵδωμεν
 τὴν τρυφὴν ἐν κρυφῇ
 εὗραμεν, δεῦτε λάβωμεν
 τὰ τοῦ παραδείσου
 ἔνδον τοῦ σπηλαίου,

β' Ο παιὴρ τῆς μητρὸς
 γιώμη τίδες ἐγένετο·
 δι σωτὴρ τῶν βρεφῶν
 βρέφος ἐν φάτνῃ ἔκειτο,
 δι κατανοοῦσα
 φησὶν ἡ τεκοῦσα·

γ' Υψηλὴ βασιλεῦ,
 τι Σοὶ καὶ τοῖς πτωχεύσασι;
 ποιητὰ οὐρανῶν,
 πρὸς γηῖνους ἥλυθας;
 σπηλαίου ἥράσθης
 ἦ φάτνῃ ἐτέρφθης;
 ίδού, οὐκ ἔστι
 τόπος τῇ δούλῃ Σου

ἐν τῷ καταλύματι·
 οὐ λέγω τόπος,
 ἀλλ' οὐδὲ σπήλαιον·
 δτι καὶ αὗτὸν
 τοῦτο ἀλλότριον·
 καὶ τῇ μὲν Σάρεᾳ
 τεκούσῃ βρέφος
 ἐδόθη αληρός γῆς πολλῆς,
 ἐμοὶ δὲ οὐδὲ φωλεός·
 ἔχοηςάμην τὸ ἄντρον,
 ὃ κατώκησας βουλήσει
 παιδίον νέον, ὃ πρὸ αἰώνων Θεός.

§ Τὰ τοιαῦτα ὥητὰ
 ἐν ἀπορρήτῳ λέγουσα
 καὶ τῶν τῶν ἀφαιῶν
 γνώστῃν καθικετεύοντα
 ἀκούει τῶν Μάγων
 τὸ βρέφος ζητούντων·
 εὐθὺς δὲ τούτοις,
 τίνες ὑπάρχετε,
 ἡ αόρη ἐβόησεν·
 οἱ δὲ πρὸς ταύτην,
 σὺ γάρ τίς πέφυκας,
 δτι τοιοῦτον
 σὺ ἀπεκύνησας;
 τίς ὁ πατήρ σου
 ἡ τίς ἡ τεκοῦσα,
 δτι ἀπάτορος τίοῦ
 ἐγένου μήτηρ καὶ τροφός;
 οὗ τὸ ἄστρον ἴδόντες

συνήκαμεν ὅτι ὥφθη
παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

ε' Ἀκριβῶς γὰρ ἡμῖν
ὁ Βαλαὰμ παρέθετο
τῶν ὁμάτων τὸν νοῦν,
ῶνπερ προεμαντεύσατο,
εἰπὼν δὲ μέλλει
ἀστὴρ ἀνατέλλειν,
ἀστὴρ σβεννύων
πάντα μαντεύματα
καὶ τὰ οἰωνίσματα.
ἀστὴρ ἐκλύων
παραβολὰς σοφῶν
ὅγεις τε αὐτῶν
καὶ τὰ αἰνίγματα.
ἀστὴρ ἀστέρος
τοῦ φαινομένου
ὑπερφαιδότερος πολὺ^ν
ώς πάντων ἀστρων ποιητής
περὶ οὖ προεγράφη
ἐκ τοῦ Ἰακὼβ ἀστράπτειν
παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

ζ' Παραδόξων ὁητῶν
ἡ Μαριὰμ ως ἥκουσε,
τὸν ἐκ σπλάγχνων αὐτῆς
κύψασα προσεκύνησε
καὶ κλαίουσα εἶπεν·
μεγάλα μοι, τέκνον,
μεγάλα πάντα,
ἄπερ ἐποίησας

μετὰ τῆς πτωχείας μου·
 ἵδοù γάρ Μάγοι
 ἔξω ζητοῦσί Σε·
 τῶν ἀνατολῶν
 οἱ βασιλεύοντες
 τὸ πρόσωπόν Σου
 ἐπιζητοῦσι
 καὶ λιτανεύοντες ιδεῖν
 οἱ πλούσιοι τοῦ σοῦ λαοῦ·
 ὅντως γάρ λαὸς οὗτος
 σός ἐστιν, εἰς ἐγεννήθης
 παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός·

ζ' Ἐπειδὴ οὖν λαὸς
 σός ἐστι, τέκνον, κέλευσον
 ὑπὸ σκέπην τὴν σὴν
 ἐλθόσιν, ἵνα ιδωσιν
 πενίαν πλουσίαν,
 πτωχείαν τιμίαν.
 Καὶ Σὲ μὲν ἔχω
 πλοῦτον καὶ καύχημα,
 διὸ οὐκ αἰσχύνομαι·
 ἐν Σοὶ ἡ χάρις
 καὶ ἡ ἀλήθεια·
 ἐν σκηνῇ καὶ νῦν
 νεῦσον εἰσέλθωσιν·
 οὐδέν μοι μέλλει
 τῆς εὔτελείας·
 ὃς θησαυρὸν γάρ Σε κρατῶ,
 ὃν βασιλεῖς ἥλθον ιδεῖν,
 βασιλέων καὶ Μάγων

έρευνώντων, ποῦ ἐτέχθη
παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

η' Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς
ὅντως τε καὶ θεὸς ἡμῶν
τῶν φρενῶν ἀφανῶς;
ῆψατο τῆς μητρὸς αὐτοῦ,
εἰσάγαγε, λέγων,
οὓς ἦγαγον λόγῳ·
ἔμδες γὰρ λόγος
οὗτος, δεὶς ἔλαμψε
τοῖς ἐπιζητοῦσί με·
ἀστὴρ μὲν ἐστι
πρὸς τὸ φαινόμενον,
δύναμις δέ τις
πρὸς τὸ νοούμενον·
συνῆλθε Μάγοις
ὡς λειτουργῶν μοι
καὶ ἔτι ἴσταται πληρῶν
διακονίαν τὴν αὐτοῦ
καὶ ἀκτῖσι δεικνύων
τόπον, τὸν ὅπου ἐτέχθη
παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

θ' Νῦν οὖν δέξαι, σεμνή,
δέξαι τοὺς δεξαμένους με·
ἐν αὐτοῖς γάρ είμι
ῶσπερ ἐν ταῖς ἀγκάλαις σου·
καὶ σοῦ οὐκ ἀπέστην
κάκείνοις συνῆλθον.

· Η δὲ ἀνοίγει
θύραν καὶ δέχεται
τῶν Μάγων τὸ σύστημα . . .

ι' Οἱ δὲ Μάγοι εὔθυνς
ὅρμησαν εἰς τὸ σπήλαιον
καὶ ιδόντες Χριστὸν
ἔφριξαν, ὅτι εἴδοσαν
τὴν τούτου μητέρα,
τὸν ταύτης μηηστῆρα
καὶ φόβῳ εἶπον·
οὗτος υἱός ἐστιν
ἀγενεαλόγητος·
καὶ πῶς, Παρθένε,
τὸν μηηστευσάμενον
βλέπομεν ἀκμὴν
ενδον τοῦ οἴκου σου ;

ια' · Υπομνήσω ὑμᾶς,
Μάγοις Μαρία ἔφησε,
τίνος χάριν κρατῶ
τὸν Ἰωσὴφ ἐν οἴκῳ μου . . .

ιβ' · Ρήτορεύει σαφῶς
ἄπαντα, ἀπερ ἕκουσεν,
ἀπαγγέλλει τρανῶς
ὅσα προεθεώρησεν
ἐν τοῖς υὔρανίοις,
καὶ τοῖς ἐπιγείοις,
τὰ τῶν ποιμένων
πῶς συνανύμνησαν

πηλίνοις οἱ πύρινοι,
 ὑμῶν τῶν Μάγων
 δτὶ προέδραμεν
 ἀστρεον φωταυγοῦν
 καὶ ὁδηγοῦν ὑμᾶς·
 διὸ ἀφέντες
 τὰ προρρηθέντα
 ἐκδιηγήσασθε ἡμῖν
 τὰ τὸν γενόμενα ὑμῖν,
 πόθεν ἦκατε, πῶς δὲ
 συνήκατε δτὶ ἐτέχθη
 παιδίον νέον, ὃ πρὸ αἰώνων Θεός.

ιγ' Ὡς δὲ ταῦτα αὔτοῖς
 ἥ φαεινὴ ἐλάλησεν,
 οἱ τῆς ἀνατολῆς
 λύχνοι πρὸς ταύτην ἔφησαν·
 μαθεῖν θέλεις πόθεν
 ἥλυθομεν πῶς τε;
 ἐκ γῆς Χαλδαίων,
 ὅπου οὐ λέγουσι
 Θεὸς θεῶν κύριος·
 ἐκ Βαβυλῶνος,
 ὅπου οὐκ οἴδασιν
 τίς ὁ ποιητὴς
 φωτός, ὃ σέβουσιν·
 ἐκεῖθεν ἥλυθεν
 ὑμᾶς τε ἥρεν
 ὃ τοῦ παιδίου σου σπινθήρ
 ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ περσικοῦ·
 πῦρ παμφάγον λιπόντες

πῦρ δροσίζον θεωροῦμεν
παιδίον νέον, τὸν πρὸ αἰώνων Θεόν:

ιδ' Ματαιότης ἐστὶ^λ
ματαιοτήτων ἀπαντα,
ἀλλ' οὐδεὶς ἐν ἡμῖν
ταῦτα φρονῶν εὑρίσκεται·
οἱ μὲν γὰρ πλαιῶσιν,
οἱ δὲ καὶ πλανῶνται·
διό, Παρθένε,
χάρις τῷ τόκῳ σου,
δι' οὗ ἐλυτρώθημεν
οὐ μόνον πλάνης,
ἀλλὰ καὶ θλίψεως
τῶν χωρῶν πασῶν,
ῶν περ διήλθομεν,
ἐθνῶν ἀμέων,
γλωσσῶν ἀγνώστων,
περιερχόμενοι τὴν γῆν
καὶ ἔξερεν ποντες αὐτὴν
μετὰ λύχνου τοῦ ἀστρου
ἐκένητοῦντες ποῦ ἐτέχθη
παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

ιε' Ἀλλ' ὡς ἔτι αὐτὸν
τοῦτον τὸν λύχνον εἴχομεν,
τὴν Ἱερουσαλὴμ
πᾶσαν περιωδεύσαμεν
πληροῦντες εἰκότως
τὰ τῆς προφητείας·
ἡκούσαμεν γὰρ
ὅτι ἐλεύσεται

Θεὸς ἐρευνῶν αὐτὴν
καὶ μετὰ λύχνου
περιηρχόμεθα
θέλοντες ἵδεῖν
μέγα δικαιωμα·
ἀλλ' οὐχ εὔρεθη,
ὅτι ἀπήρθη
ἡ κιβωτὸς αὐτῆς μεθ' ὧν
συνεῖχε πρότερον καλῶν·
τὰ ἀρχαῖα παρηλθεν·
ἀνεκαίνισε γὰρ πάντα
παιδίον νέον, ὁ πρὸς αἰώνων Θεός.

νε^τ Ναὶ φησι τοῖς πιστοῖς,
Μάγοις Μαρία ἔφησε·
τὴν Ἱερουσαλὴμ
πᾶσαν περιεδράμετε,
τὴν πόλιν ἑκείνην
τὴν προφητοκτόνον;
καὶ πῶς ἀλύπως
ταύτην διήλθετε,
τὴν πᾶσι βασκαίνουσαν;
‘Ηρόδην πάλιν
πῶς διελάθετε
τὸν ἄντι μεσμῶν
φόνων ἐμπνέοντα;
Οἱ δὲ πρὸς ταύτην
φασὶ· Παρθένε,
οὐ διελάθομεν αὐτόν,
ἀλλ' ἐνεπαίξαμεν αὐτῷ.
συνετύχομεν πᾶσιν

ἔρευνῶντες ποῦ ἔτέχθη
παιδίον νέον, ὁ πρὸς αἰώνων Θεός.

Ιζ' ‘Οτε ταῦτα αὐτῶν
 ἡ Θεοτόκος ἥκουσεν,
 τότε εἶπεν αὐτοῖς·
 τί ὑμᾶς ἐπηρώτησεν
‘Ηρῷδης ὁ ἄναξ
 καὶ οἱ Φαρισαῖοι;
‘Ηρῷδης πρῶτον,
 εἴτα, ὡς ἐφησεν,
 οἱ πρῶτοι τοῦ ἔθνους σου
τοῦτον τὸν χρόνον
 τοῦ φαινομένου νῦν
 ἀστρου παρ' ἡμῶν
 ἐξηκριβώσαντο·
 καὶ ἐπιγνόντες,
 ὡς μὴ μαθόντες,
 οὐκ ἐπειθύμησαν ἰδεῖν,
 ὅν ἐξηρεύνησαν μαθεῖν,
 δτι τοῖς ἔρευνῶσιν
 ὤφειλε θεωρηθῆναι
 παιδίον νέον, τὸν πρὸς αἰώνων Θεόν.

Ιη' ‘Υπενόουν ἡμᾶς
 ἀφρονας οἱ ἀνόητοι
 καὶ ἡρώτων ἡμᾶς·
 πόθεν καὶ πότε ἥκατε;
 πῶς μὴ φαινομένας
 ὤδεύσατε τρίβοντες;
‘Ημεῖς δὲ τούτους,

ἄπερ οὖν ἥδεσαν,
 ἀντεπηρωτήσαμεν·
 ὑμεῖς τὸ πάρος
 πῶς διωδεύσατε
 ἔρημον πολλήν,
 πῶς δὲ διήλθετε;
 ὁ ὄδηγήσας
 τοὺς ἀπὸ Αἰγύπτου,
 αὐτὸς ὠδήγησε καὶ νῦν
 τοὺς ἐκ Χαλδαίων πρὸς αὐτόν,
 τότε στύλῳ πυρίνῳ,
 νῦν δ' ἀστέρι δηλοῦντι
 παιδίον νέον, τὸν πρὸ αἰώνων Θεόν.

ιθ'

Mosca
 'Ο ἀστὴρ πανταχοῦ
 ἦν ἡμῖν προηγούμενος,
 ὃς ὑμῖν Μωϋσῆς
 ὁράβδον περιφερόμενος,
 τὸ φῶς περιλάμπων
 τῆς θεογνωσίας·
 ὑμᾶς τὸ μάνια
 πάλαι διέθρεψε
 καὶ πέτρα ἐπότισεν·
 ἡμᾶς ἐλπὶς δὲ
 τούτου ἐνέπλησεν·
 τούτου τῇ χαρᾷ
 διαθρεψόμενοι
 οὐκ ἐν Περσίδι
 ἀναποδίσαι,
 διὰ τὸ ἄβατον ὄδὸν
 ὀδεύειν, ἐσχομεν ἐν νῷ,

θεωρῆσαι ποθοῦντες,
προσκυνῆσαι καὶ δοξάσαι
παιδίον νέον, τὸν πρὸ αἰώνων Θεόν.

κ'

κα' Μετὰ ταῦτα αὐτῶν
πάντα τὰ διηγήματα
δῶρα ἥραν χερσὶ¹
Μάγοι καὶ προσεκύνησαν
τῷ δώρῳ τῶν δώρων,
τῷ μύρῳ τῶν μύρων·
χρυσὸν καὶ σμύρναν
εἶτα καὶ λιβανὸν
Χριστῷ προσεκόμισαν
βιωντες· δέξαι
δῶρα τὰ τρισλα
ώς τῶν Σεραφίμ
ῦμνον τρισάγιον·
μὴ ἀπορρίψῃς
ώς τὰ τοῦ Καΐν,
ἀλλ' ἐναγκάλισαι αὐτά,
ώς τὴν τοῦ Ἀβελ προσφορὰν
διὰ τῆς Σὲ τεκούσης,
ἔξ ἡς ἡμῖν ἐγεννήθης
παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

κβ'

Νέα νῦν καὶ φαιδρὰ
βλέπουσα ἡ ἀμώμητος,
Μάγους δῶρα χερσὶ¹
φέροντας καὶ προσπίπτοντας,
ἀστέρα δηλοῦντα,

ποιμένας ὑμνοῦντας,
 τὸν πάντων τούτων
 κτίστην καὶ κύριον
 ἵκετευε λέγουσα·
 τριάδα δώρων,
 τέκνον, δεξάμενος
 τρεῖς αἰτήσεις δός
 τῇ γεννησάσῃ Σε·
 ὑπὲρ ἀέρων
 παρακαλῶ Σε
 καὶ ὑπὲρ τῶν καρπῶν τῆς γῆς
 καὶ τῶν οἰκούντων ἐν αὐτῇ·
 διαλλάγηθι πᾶσι,
 δι' ἐμοῦ ὅτι ἐτέχθης
 παιδίον νέον, ὃ πρὸ αἰώνων Θεός.

αγ' Οὐχ ἀπλῶς γάρ εἰμι
 μήτηρ Σου, τέκνον εὔσπλαγχνον,
 οὐκ εἰκῇ γαλουχῶ
 τὸν χορηγὸν τοῦ γάλακτος,
 ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἀπάντων
 ἐγὼ δυσωπῶ Σε·
 ἐποίησάς με
 δλου τοῦ γένους μου
 καὶ στόμα καὶ καύχημα·
 ἐμὲ γὰρ ἔχει ἡ οἰκουμένη Σου
 σκέπην κραταιάν,
 τεῖχος καὶ στήριγμα·
 ἐμὲ ὁρῶσιν
 οἱ ἐκβληθέντες
 τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς·

ξπίτρεψον αύτούς ποτε
λαβεῖν αἴσθησιν τοῦδε,
διὸ ἐμοῦ ὅτι ἔτέχθης
παιδίον νέον, ὁ πρὸς αἰώνων Θεός.

*δ' Σῶσον κόσμον, Σωτήρ,
τούτου χάριν ἐλήλυθας·
στῆσον πάντα τὰ σά,
τούτου γὰρ χάριν ἔλαμψας
ἔμοὶ καὶ τοῖς Μάγοις
καὶ πάσῃ τῇ κτίσει·
ἴδοὺ γὰρ Μάγοι,
οἵς ἐνεφάνισας
τὸ φῶς τοῦ προσώπου Σου,
δῶρα προσφέρουσι
χρήσιμα, καλά,
λίαν ζητούμενα·
αὐτῶν γὰρ χρήζω,
ἔπειδὴ μέλλω
ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον μολεῖν
καὶ φεύγειν σὺν Σοὶ διὰ Σέ,
ὅδηγέ μου, υἱέ μου,
ποιητά μου, λυτρωτά μου,
παιδίον νέον, ὁ πρὸς αἰώνων Θεός.

β') Κοντάκιον τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Πέμπτῃ
εἰς τὸν νιπτῆρα, φέρον ἀκροστιχίδα τήνδε
«Τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ ποίημα».

I Πάτερ ἐπουράνιε,
φιλόστιοργε, φιλάνθρωπε,

ἴλεως, ίλεως, ίλεως
 γενοῦ ἡμῖν,
 ὁ πάντων ἀνεχόμενος
 καὶ πάντας ἐκδεχόμενος.

II Δεσπότου χερσὶ πόδας
 νιπτόμενος Ἰούδας,
 ὃς κλέπτης κρυφῇ γλῶσσαν
 ἡκόνησε δολίαν,
 ὁ παράνομος,
 Χριστὲ ὁ Θεός·
 ἀλλὰ τοιαύτης ἀπανθρωπίας
 λύτρωσαι τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ
 τῆς Θεοτόκου ψάλλοντας·
 ίλεως, ίλεως, ίλεως...,

α' Τίς ἀκούσας οὐκ ἔνσρκησε
 ἢ τίς θεωρήσας οὐκ ἐτρόμασε
 τὸν Ἰησοῦν δόλῳ φιλούμενον,
 τὸν Χριστὸν φθόνῳ πωλούμενον,
 τὸν Θεὸν γνώμῃ κρατούμενον;
 ποία γῆ ἦνεγκε τὸ τόλμημα,
 ποία δὲ θάλασσα ὑπέφερεν
 ὅρῶσα τὸ ἀνοσιούργημα;
 πῶς οὐρανὸς ὑπέστη,
 πῶς δὲ αἰμὴρ συιέστη,
 πῶς καὶ ὁ κόσμος ἔστη
 συμφωνούμενος, πωλούμενον τότε,
 προδιδούμενον τοῦ κριτοῦ;
 ίλεως, ίλεως, ίλεως...

β' "Οτε δόλον ἐμελέτησε,

ὅτε Σοι τὸν φόνον κατεσκεύασεν
 ὁ φιληθεὶς καὶ ἀμετήτας Σε,
 ὁ κληθεὶς καὶ καταλείψας Σε,
 ὁ στεφθεὶς καὶ ἐνυβρίσας Σε,
 τότε Σύ, εὔσπλαγχνε, μακρόθυμε,
 δεῖξαι τῷ φονευτῇ βουλόμενος
 τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν Σου
 ἐπλησσας τὸν νιπτῆρα,
 ἐκλινας τὸν αὐχένα,
 γέγονας δοῦλος δούλων·
 καὶ ἐπεδίδου Σοι Ἰούδας πόδας,
 ἵν· ἀποπλύνῃς λυτρωτά·
 Ἰλεως, Ἰλεως, Ἰλεως...

γ' • Υδασι πόδας ἀπέπλυνας
 τοῦ δραμόντος εἰς τὴν προδοσίαν Σου
 καὶ μυστικῇ βρώσει ἐξέθρεψε
 τὸν ἔχθρὸν τῆς εὐσπλαγχνίας Σου
 καὶ γυμνὸν τῆς εὐλογίας Σου.
 • Υψωσας τὸν πτωχὸν χαρίσμασιν,
 ηὔξησας τὸν οἰκτρὸν δωρήμασιν,
 ἐπλούτισας καὶ ἐμακάρισας
 ὑποταγὴν δαιμόνων.
 • Απαλλαγὴν δὲ πόνων
 εἶχεν ἐπὶ τῆς γλώσσης
 καὶ ἀντὶ τούτων πάντων διεσχίσθη
 καὶ οὐ κατενύγη ὁ φονεύς·
 Ἰλεως, Ἰλεως, Ἰλεως...

δ' Τις εἰδε πόδας νιπτόμενον
 καὶ λακτίζειν ἥδη ἐπειγόμενον;
 τις ἥκουσε κτῆνος θαλπόμενον

ΡΩΜΑΝΟΥ KONTAKION

45

καὶ βαλεῖν κατεπειγόμενον
τὸν ἐν αὐτῷ ἐπικαθήμενον ;
Ἐλουσεν, ἔθρεψεν ὁ Κύριος,
ἔτρεχεν, ἐβρυχεν ὁ δόλιος
ώς μοιὶδες ἀνημερώτατος.
πεπληρωμένης φάτνης
ὁ ἀπηνὴς ἔξαιφνης
φεύγει τὸν κεκτημένον
καὶ ὑποιθῆσι τὸν νῶτον ὄντως,
ἴν' ἐπιβῆ ὁ Σατανᾶς
ἴλεως, οἴλεως, οἴλεως . . .

ε' "Αδικε, ἀστοργε, ἀσπονδε,
πειρατά, προδότα, πολυμήχανε,
τί γέγονεν, δτι ἡθέτησας ;
τί ἵδων οὕτως ἥφρονησας ;
τί παθὼν οὕτως ἐμίσησας ;
οὐχ αἵτοῦ φίλον σε ὠνόμασε ;
οὐκ αὐτὸς ἀδελφόν σε κέκληκε ;
καίτοι εἰδὼς δτι δεδούλωσαι
τὸ τῶν χρημάτων λῆμμα
τὸ ἐν τῷ γλωσσοκόμῳ
δέδωκε τῇ σῇ πίστει
καὶ ἀσυνείδητος ἐν τούτοις πᾶσιν
ἐφάνης ἄφνω πρὸς αὐτόν
ἴλεως, οἴλεως, οἴλεως . . .

ζ' Πέτρος τότε παρηγήσατο,
ὅτε ὁ μονογενὴς παρίστατο
νιπτοποδεῖν κατεπειγόμενος
καὶ φησι· Κύριε, Κύριε,
οὐ μὴ Σὺ νίψῃς τοὺς πόδας μου.

‘Ο νιπτήρο ἔκειτο καὶ ἐπέπληστο,
 ὁ Σωτὴρ ἵστατο καὶ ἔζωστο,
 ὁ λυτρωτὴς ώς ἀργυρώνητος.
 Αἱ τῶν ἀγγέλων τάξεις
 ἀνωθεν κατιδοῦσαι
 ἐκραῖον θαμβηθεῖσαι
 καὶ ὁ ἀναίσχυντος οὐκ ἐνετράπη,
 ἀλλ’ ἔξετραπη κατ’ αὐτοῦ
 ἕλεως, ἕλεως, ἕλεως . . .

ζ' “Ισταντο φόβῳ οἱ πύρινοι
 καὶ ἔξισταντο χοροὶ ἀόρατοι
 ὅρῶντες τὸν ἀπερινόητον
 γνωμικῶς κατακαμπτόμενον
 καὶ πηλῷ διακονούμενον,
 Γαβριὴλ ἔλεγε πτοούμενος·
 ἄγιοι ἄγγελοι, συνόμιλοι,
 κατίδετε καὶ καταπλάγητε
 τείνετε τὸν πόδα Πέτρος
 καὶ ὁ ἐκ Παρθένου κύψας
 δέχεται ἀποσμήχειν·
 καὶ οὐ τὸν Πέτρον μόνον γίπτει, ἀλλὰ
 καὶ τὸν Ἰούδαν μετ' αὐτοῦ
 ἕλεως, ἕλεως, ἕλεως . . .

η' Νίπτει τὴν πλινθὸν ἡ θάλασσα,
 ἀποπλύνει τὸν πηλὸν ἡ ἄβυσσος
 καὶ οὐκ ἀναιρεῖ τούτου τὴν σύστασιν,
 ἀλλὰ σφίγγει τὴν ὑπόστασιν
 καὶ ἀποσμήχει τὴν προαίρεσιν.
 Βλέπετε πόση τοῦ ποιήσαντος,

ἴδετε ποταπὴ τοῦ πλάσαντος
 ἡ διάμεσις περὶ τὰ πλάσματα.
 Κέκλινται καὶ εἰστήκει,
 τρέφονται καὶ παρέχει,
 νίπτονται καὶ ἀποσμήχει
 καὶ οὐ χωνεύονται γηίνων πόδες
 ἐν ταῖς παλάμαις τοῦ πυρός·
 Ἰλεως, Ἰλεως, Ἰλεως...

- Φ' Οὗτο μὲν ἔφη ὁ ἄγγελος,
 διε καὶ κατεῖδε Σε τὴν ἄμπελον
 τὰ ἑαυτῆς αλήματα τρέφουσαν
 καὶ εἰς γῆν πᾶσαν ἐκτείνουσαν
 καὶ εἰς ὑψος ἐπανάγουσαν.
 Πέτρος δέ, ἡ ἀρχὴ τῶν φίλων Σου,
 ὁ κανὼν τῶν ἀκολουθούντων Σοι,
 ὁ στρατηγὸς τῆς φαμιλίας Σου,
 ίδών Σε ἐξωσμένον
 ἐλεγεν ἀδημόνιος·
 Σύ μου τοὺς πόδας νίπτεις;
 οὐ μή μου νίψῃς πόδας εἰς αἰῶνας
 ἡ χεὶρ ἡ πλάσασα ἐμέ·
 Ἰλεως, Ἰλεως, Ἰλεως...
 Ι' Υπνος μοι ἔλθοι εἰς θάνατον,
 ἐάν Σε ἐάιω τὸν ἀθάνατον
 καμφθῆναι μοι τῷ ὑπὸ θάνατον·
 ὁ ἔχθρος ἐπιγελάσει μοι,
 ἐὰν Σὺ τοῦτο τελέσῃς μοι·
 οὐκ ἀρκεῖ, ὅτι σὸς νενόμισμαι;
 οὐ πολύ, ὅτι Σοὶ λελόγισμαι
 καὶ πρῶτος τῶν φίλων Σου κέκλημαι;

ἀλλὰ καὶ πλύνεις πόδας
 τοῦ ὀστρακίνου σκεύους
 ὁ κεραμεὺς τοῦ κόσμου
 καὶ τὰ φθαριά μου σκέλη καὶ τὰ ἔχνη
 Σὺ θέλεις πλῦναι, λυτρωτά;
 Ἰλεως, Ἰλεως, Ἰλεως...

ια' 'Ρήμασι τούτοις χρησάμενος
 ὁ ὄπόσιολὸς πρὸς τὸν διδάσκαλον,
 εἶναι μὴ νῦν νίψω σε, ἥκοισεν,
 μετ' ἐμοῦ μέρος οὐδώσω σοι,
 ἀλλ' ἔχθρὸν ἀποκαλέσομαι.
 Τοῦτο δὲ λέξαντος τοῦ πλάσαντος
 φόβος καὶ θόρυβος ἐπέπεσε
 τῷ μαθητῇ, ὅθεν καὶ ἐφῆσε·
 Κύριέ μου, εἰ πλύνεις,
 μή μου τοὺς πόδους μόνον,
 ἀλλὰ καὶ δέμας ὅλον,
 καὶ ἐπὶ πλεῖον πλῦνόν με, εἰ θέλεις,
 οὐν' αὐτοῦ Σοῦ μὴ στερηθῶ·
 Ἰλεως, Ἰλεως, Ἰλεως...

ιβ' "Ω! πόσοις πόσα συνήπτετο
 καὶ Ἰούδας φίλος οὐκ ἐγίνετο·
 ὡς ποταποὶ λόγοι καὶ πράγματα
 καὶ ὁ ἔχθρὸς οὐ κατηλλάσσετο,
 ὁ σκληρὸς οὐχ ἡπαλύνετο·
 ἀμα γὰρ τῷ φαγεῖν ὁ ἐφαγεν
 καὶ πιεῖν ὁ πιστῶς οὐκ ἐπιεν,
 ἐπῆρε τὴν πιέρναν, ὃς γέγραπται,
 καὶ ἐξελθὼν τῆς μάνδρας
 ὕρμησε πρὸς τοὺς θῆρας

καταλιπών τοὺς ἄρνας
 καὶ τὸν γλυκύτατον μασθὸν ἑάσας
 ἥλθεν ἐπὶ θηλὴν πικράν·
 Ἱλεως, Ἱλεως, Ἱλεως . . .

ιγ' Μάτην πρώην ὑπεχώρησε
 τὸν δεινὸν Ἰούδαν ὁ διάβολος·
 ἵδοὺ γὰρ νῦν οὗτος ἔχώρησε
 πρὸς τὸν πρὸν ὑποχωρήσαντα
 καὶ ἔστιν ὅλως διάβολος.
 Μάτην ἦν φοβερὸς τοῖς πάθεσιν·
 ὥφθη γὰρ φθονερὸς ἐν ἀπασιν
 καὶ τολμηρὸς κατὰ τοῦ πλάσαντος.
 Μάτην αὐτοῦ λαλοῦντος
 ἔφευγον πᾶσαι νόσοι·
 εἶχε γὰρ ἥδη νόσον
 τῆς ἀθέου φιλαργυρίας,
 ἐντὸς αὐτοῦ ἦν ἡ πληγή·
 Ἱλεως, Ἱλεως, Ἱλεως . . .

ιδ' "Ἄρας τοὺς πόδας ὁ δόλιος
 ηὔτομόλησε πρὸς τὸν διάβολον
 καὶ φατριὰν φθάσας φονεύτριαν
 τὸν Χριστόν, ὕσπερ ἀλλότριον,
 παραδοὺς γίνεται μέτριος.
 Τί ἔμοι θέλετε δωρήσασθαι,
 λέγει τοῖς θέλουσιν ὡνήσασθαι
 τὸ αἷμα τοῦ ζῶντος καὶ μένοντος;
 "Ακουσον, γῆ, καὶ φρεΐξον!
 Θάλασσα, φεύγειν σπεῦσον!
 φόνος γὰρ συμφωνεῖται

καὶ ζωοδότου ἡ σφαγή·
ἴλεως, ίλεως, ίλεως...

ιε' Νῦν σου ἐφάνη τὸ ἀπληστον,
νῦν ἐφανερώθη τὸ ἀκόρεστον,
ἀχόρταστε, ἀσωτε, ἀσπονδε,
ἀναιδέστατε καὶ λαίμαργε,
ἀσυνείδητε, φιλάργυρε !
Τί ἔμοι ὑέλετε δωρήσασθαι,
λέγεις τοῖς θέλουσιν ώνήσασθαι
τὸ αἷμα τοῦ ζῶντος καὶ μένοντος ;
τί γὰρ καλὸν οὐκ εἶχες ;
τίνος δὲ οὐ μετεῖχες ;
τίνος ποτὲ ἀπεῖχες ;
μετὰ τῶν κάτω καὶ τὰ ἄνω εἶχες
καὶ τὸν Θεόν σου νῦν πωλεῖς·
ἴλεως, ίλεως, ίλεως...

ιε' "Ολον τὸν πλοῦτον ἐβάσταξες,
θησαυρὸς ὑπῆρχες ἀδαπάνητος·
πάντοθεν ἦς πάντοτε πλούσιος
ἐν χερσὶν ἔχων τὰ χρήματα
καὶ φρεσὶ φέρων τὸν πλάσαντα.
Τί οὖν σοι γέγονεν, ὃ ἀθλιε,
ὅτι νῦν ὡς πτωχὸς πεπόρευσαι
πρὸς τοὺς οὔδεν ἔχοντας δοῦναί σοι ;
τί γὰρ καὶ δώσουσί σοι,
τί προσενέγκωσί σοι
ἀντὶ τοῦ πωλουμένου ;
τὸν οὐρανόν τε καὶ τὴν γῆν ἢ πάντα
τὸν κόσμον αὐτὸν ἀντ' αὐτοῦ ;

Ϊλεως, Ϊλεως, Ϊλεως...

ιζ' "Υπαγε, ἄφρον, ἀνάνηψον,
 τὴν αὐθιδειάν σου ἀναχαίτισον,
 τὴν τολμηρὰν γνώμην σου κάλυσον,
 ταῖς φρεσὶ σου ἐπιτίμησον
 καὶ, μωροί, ποτὲ φρονήσατε·
 οὐ γὰρ δύνασαι τιμήσασθαι,
 οὐδέ' αὔτοὶ ἵκανοι ώνήσασθαι
 τὸν τῇ χειρὶ πάντα συιέχοντα·
 ἐὰν δὲ καὶ πωλήσῃς
 καὶ αὔτὸς μὴ θελήσῃ,
 τίς ὁ τολμῶν κρατῆσαι;
 τίς ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα ἐπιβάλλει,
 εἰ μὴ συγχωρήσει ως Θεός;
 Ϊλεως, Ϊλεως, Ϊλεως..."

ιη' Πένης Ἡλίας ἐτύγχανε
 καὶ ως εὔπορος πυρὶ ἀνήλωσε
 τοὺς ἐπ' αὐτὸν τότε ὅρμήσαντας,
 πεντηκόνταρχον καὶ ἔτερον,
 τοὺς αὐτῷ καταθαρρήσαντας.
 Ἡλίας γέγονεν ἀκράτητος
 καὶ Θεὸς Ἡλιοῦ καὶ Κύριος
 τῷ ἀναιδεῖ εὐκαταφρόνητος.
 "Ω τῆς παραπληξίας!
 δοῦλος ἦν ὁ Ἡλίας
 τοῦ νῦν πιπρασκομένου
 καὶ οὐδέ' ως προφήτην ὁ προδότης εἶχε
 τὸν ποιητὴν τῶν προφητῶν·
 Ϊλεως, Ϊλεως, Ϊλεως..."

ιθ' Ούτως δέ, ἄφρον, ἐμέθυνες
αὐθαδείᾳ σου καὶ οὐκ ἐνόησας
τὸν ὑπὸ σοῦ γνώμῃ πωλούμενον,
καν τὰ σύμφωνα γνωρίσῃ σοι
τίς ἔστιν ὁ συμφωνούμενος.

“Ελαβες χρύσινα τριάκοντα·
ψήφισον, Ἰούδα, καὶ νόησον
τίς προφητῶν οὗτοι πεπώληται
“Ο Ἰωσὴφ ἐκεῖνος
τοῦ Ἰησοῦ ἦν τύπος,
οὗ τὴν τιμὴν λαμβάνεις
καὶ δι' αὐτῆς καταλαμβάνεις “Αἰδην
τὸν βρόχον ἔχων ἀγχόνην·
ἴλεως, ίλεως, ίλεως.,,

κι' “Ιλεως, ίλεως, ίλεως !
ποταπὸν ὁ μαθητὴς ὥλισμησε
καὶ ποταποῦ ὑψους ἀπέτυχε·
ποταπὸν πτῶμα κατέπεσε,
ποταπὸν κτύπον ἐποίησε.
Πρόφην μὲν ἐπεσε διάβολος
ἀστραπὴν δειξας τὴν κατάπτωσιν·
αὐτὸν καὶ Ἰούδας ἐζήλωσε·
τῷ γὰρ Χριστῷ ἀντάρας
καὶ ἀνιῶν πρὸς κέντροα
τὰς βάσεις συνετρίβη
καὶ ἐν βαράθρῳ κατηνέχθη “Αἰδουν
τὸ κέρδος ἐκεῖ πληρωθείς·
ἴλεως, ίλεως, ίλεως...
κα'

“Ηλθεν οὖν τρέχων ὁ ἄνομος
καὶ φιλεῖ ἐν δόλῳ τὸν φιλάνθρωπον

καὶ ἀναιρεῖ κατὰ διάνοιαν
τὸν βουλῆ πάθος ἐλόμενον
καὶ ζωὴν πᾶσι δωρούμενον.
Πρόβατον τοῦ Χριστοῦ ἐμάνθανε,
λύκος δὲ τῷ ποιμένι γέγονεν
ώς ἄγριος θήρος ἐπερχόμενος.
Φίλημα σὸν προσφέρεις ;
φίλημα ποῖον, ἀφρον ;
φίλημα προδοσίας,
καὶ οὐκ αἰσχύνῃ τὸν ἔχθρον ζηλώσας
αὐτοῦ μανθάνων τὰς βουλάς·
ἴλεως, ίλεως, ίλεως...

κβ' Μεῖνον μικρόν, ὡς πανάθλιε,
ἴνα ὅψη δίκην ἀμετάθετον·
τὸ συνειδός σου κατακρίνει σε,
ἴνα γνῶς, ὅπερ ἐποίησας,
τῷ δεινῷ μόρῳ νεκρούμενος·
δένδρον σοι γίνεται ώς δήμιος
ἄξιον τὸν μισθόν σου φέρον σοι·
καὶ ποῦ σου τὸ χρῆμα, φιλόπλοιος ;
ἀλλὰ καὶ τοῦτο δώσεις
καὶ σεαυτὸν οὐ σώσεις
μετανοῶν ἀκαίρως,
ὅτι προέδωκας ὃν εἶχες πλοῦτον,
τὸν ψυχικόν σου, τὸν Χριστόν·
ἴλεως, ίλεως, ίλεως...

κγ' Ἄγιε, Ἄγιε, Ἄγιε,
ὁ Θεὸς τῶν πάντων, ὁ τρισάγιος,
τοὺς δούλους σου ὁῦσαι τοῦ πτώματος
καὶ τὸ πλάσμα Σου ἀνάστησον

τοῦ φυγεῖν τοιοῦτον κίνδυνον.

Ταῦτα οὖν, ἀδελφοί, γινώσκοντες
καὶ τὴν τοῦ πράτου πτῶσιν βλέποντες
τοὺς ἔστων πόδας στηρίξωμεν.

Στήσωμεν οὖν τὰς βάσεις
ἐπὶ τὰς ἀναβάσεις
τῶν ἐντολῶν τοῦ κτίστου
καὶ τὴν τοῦ Ἀιδου φύγωμεν πορείαν
βοῶντες πρὸς τὸν λυτρωτήν·
Ἴλεως, Ἴλεως, Ἴλεως
γενοῦ ἡμῖν
ὅ πάντων ἀνεχόμενος
καὶ πάντας ἐκδεχόμενας.

γ') Κοντάκιον τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ εἰς
τὸ πάθος τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸν θρῆ-
νον τῆς Θεοτόκου, φέρον ἀκροστι-
χίδα τήνδε «Τοῦ ταπεινοῦ 'Ρω-
μανοῦ».

Τὸν δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα
δεῦτε πάντες ὑμνήσωμεν·
αὐτὸν γὰρ κατεῖνε Μαρία
ἐπὶ ἔύλου καὶ ἐλεγεν·
εἰ καὶ σταυρὸν ὑστομένεις,
Σὺ ὑπάρχεις
ὅ υἱὸς καὶ Θεός μου.

α' Τὸν Ἱδιον ἄρια
ἡ ἀμνὰς θεωροῦσα
πρὸς σφαγὴν ἐλκόμενον
ἡκολούθει ἡ Μαρία

τρυχομένη
 μεθ' ἐτέρων γυναικῶν
 ταῦτα βοῶσα·
 ποῦ πορεύῃ, τέκνον;
 τίνος χάριν τὸν τάχὺν
 νῦν τελεῖς δρόμον;
 μὴ ἔτερος γάμος
 πάλιν ἔστιν ἐν Κανᾶ
 κάκεῖ νυνὶ σπεύδεις,
 ἵν' ἔξ ὕδατος
 οἶνον ποιήσῃς;
 Συνέλθω Σοι, τέκνον,
 ἦ μείνω Σε μᾶλλον;
 Δός μοι λόγον, Λόγε,
 μὴ σιγῶν παρέλθῃς με,
 ὁ ἀγνῆν τηρήσας με,
 ὁ υἱὸς καὶ Θεός μου.

β' Οὐκ ἥλπιζον, τέκνον,
 ἐν τούτοις ἰδεῖν Σε
 οὐδὲ ἐπίστευόν ποτε
 ἔως τούτου τοὺς ἀνόμους
 ἐκμανῆιαι
 καὶ ἐκτεῖναι ἐπὶ Σὲ
 χεῖρας ἀδίκως·
 ἔτι γὰρ τὰ βρέφη
 τούτων κράζουσι Σοι τὸ
 Εὔλογημένος·
 ἀκμὴν δὲ βαῖων
 πεπλησμένη ἡ ὄδδος
 μηνύει τοῖς πᾶσι

τῶν ἀθέσμων τὰς πρὸς Σὲ
πανευφημίας.

Καὶ νῦν τίνος χάριν
ἐπράχθη τὸ χεῖρον ;
γνῶναι θέλω, οἵμοι !
πῶς τὸ φῶς μου σβέννυται,
πῶς σταυρῷ προσπήγνυται
ὅ υἱὸς καὶ Θεός μου.

γ' ‘Υπάγεις, ὥ τέκνον,
πρὸς ἄδικον φόνον
καὶ οὐδεὶς Σοι συναλγεῖ·
οὐ συνέρχεται Σοι Πέτρος
ὅ εἰπών Σοι
«οὐκ ἀρνοῦμαί Σε ποτέ,
κανάν ἀποθνήσκω»·
Θωμᾶς ἔλιπέ σε
ὅ βοήσας «μετ' αὐτοῦ
θάνωμεν πάντες»·
οἱ ἄλλοι δὲ πάλιν,
οἱ οἰκεῖοι καὶ γνωστοὶ
οἱ μέλλοντες κρίνειν
τὰς φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ,
ποῦ εἰσιν ἄρτι ;
Οὓδεις ἐκ τῶν πάντων,
ἄλλ' εἰς ὑπὲρ πάντων
θνήσκεις, τέκνον, μόνος,
ἀνθ' ὧν πάντας ἐσωσας,
ἀνθ' ὧν πᾶσιν ἡρκεσας,
ὅ υἱὸς καὶ Θεός μου.

δ' Τοιαῦτα Μαρτίας

ἐκ λύπης βαρείας
 καὶ ἐκ θλίψεως πολλῆς
 κραυγαζούσης καὶ κλαιούσης
 ἀπεκρίθη
 πρὸς αὐτὴν ὁ ἔξ αὐτῆς
 οὗτος βοήσας·
 Τί δακρύεις, μῆτερ ;
 τί ταῖς ἄλλαις γυναιξὶ¹
 συναποφέρῃ ;
 Μὴ πάθω ; μὴ θάνω ;
 πῶς οὖν σώσω τὸν Ἀδάμ ;
 Μὴ τάφον οἰκήσω ;
 πῶς ἐλκύσω πρὸς ζωὴν
 τοὺς ἐν τῷ ἄδη ;
 Καὶ μήν, καθὼς οἶδας,
 ἀδικῶς σταυροῦμαι·
 τί οὖν κλαίεις, μῆτερ ;
 μᾶλλον οὕτω κραύγασον,
 ὅτι θέλων ἐπαθον,
 ὁ υἱὸς καὶ Θεός σου.

ε' Ἀπόθου, ὡς μῆτερ,
 ἀπόθου τὴν λύπην·
 οὐ γὰρ πρέπει σοι θρηνεῖν,
 διτι κεχαριτωμένη
 ώνομάσθης·
 τὴν οὖν κλῆσιν τῷ κλαυθμῷ
 μὴ συγκαλύψῃς·
 μὴ ταῖς ἀσυνέτοις
 δόμοιώσῃς σεαυτήν,
 πάνσοφε κόρη·

ἐν μέσῳ ὑπάρχεις
 τοῦ νυμφῶνος τοῦ ἐμοῦ
 μὴ οὖν ὕσπερ ἔξω
 ισταμένη τὴν ψυχὴν
 καταμαράνης·
 τοὺς ἐν τῷ νυμφῶνι
 ώς δούλους σου φάνει·
 πᾶς γὰρ τρέχων τρόμῳ
 ὑπακούει σου, σεμνή,
 ὅταν εἴπῃς· ποῦ ἐστιν
 ὁ υἱὸς καὶ Θεός μου;

· Κ' Πικρὰν τὴν ἡμέραν
 τοῦ πάθους μὴ δόξῃς·
 δι' αὐτὴν γὰρ ὁ γλυκὺς
 οὐρανόθεν νῦν κατῆλθον
 ὡς τὸ μάννα,
 οὐκ ἐν ὅρει τῷ Σινᾶ,
 ἀλλ' ἐν γαστρὶ σου·
 ἐνδοθεν γὰρ ταύτης
 ἐτυράθην, ως Δαυΐδ
 προανεφώνει·
 τὸ τετυρωμένον
 ὅρος νόησον, σεμνή,
 ἐγὼ νῦν ὑπάρχω,
 ὅτι Λόγος ὃν ἐν σοὶ
 σὰρξ ἐγενόμην·
 ἐν ταύτῃ οὖν πάσχω,
 ἐν ταύτῃ καὶ σώζω
 μὴ οὖν κλαῖε, μῆτερ·
 μᾶλλον τοῦτο βόησον·

θέλων πάθος δέχεται
ό υἱὸς καὶ Θεός μου.

ζ' Ίδού, φησί, τέκνον,
ἐκ τῶν ὁφθαλμῶν μου
τὸν κλαυθμὸν ἀποσοβῶ·
τὴν καρδίαν μου συντρίβω
ἐπὶ πλεῖον,
ἄλλ' οὐδύναται σιγᾶν
ό λογισμός μου.
Τί μοι λέγεις, σπλάγχνον,
εἰ μὴ θάνω, ὁ Ἀδὰμ
οὐχ ὑγιαίνει;
Καὶ μὴν ἄνευ πάθους
ἐθεράπευσας πολλούς·
λεπρὸν γὰρ καθάρας
Σὺ οὐκ ἥλγησας οὐδέν,
ἀλλ' ἥβουσλήθης·
παράλυτον σφίγξας
οὐ κατεπονήθης·
πηρὸν πάλιν λόγῳ
δύμματώσας, ἀγαθέ,
ἀπαθῆς μεμένηκας,
ό υἱὸς καὶ Θεός μου.

η' Νεκροὺς ἀναστήσας
νεκρὸς οὐκ ἐγένου
οὐδὲν ἐτέθης ἐν ταφῇ,
υἱέ μου καὶ ζωή μου·
πῶς οὖν λέγεις,
εἰ μὴ πάθω, ὁ Ἀδὰμ
οὐχ ὑγιαίνει;

Κέλευσον, Σωτήρ μου,
καὶ ἐγείρεται εὐθὺς
κλίνην βασιάζων·
εἰ δὲ καὶ ἐν τάφῳ
κατεχώσθη ὁ Ἀδάμ,
ῶς Λάζαρον τάφου
διανέστησας φωνῇ,
οὕτως καὶ τοῦτον.
Δουλεύει Σοι πάντα
ῶς πλάστη τῶν πάντων.
Τί οὖν τρέχεις, τέκνον;
Μὴ ἐπείγου πρός σφαγήν,
μὴ φιλήσῃς θάνατον,
ὁ υἱὸς καὶ Θεός μου.

Φ' Οὐκ οἶδας, ὡς μῆτερ,
οὐκ οἶδας ὁ λέγω·
διὸ ἀνοιξον τὸν νοῦν
καὶ εἰσοίκισον τὸ δῆμα,
ὁ ἀκούεις,
καὶ αὐτὴ καθ' ἔαυτὴν
νόει ἃ λέγω.
Οὗτος, ὃν προεῖπον,
ὁ ταλαίπωρος Ἀδάμ,
ὁ ἀρρωστήσας
οὐ μόνον τὸ σῶμα
ἀλλὰ γὰρ καὶ τὴν ψυχήν,
ἐνόσησε θέλων·
οὐ γὰρ ἦκουσεν ἐμοῦ
καὶ κινδυνεύει.
Γνωρίζεις ὁ λέγω·

μὴ κλαύσῃς οὖν, μῆτερ·
μᾶλλον τοῦτο λέξον·
τὸν Ἀδὰμ ἐλέησον
καὶ τὴν Εὔαν οἰκτιզον,
ό νίδος καὶ Θεός μου.

ι' "Υπὸ ἀσωτίας
καὶ ἐξ ἀδηφαγίας
ἀρρωστήσας ὁ Ἀδὰμ
κατηιέχθη ἔως ἣδου
κατωτάτου
καὶ ἔχει τὸν τῆς ψυχῆς
πόνον δακρύει.
Εὕα δὲ ἡ τοῦτον
ἐκδιδάξασά ποτε
τὴν ἀταξίαν
σὺν τούτῳ στειάζει·
σὺν αὐτῷ γὰρ ἀρρωστεῖ,
ἴνα μάθωσιν ἄμα
τοῦ φυλάττειν ιατροῦ
παραγγελίαν.
Συνῆκας καν ἄρτι;
ἐπέγιως δὲ εἶπον;
Πάλιν, μῆτερ, κράξον
τῷ Ἀδὰμ εἰ συγχωρεῖς,
καὶ τῇ Εὔᾳ σύγγνωθι,
ό νίδος καὶ Θεός μου.

ια' "Ρημάτων δὲ τούτων
ώς ἦκουσε τότε
ἡ ἀμώμητος ἀμνὰς
ἀπεκρίθη πρὸς τὸν ἄρνα.

Κύριέ μου,
 ἔτι ἄπαξ ἀν εἰπῶ,
 μὴ ὁργισθῆς μοι
 λέξω Σοι ὁ ἔχω,
 ἵνα μάθω παρὰ Σοῦ
 πάντως ὁ θέλω·
 ἀν πάθης, ἀν θάνατος,
 ἀναλύσεις πρὸς ἐμέ;
 ἀν περιοδεύσης
 σὺν τῇ Εὕρᾳ τὸν Ἀδάμ,
 βλέπω Σε πάλιν;
 αὐτὸς γὰρ φοβοῦμαι,
 μήπως ἐκ τοῦ τάφου
 ἄνω δράμῃς, τέκιον,
 καὶ ζητοῦσά Σε ἰδεῖν
 κλαύσω, κράξω ποῦ ἐστιν
 ὁ υἱός καὶ Θεός μου.

ιβ' 'Ως ἥκουσε ταῦτα
 ὁ πάντα γινώσκων
 πρὶν γείσεως αὐτῶν,
 ἀπεκρίθη πρὸς Μαρίαν·
 θάρσει, μῆτερ,
 ὅτι πρώτη με ὁρᾶς
 ἀπὸ τοῦ τάφου·
 ἔρχομαι σοι δεῖξαι
 πόσων πόνων τὸν Ἀδάμ
 ἐλυτρωσάμην
 καὶ πόσους ἴδρωτας
 ἔσχον ἔνεκα αὐτοῦ·
 δηλώσω τοῖς φίλοις

τὰ τεκμήρια δεικνὺς
 ἐν ταῖς χερσὶ μου·
 καὶ τότε θεάσῃ
 τὴν Εὔαν ὃ μῆτερ,
 ζῶσαν ὥσπερ πρώην
 καὶ βοήσεις ἐν χαρᾶ·
 τοὺς γονεῖς μου ἔσωσεν
 ὁ νίδες καὶ Θεός μου.

- ιγ' Μικρὸν οὖν, ὃ μῆτερ,
 ἀνάσχου καὶ βλέπεις
 πῶς καθάπερ ιατρὸς
 ἀποδύομαι καὶ φθάνω
 ὅπου κείνται
 καὶ ἔκεινων τὰς πληγὰς
 περιοδεύω
 τέμνων ἐν τῇ λόγχῃ
 τὰ πωρώματα αὐτῶν
 καὶ τὴν σκληρίαν·
 λαμβάνω καὶ ὅξος,
 ἐπιστύφω τὴν πληγήν·
 τῇ σμίλῃ τῶν ἵλων
 ἀνευρύνας τὴν τομὴν
 χλαίνῃ μοτώσω·
 καὶ δὴ τὸν σταυρὸν μου
 ὡς νάρθηκα ἔχων
 τούτῳ χρῶμαι, μῆτερ,
 ἵνα ψάλλῃς συνετῶς·
 πάσχων πάθος ἔλυσεν
 ὁ νίδες καὶ Θεός μου.
 ιδ' Ἀπόθου οὖν, μῆτερ,

τὴν λύπην ἀπόθου
 καὶ πορεύου ἐν χαρᾶ·
 ὅγιο γὰρ δι' ὃ κατῆλθον
 ἥδη σπεύδω
 ἔκτελέσαι τὴν βουλὴν
 τοῦ πέμψαι τός με·
 τοῦτο γὰρ ἐκ πρώτης
 δεδογμένον ἦν ἐμοὶ
 καὶ τῷ Πατρὶ μου
 καὶ τῷ Πνεύματί μου
 οὐκ ἀπήρεσέ ποτε
 τὸ ἐνανθρωπῆσαι
 καὶ παθεῖν με διὰ τὸν
 παραπεσόντα.
 Δραμοῦσα οὖν, μῆτερ,
 ἀνάγγειλον πᾶσιν
 ὅτι πάσχων πλήττει
 τὸν μισοῦντα τὸν Ἀδάμ
 καὶ τικήσας ἔρχεται
 ὁ υἱὸς καὶ Θεός μου.

16' Νικῶμαι, ὡ τέκνον,
 νικῶμάι τῷ πόθῳ
 καὶ οὐ σιέγω ἀληθῶς,
 ἵν' ὅγιο μὲν ἐν θαλάμῳ,
 Σὺ δὲ ἐν ξύλῳ,
 καὶ ὅγιο μὲν ἐν οἰκίᾳ,
 Σὺ δὲ ἐν μνημείῳ.
 "Αφες οὖν συνέλθω·
 θεραπεύει γὰρ ἐμὲ
 τὸ θεωρεῖν Σε.

κατίδω τὴν τόλμαν
 τῶν τιμώντων τὸν Μωσῆν·
 αὐτὸν γὰρ ὡς δῆθεν
 ἐκδικοῦντες οἱ τυφλοὶ
 κτεῖναι Σε ἥλθον.
 Μωϋσῆς δὲ τοῦτο
 τῷ Ἰσραὴλ εἶπεν,
 διτι μέλλει βλέπειν
 ἐπὶ ἔύλου τὴν ζωήν·
 ἡ ζωὴ δὲ τίς ἔστιν;
 ὁ νίδος καὶ Θεός μου.

Ιε' Οὐκοῦν εἰ συνέρχῃ·
 μὴ κλαύσῃς, ὃ μῆτερ,
 μηδὲ πάλιν πτοηθῇ·
 ἐὰν ἵδης σαλευθέντα
 τὰ στοιχεῖα·
 τὸ γὰρ τόλμημα δονεῖ
 πᾶσαν τὴν κτίσιν·
 πόλος ἐκτυφλοῦται
 καὶ οὐκ ἀνοίγει δόφιναλμόν,
 ἐως ἂν εἴπω·
 ἡ γῆ σὺν θαλάσσῃ
 τότε σπεύσουσι φυγεῖν·
 ναὸς τὸν χιτῶνα
 ὁήξει τότε κατὰ τῶν
 ταῦτα τολμώντων·
 τὰ ὅρη δονοῦνται,
 οἱ τάφοι κενοῦνται·
 ὅταν ἵδης ταῦτα,

έὰν πτήξῃς ὡς γυνή,
κοράξον πρόσ με· φεῖσαι μου,
ὅ υἱὸς καὶ Θεός μου.

ιγ' Υἱὲ τῆς παρθένε,
Θεὲ τῆς παρθένου
καὶ τοῦ κόσμου ποιητά,
σὸν τὸ πάθος, σὸν τὸ βάθος
τῆς σοφίας.
Σὺ ἐπίστασαι ὁ ἡς
καὶ ὁ ἐγένου.
Σὺ παθεῖν θελήσας
κατηξίωσας ἐλθεῖν
ἄνθρωπον σῶσαι.
Σὺ τὰς ἀμαρτίας
ἡμῶν ἥρας ὡς ἀμνός.
Σὺ ταύτας νεκρώσας
τῇ σφαγῇ Σου ὡς Σωτὴρ
ἔσωσας πάντας.
Σὺ εἶ ἐν τῷ πάσχειν
καὶ ἐν τῷ μὴ πάσχειν.
Σὺ εἶ θυνήσκων σώζων.
Σὺ παρέσχες τῇ σεμνῇ
παρησίαν κοράζειν Σοι·
ὅ υἱὸς καὶ Θεός μου.

Β' ΚΑΝΟΝΕΣ

1) Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ

Κανὼν εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα

·Ω·δὴ α' — ·Ο· εἰρηνός.

·Αναστάσεως ἡμέρα, ~~+~~
λαμπρυνθῶμεν λαοῖς
πάσχα Κυρίου, πάσχα·
ἐκ γὰρ θαιάτου πρὸς ζωὴν
καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν
Χριστὸς ὁ Θεὸς
ἡμᾶς διεβίβασεν
ἔπινίκιον ἔδοντας.

Τροπάρια

Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις
καὶ ὀψόμεθα
τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ¹
τῆς ἀναστάσεως Χριστὸν
ἔξαστράπτοντα καὶ
«χαίρειε» φάσκοντος
τρανῶς ἀκουσόμεθα
ἔπινίκιον ἔδοντες.

Οὐρανοὶ μὲν ἐπαξίως
εὐφραινέσθωσαν,
γῇ δὲ ἀγαλλιάσθω·
ἴορταζέτω δὲ κόσμος
όρατός τε ἄπας

καὶ ἀόρατος·
Χριστὸς γὰρ ἐγήγερται,
εὑφροσύνη αἰώνιος.

·Ω·δὴ γ' — ·Θ· εἰρμός.

Δεῦτε πόμα πίωμεν καὶ νὸν
οὐκέ ἔκ πέτρας ἀγόνου τερατουργούμενον,
ἀλλ' ἀφθαρσίας πηγὴν
ἐκ τάφου ὅμβρήσαντος Χριστοῦ,
ἐν ᾧ στερεούμενθα.

Τροπάρια

Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός,
οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια·
ἔορταζέτω δὲ πᾶσα κτίσις
τὴν ἔγερσιν Χριστοῦ,
ἐν ᾧ ἐστερέωται.

Χθὲς συνεθαπτόμην Σοι, Χριστέ,
συνεγείρομαι σήμερον ἀναστάντι Σοι·
συνεσταυρούμην Σοι χθές·
αὐτός με συνδόξασον, Σωτήρ,
ἐν τῇ βασιλείᾳ Σου.

·Ω·δὴ δ' — ·Θ· εἰρμός.

'Επὶ τῆς θείας φυλακῆς
ὅ μετηγόρος Ἀββακοὺμ
στήτω μεθ' ἡμῶν καὶ δεικνύτω
φαεσφόρον ἄγγελον
διαπρυσίως λέγοντα·
σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ,
δι τοῦ ἀνέστη Χριστὸς ως παντοδύναμος.

Τροπάρια

‘Ως ἐνιαύσιος ἀμνὸς
ὅ εὐλογούμενος ἡμῖν
στέφανος Χριστὸς ἔκουσίως
ὑπὲρ πάντων τέθυται
πάσχα τὸ καθαρτήριον
καὶ αὕθις ἐκ τοῦ τάφου ώραῖος
δικαιοσύνης ἡμῖν ἔλαμψεν ἥλιος.

‘Ο θεοπάτωρ μὲν Δαιτὶδ
πρὸ τῆς σκιώδους κιβωτοῦ
ἥλατο σκιρτῶν·
ὅ λαὸς δὲ
τοῦ Θεοῦ ὁ ἄγιος
τὴν τῶν συμβόλων ἔκβασιν
ὅρῶντες εὔφρανθδμεν ἐνθέως,
ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὡς παντοδύναμος.

‘Ως δὴ ε'—· Ο εἰρυός.

‘Ορθρίσωμεν ὅρθρου βαθέος
καὶ ἀντὶ μύρου τὸν ὑμνον
προσοίσομεν τῷ δεσπότῃ
καὶ Χριστὸν ὄψιμεθα
δικαιοσύνης ἥλιον
πᾶσι ζωὴν ἀνατέλλοντα.

Τροπάρια

Τὴν ἄμετρόν σου εύσπλαγχνίαν
οἱ ταῖς τοῦ ἄδου σειραῖς
συνεχόμενοι δεδορκότες

πρὸς τὸ φῶς ἡπείγοντο,
Χριστέ, ἀγαλλομένῳ ποδὶ¹
πάσχα κροτοῦντες αἰώνιον.

Προσέλθωμεν λαμπαδηφόροι
τῷ προϊόντι Χριστῷ
ἐκ τοῦ μνήματος ὡς νυμφίῳ
καὶ συνεορτάσωμεν
ταῖς φιλεόρτοις τάξει
πάσχα Θεοῦ τὸ σωτήριον.

Ωδὴ Σ'—Ο εἱρμός.

Κατῆλθες ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς
καὶ συνέτριψας μοχλοὺς
αἰωνίους κατόχους
πεπεδημένων, Χριστέ,
καὶ τριήμερος
ὡς ἐκ κήτους Ἰωνᾶς
ἔξανέστης τοῦ τάφου.

Τροπάρια

Σωτήρ μου, τὸ ζῶν τε καὶ ἄμυντον
Ιερεῖον, ὡς Θεὸς
Σεαυτὸν ἔκουσιως
προσαγαγὼν τῷ Πατρὶ
συνανέστησας
παγγενῆ τὸν Ἀδὰμ
ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου.

Ωδὴ Σ'—Ο εἱρμός.

Ο παιδας ἐκ καμίνου όυσάμενος

γενόμενος ἄνθρωπος
 πάσχει ως θνητὸς
 καὶ διὰ πάθους τὸ θνητὸν
 ἀφθαρσίας ἐνδύει εὔπρεπειαν,
 ὁ μόνος εὐλογητὸς τῶν πατέρων
 Θεὸς καὶ ὑπερένδοξος.

Τροπάρια

Γυναικες μετὰ μύρων θεόφρονες
 ὅπισω Σου ἐδραμον· ~~X~~
 ὃν δὲ ως θνητὸν
 μετὰ δακρύων ἐζήτουν,
 προσεκύνησαν χαρούσαι ζῶντα Θεὸν
 καὶ πάσχα τὸ μυστικὸν σοῖς, Χριστέ,
 μαθηταῖς εὐηγγελίσαντο.

Θανάτου ἔορτάζομεν νέκρωσιν,
 ἥδου τὴν καθαίρεσιν,
 ἄλλης βιοτῆς
 τῆς αἰώνιου ἀπαρχήν,
 καὶ σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τὸν αἴτιον,
 τὸν μόνον εὐλογητὸν τῶν πατέρων
 Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον.

‘Ως ὃντως ιερὰ καὶ πανέορτος
 αὕτη ἡ σωτήριος
 νὺξ καὶ φωταυγῆς
 τῆς λαμπροφόρου ἡμέρας
 τῆς ἐγέρσεως οὖσα προάγγελος,
 ἐν ᾧ τὸ ἄχρονον φῶς ἐκ τάφου
 σωματικῶς πᾶσιν ἐπέλαμψεν.

‘Ωεδὴ η’ – ‘Ο εέρμος.

Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ ἀγία ἡμέρα
 ἡ μία τῶν σαββάτων,
 ἡ βασιλὶς καὶ κυρία,
 ἑορτῶν ἑορτὴ
 καὶ πανήγυρὶς ἐστι πανηγύρεων,
 ἐν ᾧ εὐλογοῦμεν
 Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Τροπάρια

Δεῦτε τοῦ καινοῦ τῆς ἀμπέλου γεννήματος
 τῆς θείας εὐφροσύνης
 ἐν τῇ εὐσήμῳ ἡμέρᾳ
 τῆς ἐγέρσεως
 βασιλείας τε Χριστοῦ κοινωνήσωμεν
 ὑμνοῦντες αὔτὸν
 ὡς Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἄρον κύκλῳ τοὺς ὄφθαλμούς σου, Σιών, καὶ ἴδε
 ίδοὺ γὰρ ἡκασί σοι
 θεοφεγγεῖς ὡς φωστῆρες
 ἐκ δυσμῶν καὶ βιορᾶ
 καὶ θαλάσσης καὶ ἐώας τὰ τέκνα σου,
 ἐν σοὶ εὐλογοῦντα
 Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Πάτερ παντοκράτορ καὶ Λόγε καὶ Πνεῦμα,
 τρισὶν ἐνιζομένη
 ἐν ὑποστάσεσι φύσις,
 ὑπερούσιε
 καὶ ὑπέρθεε, εἰς Σὲ βεβαπτίσμεθα
 καὶ Σὲ εὐλογοῦμεν
 εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἐπειδὴ θ' — Ο εἰρμός.

Φωτίζου, φωτίζου ἡ νέα Ἱερουσαλήμ·
ἡ γὰρ δόξα Κυρίου
ἐπὶ σὲ ἀνέτειλε·
χόρευε νῦν καὶ ἀγάλλου, Σιών,
σὺ δέ, ἀγνή, τέρπου, Θεοτόκε,
ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου.

Τροπάρια

Ω θείας! ὡ φιλης! ὡ γλυκυτάτης Σου φωνῆς!
μεθ' ἡμῶν ἀψευδῶς γὰρ
ἐπηγγείλω ἔσεσθαι
μέχρι τερμάτων αἰῶνος, Χριστέ·
ἢν οἱ πιστοὶ
ἄγκυραν ἐλπίδος
κατέχοντες ἀγαλλόμεθα.

Ω πάσχα τὸ μέγα
καὶ ἵερώτατον, Χριστέ·
ὡ Σοφία καὶ Λόγε
τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμις,
δίδου ἡμῖν ἐκτυπώτερον
Σοῦ μετασχεῖν
ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ
ἡμέρᾳ τῆς βασιλείας Σου.

2) Κοσμᾶς τοῦ Μαξιουμᾶ

α') Κανῶν εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν,
οὗ ἡ ἀκροστιχὶς
·Χριστὸς βροτωθείς, ἦν ὅπερ Θεός, μένη·

·Ω:δὴ α'— ·Ο εἱρμός.

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε·
Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε·
Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε·
Ἄσατε τῷ Κυρίῳ
πᾶσα ἡ γῆ
καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἀνυμνήσατε, λαοί,
ὅτι δεδόξασται.

Τροπάρια

·Ρεύσαντα ἐκ παραβάσεως
Θεοῦ τὸν κατ' εἰκόνα γενόμενον,
ὅλον τῆς φυορᾶς ὑπάρξαντα,
κρείττονος ἐπιταιχότα
θείας ζωῆς
αῦθις ἀναπλάττει
ό σοφὸς δημιουργός,
ὅτι δεδόξασται.

·Ιδὼν ὁ κτίστης ὄλλούμενον
τὸν ἄνθρωπον, χερσὶν ὃν ἐποίησε,
κλίνας οὐρανοὺς κατέρχεται·
τοῦτον δὲ ἐκ Παρθένου
θείας ἀγνῆς
ὅλον ὁσιοῦται
ἀληθεῖα σαρκωθείς,
ὅτι δεδόξασται.

Σοφία, Λόγος καὶ Δύναμις,
υἱὸς ὁν τοῦ Πατρὸς καὶ ἀπαύγασμα,
Χριστὸς ὁ Θεὸς δυνάμεις λαθὼν
δῖσας ὑπερκοσμίους,
δῖσας ἐν γῇ
καὶ ἐνανθρωπήσας
ἀνεκτήσατο ἡμᾶς,
διι δεδόξασται.

·Ωεδὴ γ'—·Ο εἰρημάς.

Τῷ πρὸ τῶν αἰώνων
ἐκ Πατρὸς γεννηθέντι
ἀρρεύστως Υἱῷ
καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ Παρθένου
σαρκωθέντι ἀσπόρως
Χριστῷ τῷ Θεῷ
βοήσωμεν
ὁ ἀνυψώσας τὸ κέρας ἡμῶν
ἄγιος εἰ, Κύριε.

Τροπάρια

'Ο τῆς ἐπιπνοίας
μετασχὼν τῆς ἀμείνω
'Αδὰμ χοϊκὸς
καὶ πρὸς φθιορὰν κατολισθήσας
γυναικείᾳ ἀπάτῃ
Χριστῷ γυναικὸς
βιῷ ἔξιρῶν
ὅ δι' ἐμὲ κατ' ἐμὲ γεγοιώς
ἄγιος εἰ, Κύριε'

Σύμμορφος πηλίνης
εύτελοῦς διαρτίας,

Χριστέ, γεγονώς
καὶ μετοχῆ σαρκὸς τῆς χείρω
μεταδοὺς θείας φύτλης,
βροτὸς πεφυκὼς
καὶ μείνας Θεὸς
καὶ ἀνυψώσας τὸ κέρας ἡμῶν,
ἅγιος εἶ, Κύριε.

Βηθλεέμ, εὐφραίνου,
ἡγεμόμων Ἰούδα
βασίλεια·
τὸν Ἰσραὴλ γὰρ ὁ ποιμαίνων,
Χερουβὶμ ὁ ἐπ' ὄμων,
ἐκ σοῦ προελθὼν
Χριστὸς ἐμφανῶς
καὶ ἀνυψώσας τὸ κέρας ἡμῶν
πάντων ἔβασιλευσεν.

·Ω:δὴ δ' — Ο εἰρηνάς.

“Ράβδος ἐκ τῆς ὁζῆς Ἰεσσαὶ¹
καὶ ἀνθος ἐξ αὐτῆς, Χριστέ,
ἐκ τῆς Παρθένου ἀνεβλάστησας·
ἐξ ὅρους ὁ αἰνετὸς
ἡλιμες σαρκωθεὶς ἐξ ἀπειράνδρου
ὁ ἄῥλος καὶ Θεός·
δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε.

Τροπάρια

“Ον πάλαι προεῖπεν Ἰακὼβ
θυνῶν ἀπεκδοχήν, Χριστέ,
φυλῆς Ἰούδα ἐξανέτειλας
καὶ δύναμιν Δαμασκοῦ

Σαμαρείας σκῦλά τε
ἡλθες προνομεύσας, πλάνην τρέπων
εἰς πίστιν θεοτερπῆ·
δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε.

Τοῦ μάντεως πόλαι Βαλαὰμ
τῶν λόγων μυητὰς σοφοὺς
ἀστεροσκόπους χαρᾶς ἐπλησσας
ἀστὴρ ἐκ τοῦ Ἱακὼβ
ἀνατείλας, δέσποτα·
ἐθιῶν σπαρχὴν εἰσαγομένους
ἔδέξω δὲ προφανῶς
δῶρά σοι δεκτὰ προσκομίζοντας.
· · · · · · · · · · · · · · · · · ·

·Ω:δὴ ε'—·Ο εἱρμάς.

Θεὸς ὅν εἰρήνης, πατὴρ οἰκτιρμῶν,
τῆς μεγάλης βοιλῆς Σου τὸν ἄγγελον
εἰρήνην παρεχόμενον
ἀπέστειλας ἡμῖν·
ὅθεν θεογνωσίας
πρὸς φῶς ὀδηγηθέντες,
ἐκ νυκτὸς ὁρθοίζοντες
δοξολογοῦμέν Σε, φιλάνθρωπε.

Τροπάρια

Ἐν δούλοις τῷ Καίσαρος δόγματι
ἀπεγράφης πιθήσας καὶ δούλους ἡμᾶς
ἔχθροῦ καὶ ἀμαρτίας
ἡλευθέρωσας, Χριστέ·
ὅλον τὸ καθ' ἡμᾶς δὲ
πτωχεύσας καὶ χοῖκὸν

εὗ αὐτῆς ἐνώσεως
καὶ κοινωνίας ἐθεούργησας.

· · · · ·
Ἐπειδὴ ε' — Τροπάρια

Ἡλθες σαρκωθεὶς
Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν,
γαστρὸς ὅν Πατὴρ
πρὸ δὲ Ἐωσφόρου γεννᾷ
τὰς ἡνίας δὲ
οὐ κρατῶν τῶν ἀχράντων δυνάμεων
ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων ἀνακλίνεται,
ὅπερ σπαργανοῦται, λύει δὲ
πολυπλόκους σειρὰς παραπτωμάτων.

Νέον εὖ Ἀδάμ
παιδίον φυράματος
ἔτεχθη υἱὸς
καὶ πιστοῖς δέδοται·
τόῦ δὲ μέλλοντος
οὗτος ἔστιν αἰῶνος πατὴρ καὶ ἄρχων
καὶ καλεῖται τῆς μεγάλης βουλῆς ἄγγελος·
οὗτος ἴσχυρὸς Θεός ἔστι
καὶ κρατῶν ἔξουσίᾳ τῆς κτίσεως.

Ἐπειδὴ ζ' — Ο εἰρμός.

Οἱ παῖδες εὔσεβείᾳ
συντραφέντες, δυσσεβοῦς προστάγματος
καταφρονήσαντες
πυρὸς ἀπειλὴν οὐκ ἐπιοήθησαν,
ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ἐστῶτες ἔψαλλον·
οὐ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἴ

Τροπάρια

Ποιμένες ἀγραυλοῦντες
ἐκπλαγοῦς φωτοφανείας ἐτυχον
δόξα Κυρίου γὰρ
αὐτοὺς περιέλαμψε καὶ Ἀγγελος,
ἀνυμνήσατε, βοῶν, ὅτι ἐτέχθη Χριστός·
ὅ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἰ.

Ἐξαίφνης σὺν τῷ λόγῳ
τοῦ Ἀγγέλου οὐρανῶν στρατεύματα,
δόξα, ἐκραύγαζον,
Θεῷ ἐν ὑψίστοις, ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ,
ἐν ἀνθρώποις εύδοκίᾳ Χριστὸς ἐλαμψεν·
ὅ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἰ.

Πῆμα τί τοῦτο, εἶπον
οἱ ποιμένες, διελθόντες ἵδωμεν
τὸ γεγονός θεῖον,
Χριστόν· Βηθλεὲμ καταλαβόντες δὲ
σὺν τεκούσῃ προσεκύιον ἀναμέλποντες·
ὅ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἰ

· · · · · Ωδὴ η' — Τροπάρια

Ἐλκει Βαβυλῶνος ἡ θυγάτηρ παῖδας
δορικτήτους Δαυΐδ ἐκ Σιὼν ἐν αὐτῇ·
δωροφόρους πέμπει δὲ Μάγων παῖδας
τὴν τοῦ Δαυΐδ
θεοδόχον θυγατέρα λιτανεύσοντας·
διὸ ἀνυμνοῦντες ἀναμέλψωμεν·
εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον
καὶ ὑπερυψούτω
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

·Οργανα παρέκλινε τὸ πένθος φόδης·
 οὐ γὰρ ἦδον ἐν νόσοις οἱ παῖδες Σιών·
 Βαβυλῶνος λύει δὲ πλάνην πᾶσαν
 καὶ μουσικῶν
 ἀρμονίαν Βηθλεὲμ ἔξαιτείλας Χριστός·
 διὸ ἀνυμνοῦντες ἀναμέλψωμεν·
 εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον
 καὶ ὑπερψυχούτω
 εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Σκῦλα Βαβυλῶν τῆς βασιλίδος Σιὼν
 καὶ δορίκτητον ὄλβον ἐδέξατο·
 ψησανδροὺς Χριστὸς ἐν Σιὼν δὲ ταύτης
 καὶ βασιλεῖς
 σὺν ἀστέρι ὁδηγῷ ἀστροπολοῦντας ἔλκει·
 διὸ ἀνυμνοῦντες ἀναμέλψωμεν·
 εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον
 καὶ ὑπερψυχούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

·Ω:δὴ θ'—·Ο εέρμος.

Μυστήριον ἔνον
 ὁρῶ καὶ παράδοξον!
 οὐρανὸν τὸ σπήλαιον, ψρόνον χερουβικὸν
 τὴν Παρθένον, τὴν φάτνην χωρίον,
 ἐν ᾧ ἀνεκλιθῇ ὁ ἀγώρητος
 Χριστὸς ὁ Θεός,
 δν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνομεν.

Τροπάρια

·Ἐξαίσιον δρόμον
 ὁρῶντες οἱ Μάγοι

άσυνήθους νέου ἀστέρος ἀρτιφανοῦς
οὐρανίου ὑπερλάμποντος
Χριστὸν βασιλέα ἐτεκμήραντο
ἐν γῇ γεννηθέντα
Βηθλεὲμ εἰς σωτηρίαν ἡμῶν.

Νεηγενές, Μάγων
λεγόντων, παιδίον,
ἄναξ, οὗ ἀστὴρ ἐφάνη, ποῦ ἔστιν; εἰς γὰρ
ἔκείνου προσκύνησιν ἥκομεν·
μανεῖς δὲ Ἡρώδης ἐταράττετο
Χριστὸν ἀνελεῖν
οὐ θεομάχος φρυνατιόμενος.

Ἡριβωσε χρόνον
Ἡρώδης ἀστέρος,
οὗ ταῖς ἡγεσίαις οἱ Μάγοι ἐν Βηθλεὲμ
προσκυνοῦσι Χριστὸν σὺν δώροις,
ῆφ' οὗ πρὸς πατρίδα ὁδηγούμενοι
δεινὸν παιδοκτόνον
έγκατέλιπον παιζόμενον.

β') Κανὼν εἰς τὸ Μ. Σάββατον,
οὗ ἡ ἀκροστιχὶς

«Καὶ σήμερον δὲ Σάββατον μέλπω μέγα»

'Επειδὴ α' — 'Ο εἰρμός.

Κύματι θαλάσσης
τὸν χρύψαντα πάλαι
διώκτην τύραννον
Κοντάκια καὶ Καιόνες. "Έκδοσις Δ' 1926

ὑπὸ γῆν ἔκρυψαν
τῶν σεσωμένων οἱ παῖδες·
ἀλλ' ἡμεῖς ὡς αἱ νεάνιδες
τῷ Κυρίῳ ἦσθαιεν·
ἔνδοξως γὰρ δεδόξασται.

Τροπάρια

Κύριε Θεέ μου,
ἔξοδιον ὑμνον
καὶ ἐπιτάφιον
φθῆν Σοι ἄյομαι
τῷ τῇ ταφῇ Σου ζωῆς μοι
τὰς εἰσόδους διανοίξαντι
καὶ θανάτῳ θάνατον
καὶ ἀδην θανατώσαντι.

"Ἄνω Σε ἐν θρόνῳ
καὶ κάτω ἐν τάφῳ
τὰ ὑπερκόσμια
καὶ ὑποχθόνια
κατανοοῦντα, Σωτήρ μου,
ἔδονεῖτο τῇ νεκρώσει Σου·
ὑπὲρ νοῦν ὠράθης γὰρ
νεκρὸς ζωαρχικώτατος.

"Ινα Σου τῆς δόξης
τὰ πάντα πληρώσῃς,
ἐν κατωτάτοις γῆς
καταπεφοίτηκάς·
ἀπὸ Σοῦ γὰρ οὐκ ἐκρύβῃ
ἡ ὑπόστασις ἡ ἐν Ἀδάμ·
καὶ ταφεὶς φθαρέντα με
καινοποιεῖς, φιλάνθρωπε.

'Ωιδὴ γ' — 'Ο εἰρμός.

Σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων
κρεμάσαντα
πᾶσαν τὴν γῆν ἀσχέτως
ἡ κτίσις κατιδοῦσα
ἐν τῷ Κρανίῳ κρεμάμενον
θαυμβητικῶς συνείχετο,
οὐκ ἔστιν ἄγιος
πλήν Σου, Κύριε, κραυγάζουσα.

Τροπάρια

Σύμβολα τῆς ταφῆς Σου
παρέδειξας
τὰς ὁράσεις πληθύνας·
νῦν δὲ τὰ κρύφιά Σου
θεαίδρικῶς διετράνωσας
καὶ τοῖς ἐν ἦδῃ, δέσποτα,
οὐκ ἔστιν ἄγιος
πλήν Σου, Κύριε, κραυγάζουσιν.

"Ηπλωσας τὰς παλάμας
καὶ ἥνωσας
τὰ τὸ πρὸν διεστῶτα·
καταστολῇ δέ, Σωτερ,
τῇ ἐν σινδόνι καὶ μνήματι
πεπεδημένους ἔλυσας,
οὐκ ἔστιν ἄγιος
πλήν Σου, Κύριε, κραυγάζοντας.

Μνήματι καὶ σφραγῖσιν,
ἀχώρητε,
συνεσχέθης βουλήσει·

Panagiote B Aposto
lo poulos
élève de la eco
sième classe
de gymnasie
d'Acata. —
Aujourd'hui il est
jeudi 24-5-39
et il fait ~~beau temps~~
il est ~~beau temps~~
pas de midi.
nous avons matin
M. = Giannopoulos le
qui a été hier
Sachet sur la
chaire et il dit
les détails des
élèves. —
Acata 24-5-39
P. B Apostolopoulou
les
élève de 3em
gymnase e
Acata

καὶ γὰρ τὴν δύναμίν Σου
 ταῖς ἐνεργείαις ἐγνώρισας
 θεουργικῶς τοῖς μέλπουσιν·
 οὐκ ἔστιν ἄγιος
 πλήν Σου, Κύριε, φιλάνθρωπε.

·Ωεδὴ δ' — Ο εἰρημός.

Τὴν ἐν τῷ σταυρῷ Σου θείαν κένωσιν
 προορῶν Ἀββακοῦμ
 ἔξεστηκὼς ἔβόα·
 Σὺ δυναστῶν διέκοψας
 κράτος, ἀγαθέ,
 ὁμιλῶν τοῖς ἐν ἄδῃ
 ως παντοδύναμος.

Τροπάρια

Ἐβδόμην σήμερον ἡγίασας,
 ἦν εὐλόγησας πρὸν
 καταπαύσει τῶν ἕργων·
 παράγεις γὰρ τὰ σύμπαντα
 καὶ καινοποιεῖς
 σαββατίζων, Σωτήρ μου,
 καὶ ἀνακτώμενος.

Ρωμαλεότητι τοῦ κρείττονος
 ἐκνικήσαντος Σοῦ
 τῆς σαρκὸς ἡ ψυχή Σου
 διήρηται· σπαράττουσι
 ἄμφω γὰρ δεσμοὺς
 τοῦ θανάτου καὶ ἄδου,
 Λόγε, τῷ κράτει Σου.

Ο Ἀιδης, Λόγε, συναντήσας Σοι

έπικράνθη βροτὸν
όρῶν τεθεωμένον,
κατάστικτον τοῖς μώλωψι
καὶ πανσύνενουργόν,
τῷ φρικτῷ τῆς μορφῆς δὲ
διαπεφώνηκεν.

‘Ωιδὴ ε’ — ‘Ο εἱρμός.

Θεοφανείας Σου, Χριστέ,
τῆς πρὸς ἡμᾶς συμπαθῶς γενομένης
‘Ησαίας φῶς ἴδων ἀνέσπερον
ἐκ νυκτὸς ὁρθόίσας ἔχραύγαζεν·
ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ
καὶ ἐγερθήσονται
οἱ ἐν τοῖς μνημείοις
καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ γῇ
ἀγαλλιάσονται.

Νεοποιεῖς τοὺς γηγενεῖς
ὁ πλαστουργὸς χοϊκὸς χρηματίσας
καὶ σινδὼν καὶ τάφος ὑπεμφαίνουσι
τὸ συνόν Σοι, Λόγε, μυστήριον·
ὁ εὔσχήμων δὲ βουλευτὴς
τὴν τοῦ Σὲ φύσαντος
βουλὴν σχηματίζει
ἐν Σοὶ μεγαλοπρεπῶς
καινοποιοῦντός με.

Διὰ θανάτου τὸ θνητόν,
διὰ ταφῆς τὸ φυλαρτὸν μεταβάλλεις·
ἀφυλαρτίζεις γὰρ θεοπρεπέστατα
ἀπαθανατίζων τὸ πρόσλημμα·
ἡ γὰρ σάρξ Σου διαφυλορὰν

ούκ εἶδε, δέσποτα,
ούδε ἡ ψυχή Σου εἰς ἄδην
ξενοπρεπῶς
ἔγκαταλέλειπται.

Ἐξ ἀλογεύτου προελθών
καὶ λογχευθεὶς τὴν πλευράν, πλαστουργέ μου,
ἔξ αὐτῆς εἰργάσω τὴν ἀνάπλασιν
τὴν τῆς Εὔας Ἄδαμ γενόμενος,
ἀφυπνώσας ὑπερφυῶς
ὕπνον φυσίζων
καὶ ζωὴν ἐγείρας
ἔξ ὕπνου καὶ τῆς φθορᾶς
ώς παντοδύναμος.

·Ωιδὴ σ' — ·Ο εἰρμός.

Συνεσχέθη,
ἄλλ' οὐ κατεσχέθη
στέρνοις κητώοις Ἰωνᾶς·
Σοῦ γὰρ τὸν τύπον φέρων
τοῦ παθόντος καὶ ταφῆ δοιθέντος
ώς ἐκ θαλάμου τοῦ θηρός ἀνέθορε,
προσεφώνει δὲ τῇ κονσταδίᾳ
οἱ φυλασσόμενοι μάταια καὶ ψευδῆ
ἔλεον αὗτοῖς ἐγκατελίπετε.

Τροπάρια

·Ἀνηρέθης,
ἄλλ' οὐ διηρέθης,
Λόγε, ᾧς μετέσχες σαρκός·
εἰ γὰρ καὶ λέλυται Σου

ὅ ναὸς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους,
ἄλλὰ καὶ οὕτω μία ἦν ὑπόστασις
τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκός Σου·
ἐν ἀμφοτέροις γὰρ εἶς ὑπάρχεις υἱός,
Δόγος τοῦ Θεοῦ, Θεὸς καὶ ἀνθρώπος.

Βροτοκτόνον,
ἄλλ' οὐ θεοκτόνον
ἔφυ τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ·
εἰ γὰρ καὶ πέπονθέ Σου
τῆς σαρκὸς ἡ χοϊκὴ οὐσία,
ἄλλ' ἡ θεότης ἀπαθής διέμεινε
τὸν φθαρτὸν δέ Σου πρὸς ἀφθαρσίαν
μετεστοιχείωσας καὶ ἀφθάρτου ζωῆς
ἔδειξας πηγὴν ἐξ ἀναστάσεως

Βασιλεύει,
ἄλλ' οὐκ αἰωνίζει
Ἄδης τοῦ γένους τῶν βροτῶν·
Σὺ γὰρ τεθεὶς ἐν τάφῳ,
κραταιῷ ζωαρχικῇ παλάμῃ
τὰ τοῦ θανάτου κλεῖθρα διεσπάραξας
καὶ ἐκήρυξας τοῖς ἀπ' αἰῶνυς
ἔκει καθεύδοντι λύτρωσιν ἀψευδῆ,
Σῶτερ, γεγονὼς νεκρῶν πρωτότοκος.

‘Ωδὴ ζ’ — Θ εἰρμός.

”Αφραστον θαῦμα !
ὅ ἐν καμίνῳ δύσαμενος
τοὺς ὁσίους παῖδας ἐκ φλογὸς
ἐν τάφῳ νεκρὸς
ἀπνοὺς κατατίθεται

εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελῳδούντων,
λυτρωτά,
ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εῖ.

Τροπάρια

Τέτρωται Ἀιδης
ἐν τῇ καρδίᾳ δεξάμενος
τὸν τρωθέντα λόγχῃ τὴν πλευρὰν
καὶ στένει πυρὶ¹
θείῳ δαπανώμενος
εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελῳδούντων,
λυτρωτά,
ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εῖ.

Ολβιος τάφος !
ἐν ἑαυτῷ γὰρ δεξάμενος
ώς ὑπνοῦντα τὸν δημιουργὸν
ζωῆς θησαυρὸς
θείας ἀναδέδεικται
εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελῳδούντων,
λυτρωτά,
ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εῖ.

Νόμῳ θανόντων
τὴν ἐν τῷ τάφῳ κατάθεσιν
ἡ τῶν ὄλων δέχεται ζωὴ
καὶ τούτων πηγὴν
δείκνυσιν ἐγέρσεως
εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελῳδούντων,
λυτρωτά,
ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εῖ.

Μία ύπηρχεν
 ἡ ἐν τῷ ἄδῃ ἀχώριστος
 καὶ ἐν τάφῳ καὶ ἐν τῇ Ἐδὲμ
 θεότης Χριστοῦ
 σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι
 εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων,
 λυτρωτά,
 ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἰ.

΄Ωεδὴ η΄—΄Θ εἰρμός.

Ἐκστηθή φρίττων, Οὐρανέ,
 καὶ σαλευμήτωσαν
 τὰ θεμέλια τῆς γῆς·
 ἴδοι γὰρ ἐν νεκροῖς λογίζεται
 ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν
 καὶ τάφῳ μικρῷ ἔνοδοχεῖται·
 ὃν παῖδες εὐλογοῦσιν,
 ἵερεῖς ἀνυμνοῦσι
 καὶ δοξολογοῦσιν
 εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Τροπάρια

Λέλυται ἄχραντος ναός,
 τὴν πεπιστευταν δὲ
 συνανίστησι σκηνήν·
 Ἄδαμ γὰρ τῷ προτέρῳ δεύτερος
 ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν
 κατῆλθε μέχρις ἡδου ταμείων·
 ὃν παῖδες εὐλογοῦσιν,
 ἵερεῖς ἀνυμνοῦσι
 καὶ δοξολογοῦσιν
 εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Πέπαυται τόλμα μαθητῶν,
 Ἀριμαθαίας δὲ
 ἀριστεύει Ἰωσῆφ
 νεκρὸν γὰρ καὶ γυμνὸν θεώμενος
 τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν
 αἴτεῖται καὶ κηδεύει κραυγάζων
 οἱ παῖδες εὐλογεῖτε,
 ιερεῖς ἀνυμνεῖτε
 καὶ δοξολογεῖτε
 Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

“Ω τῶν θαυμάτων τῶν καὶνῶν !
 ὁ ἀγαθότητος !
 ὁ ἀφράστου ἀνοχῆς !
 ἐκὼν γὰρ ὑπὸ γῆν σφραγίζεται
 ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν
 καὶ πλάνος Θεὸς συκοφαντεῖται·
 ὃν παῖδες εὐλογοῦσιν,
 ιερεῖς ἀνυμνοῦσι
 καὶ δοξολογοῦσιν
 εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

·Ω·δὴ θ'—·Ο εἰρηνός.

Μὴ ἐποδύρου μοι, μῆτερ,
 καθορῶσα ἐν τάφῳ
 ὃν ἐν γαστρὶ¹
 ἄνευ σπορᾶς συνέλαβες Υἱόν·
 ἀναστήσομαι γὰρ
 καὶ δοξασθήσομαι
 καὶ ὑψώσω ἐν δόξῃ
 ἀπαύστως ώς Θεὸς
 τοὺς ἐν πίστει καὶ πόθῳ
 Σὲ μεγαλύνοντας.

Τροπάρια

Ἐπὶ τῷ ἔνενθε Σου τόκῳ
 τὰς ὠδῖνας φυγοῦσα
 ὑπερφυῶς
 ἐμακαρίσθην, ἀναρχε υἱέ·
 νῦν, Θεέ μου, νεκρὸν
 ἄπνουν ὁρῶσα Σε
 τῇ διομφαίᾳ τῆς λύπης
 σπαράττομαι δεινῶς·
 ἀλλ' ἀνάστηθι, ὅπως
 μεγαλυνθήσομαι.

Γῇ με καλύπτει ἔκόντα,
 ἀλλὰ φρίττουσιν ἄδου
 οἱ πυλωροὶ
 ἡμφιεσμένον βλέποντες ἐμὲ
 ἡμαγμένην στολὴν
 τῆς ἐκδικήσεως·
 τοὺς ἔχθροὺς ἐν σταυρῷ γὰρ
 πατάξας ως Θεὸς
 ἀναστήσομαι, μῆτερ,
 καὶ μεγαλύνω σε.

Ἄγαλλιάσθω ἡ κτίσις,
 εὐφραίνεσθωσαν πάντες
 οἱ γηγενεῖς·
 ὁ ἄδης γὰρ ἐσκύλευθ " ὁ ἔχθρος·
 μυροφόροι σεμναὶ
 προσυπαντάτωσαν·
 τὸν Ἀδὰμ σὺν τῇ Εὕα
 λυτροῦμαι παγγενῆ
 καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
 ἔξαναστήσομαι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΙΔΙΟΜΕΔΑ

α') Σωφρονίου

I Εἰς τὰς ὄρας τῶν Χριστουγέννων

Βηθλεὲμ ἐτοιμάζου, εὔτρεπιζέσθω ἡ φάτνη,
τὸ σπήλαιον δεχέσθω, ἡ ἀλήθεια ἥλθεν,
ἡ σκιὰ παρέδραμε καὶ Θεὸς ἐν ἀνθρώποις
ἐκ Παρθένου πεφανέρωται μορφωθεὶς τὸ καθ' ἡμᾶς
καὶ θεώσας τὸ πρόσλημα·
διὸ Ἀδὰμ ἀνανεοῦται σὺν Εὔᾳ κράζοντες·
ἐπὶ γῆς εύδοκία ἐπεφάνη σῶσαι τὸ γένος ἡμῶν.

Νῦν προφητικὴ πρόρρησις πληρωθῆναι ἐπείγεται
μυστικῶς ἡ φάσκουσα·
καὶ σύ, Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα,
οὐδαμῶς ὑπάρχεις ἔλαχίστη ἐν τοῖς ἡγεμόσι
προευτρεπίζουσα τὸ σπήλαιον
ἐκ σοῦ γάρ μοι ἔξελεύσεται
ἡγούμενος τῶν ἐθνῶν διὰ σαρκὸς
ἐκ Παρθένου κόρης Χριστὸς ὁ Θεός,
ὅς ποιμανεῖ τὸν λαὸν Αὐτοῦ, τὸν νέον Ἰσραὴλ·
δῶμεν Αὐτῷ ἀπαντες μεγαλωσύνην.

II Τῶν Θεοφανείων

Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὄδάτων βοῶ λέγοντα·
δεῦτε λάβετε πάντες πνεῦμα σοφίας,
πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα φόβου Θεοῦ
τοῦ ἐπιφανέντος Χριστοῦ.
Σήμερον τῶν ὄδάτων ἀγιάζεται ἡ φύσις

καὶ ὁργηνται ὁ Ἰορδάνης καὶ τῶν ἴδιων ναμάτων
ἔπεχει τὸ ὄχυμα δεσπότην ὁρῶν ὁυπτόμενον.

·Ως ἀνθρωπος ἐν ποταμῷ ἥλθες, Χριστὲ βασιλεῦ,
καὶ δουλικὸν βάπτισμα λαβεῖν σπεύδεις, ἀγαθέ,
ὑπὸ τῶν τοῦ Προδρόμου χειρῶν
διὰ τὸς ἀμαρτίας ἡμῶν, φιλάνθρωπε.

Πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ βιωντος ἐν τῇ ἑρήμῳ
«έτοιμάσατε τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου»
ἥλθες, Κύριε, μορφὴν δούλου λαβών,
βάπτισμα αἰτῶν ὃ μὴ γνοὺ, ἀμαρτίαν
εἴδοσάν Σε ὕδατα καὶ ἐφοβήθησαν·
σύντρομος γέγονεν ὃ πρόδρομος
καὶ ἐβόησε λέγων
πῶς φωτίσει ὁ λύχνος τὸ φῶς;
πῶς χειροθετήσει ὁ δοῦλος τὸν δεσπότην;
ἀγίασον ἐμὲ καὶ τὰ ὕδατα, Σωτήρ,
ὅτιον τοῦ κόσμου τὴν ἀμαρτίαν.

β') Ικασίας

1) Εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν

Ἄνγούστου μοναρχήσαντος ἐπὶ τῆς γῆς
ἡ πολυαρχία τῶν ἀνθρώπων ἐπαύσατο
καὶ Σοῦ ἐνανθρωπήσαντος ἐκ τῆς ἀγνῆς
ἡ πολυθεῖα τῶν εἰδώλων κατήργηται·
ὑπὸ μίαν βασιλείαν ἐγκόσμιον
αἱ πόλεις γεγένηται
καὶ εἰς μίαν δεσποτείαν θεότητος
τὰ ἔθνη ἐπίστευσαν·
ἀπεγράφησαν οἱ λαοὶ τῷ δόγματι τοῦ Καίσαρος,

έπεγράφημεν οἱ πιστοὶ ὄνόματι θεότητος
 Σοῦ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ ἡμῶν·
 μέγα Σου τὸ ἔλεος, Κύριε, δόξα σοι.

*2) Εἰς τὴν ἀλείψασαν μύρῳ τὸν Κύριον
 γυναικα ἀμαρτωλὴν*

Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή,
 τὴν σὴν αἰσθομένη θεότητα,
 μυροφόρου ἀναλαβοῦσα τάξιν,
 ὁδυρομένη μύρον Σοι πρὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ κομίζει,
 οἴμοι! λέγουσα, ὅτι νῦν μοι ὑπάρχει,
 οἰστρος ἀκολασίας, ζοφώδης τε καὶ ἀτέληνος,
 ἔρως τῆς ἀμαρτίας·

δέξαι μου τὰς πηγὰς τῶν δακρύων
 ὃ νεφέλαις διεξάγων τῆς θαλάσσης τὸ ὕδωρ·
 κάμφητί μοι πρὸς τοὺς στεναγμοὺς τῆς καρδίας
 ὃ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς τῇ ἀφράστῳ Σου κενώσει·
 καταφιλήσω τοὺς ἀχράντους Σου πόδας,
 ἀποσμήξω τούτους δὲ πάλιν
 τοῖς τῆς κεφαλῆς μου βιστρύχοις·
 ὃν ἐν τῷ παραδείσῳ Εὔα τὸ δειλινὸν
 κρότον τοῖς ωσὶν ἡχηθεῖσα τῷ φόβῳ ἐκρύβῃ·
 ἀμαρτιῶν μου τὰ πλήθη καὶ κριμάτων Σου ἀβύσσους
 τίς εἴχνιάσει, ψυχοσῶστα σωτήρ μου;
 μή με τὴν σὴν δούλην παρίδῃς
 ὃ ἀμέτρητον ἔχων τὸ ἔλεος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον.

Ο "Τύμνος εὗτος, ἀγνώστου ποιητοῦ ὅν, εἶναι ἐκ τῶν ἡρχαιοτάτων κατὰ τὴν τονικὴν δυθμοποιεῖν πεποιημένων. Σύγκειται ἐξ 24 τετραχώλων περιόδων ἢ στροφῶν, αἵσιες ἀνακυκλοῦνται, ητοι ἔχουσι τὸ αὐτὸ δυθμικὸν καὶ μελικὸν σχῆμα. Ἐκάστη στροφὴ σύγκειται ἐκ τεσσάρων μύκηλων ἢ στέχων, δι' ὃ μὲν αἱ καὶ δὲ γ' εἶναι ἔξισύλλαβαι ἔχοντες τονούμενην τὴν πέμπτην συλλαβήν, δὲ δὲ β' καὶ δὲ δ' δικτασύλλαβαι ἔχοντες τονούμενην τὴν ἔκτην συλλαβήν. Ἀκροστιχίς εἶναι η κατ' ἀλφάβητον.

α'—*Ἄρχοντες Εβραίων* καλοῦνται οἱ ἀποτελοῦντες τὸ μέγα συνέδριον τῆς Ιερουσαλήμ, ὅπερ ἐξ 71 μελῶν συγχείμενον είχε καθήκοντα δμοῖα πρὸς τὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἢ τῆς Γερουσίας τῶν σημερινῶν Κρατῶν. *Φαρισαῖοι* (=κεχωρισμένοι, ἐκλεκτοί) ἔκαλοῦντο οἱ ἀποτελοῦντες τὴν μίαν αἵρεσιν τῶν Ιουδαίων (ἢ ἐτέρων ητοι η τῶν Σαδδουκαχῶν), οἵτινες ὡς διοκριταὶ καὶ δέλιοι σφραδῶς ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ηγέγοντο.

β'—*Βαραββᾶν* (βάρος+χειρᾶς, αἴδες ἀδεῖα). τὸν λητήν, οὗ τὴν ἀπόλυτιν ἐκ τῶν φυλακῶν ἐζήτησαν οἱ Ιουδαῖοι παρὰ τοῦ Πιλάτου ἀντὶ τοῦ Ἰησοῦ (Ματθαῖου κα', 16-26). διμόφρονα πρὸς τοὺς σταυρωτὰς (φονεῖς) τοῦ Κυρίου καλεῖ δὲ ποιητὴς τὸν Βαραββᾶν, διότι καὶ αὐτὸς «διὰ στάσιν καὶ φόνου» ἦτο βιβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν (Δούκᾶς κα', 25). πρὸς εὑεργέτην δὲ αὐτῶν στρεφόμενοι, περὶ τοῦ εὑεργέτου δὲ αὐτῶν διμιλοῦντες ἐκραύγαζον «σταυρωθήτω».

γ'—*Γέγονας κατάρα* ἐκ τοῦ Παύλου λέγοντος (πρὸς Γαλαταῖς γ', 13) «Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ ἐπικατάρας πᾶς δὲ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου» (Δευτερον. κα', 23). διθεν δὲ Χριστός, ως ἂν ἦτο διοκείμενος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Νόμου ἐπιβαλλομένην ποινὴν τῆς σταυρώσεως, ητοι ως ἂν ἦτο κακοοργος, σταυρωθη, ἵνα τὸν ἀνθρωπὸν ἐξαγοράσῃ ἐκ τῆς κατάρας τ. ε. λυτρώσῃ ἀπὸ τῆς προπατορικῆς ἀμαρτίας τὸ ἀνθρώπινον γένος.

δ'—*Δῆμος ἐκραύγαξον=*δ λαός, δ ὅχλος ἐφώναξε (πβ. Πράξεων 16', 22 «δ δὲ δῆμος ἐπεφώνει»), τὸ δὲ συντακτικὸν σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον. ὑψωθέντος εἰς τὸν σταυρόν, σταυρωθέντος οἱ πεσόντες ἀνέστησαν· οἱ ἐκ τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος ἔγοχοι ὅντες ἀνθρωποι ἀπηλλάγησαν τὴς ἐνοχῆς ταύτης.

ε'—*'Ἐν μέσῳ ἀνόμων'* ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο ληγτῶν. τὸν νόμον· τὸν Μωσαϊκόν, δστις ἐπίειλλε μάλιστα τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην (πβ. πρὸς 'Ρωμαίους 1γ', 10 «πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη»). *προσήλωσαν* (ἡλος, ἡλέω) ἔσλω· ἐκάρφωσαν ἐν τῷ ἔνλω (ἐν τῷ σαυρῷ πβ. πρὸς Κολασσαῖς 3', 14 «προσηλώσατε τῷ σταυρῷ»).

σ'—*Ζῆλον ἀνεδάη·* φθένον ἐδιδάχθη, φθένον ἔγινον, ἐφθένησεν· ἀνεδήσατο δ' ἔχουν οἱ κώδικες (τοῦ δ. ἀναδαίομαι= ὑπεκκχίω) μὲ τὴν σημασίαν «τὸν φθόνον τῶν Ἐβραίων ὑπεξῆκαυσεν, ἔκινησεν», ἀλλ' ἄλλοι γράφουν ἀνεδάη, ητις γραφή εὐαρμοστεῖ καὶ εἰς τὸ μέτρον. *Καεάφας·* Ἀρχιερεύς, δστις προσήδρευε τοῦ δικάσαντος τὸν Ἰησοῦν συνεδρίου (Ματθαίου κς', καὶ 37). βουλῇ τῷ συνεδρίῳ τῶν Ἐβραίων. ἀνελεῖν (ἀναιρέω) φρονεῦσαι.

ξ'—*Ἀνεξίκαε (ἀνέχομαι κακά)*· μακρόθυμε (πβ. Β' Τιμ 3', 24 «διδακτικόν, ἀνεξίκακον»). *παλάμαις=χερσί*, κατὰ συνεδοχήν. *πλαστουργήσας*· πλάσας, δημιουργήσας (ἡ λ. πλαστουργὸς κατὰ συμφυρμὸν ἐκ τῆς λ. πλάστης καὶ δημιουργός).

η'—*Θανάτου ἐγεύσω=*ἀπέθανες (πβ. Ματθαίου κς', 28 «οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου» καὶ Ἰωάννου η', 52 «οὐ μὴ γεύσηται θανάτου»).

θ'—*Ωμολόγησε Θεὸν τὸν συσταυρωθέντα αὐτῷ* Ἰησοῦν (Δουκᾶ κγ', 42). γυμνὸν τὸν κοσμήσαντα· ἡ χρῆσις τῶν ἀντιθέτων λίαν προσφιλῆς εἰς τοὺς Ἐκκλ. ποιητάς, ὡς καὶ ἀγωτέρω «ἐν μέσῳ ἀνόμων τὸν τὸν νόμον φυλάξαντα».

ι'—*'Ἐδονεῖτο·* ἐνείετο. τὰς πέτρας διέρρηξε· αἱ πέτραι ἰσχίσθησαν (πβ. Ματθαίου κς', 51). τὸν δεσπότην αὐτῆς.

ιβ'—*Συνεσκότασεν·* ἐγένετο δλως σκοτεινὸς (πβ. Δουκᾶ κγ', 44 καὶ Γ' Βασιλειῶν ιη', 45 «οὐρανὸς συνεσκότασε νεφέλαις»).

ιγ'—*Τὸ φαιδρὸν καταπέτασμα·* τὸ λαμπρὸν παραπέτασμα

(ὕφασμα), ὅπερ ἐν τῇ Σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου ἔχωριζε τὰ "Ἄγια ἀπὸ τῶν Ἀγίων τῶν ἀγίων.

ιε'—*"Ἐν γῇ ἀνύδρῳ"* ἐν τῇ ἑρήμῳ, ὅπου δὲ Μωϋσῆς ἐξῆγαγεν ἐκ πέτρας ὕδωρ (π. β. 'Ἐξόδ. Ι', 6).

ις'—*"Παρέδωκαν"* καὶ τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ καὶ ἡ παρήγησις πρὸς τὸ διδόντα συνηγορεῖ νὰ γραφῇ ἐδίδουν=ἐδίδοσαν, διτις τύπος ἀπαντᾶ καὶ παρ' *"Ιωάννη ιθ"*, 3.

ιξ'—*"Τῆς δουλείας"* τοῦ δουλικοῦ φρονήματος, ὅπερ ἦτο ἐπακόλουθον τοῦ φόβου τοῦ θανάτου (π. β. 'Ἐδρ. β', 15 «ἔνοχος ἡσαν δουλείας» καὶ *"Ρωμ. η"*, 15 «οὐ γὰρ ἐλάβομεν πάλιν πνεῦμα δουλείας εἰς φόβον» καὶ 21 «ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς»).

ιη'—*"Τὰ κλεῖθρα τοῦ θανάτου = τὰς κλεῖδας τοῦ Αἰδου,* τὸν *"Αἰδην,* τὸν θάνατον (π. α. 'Αποκ. α', 18 «ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἄδου»).

ικ'—*"Ἐν κρανίῳ=ἐν Γολγοθᾷ"* (Ματθ. κ', 33).

ιβ'—*"Χολὴν ἐπότισεν"* τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ λέξιν παροξύτονον. Τοιως γραπτέον *Χολὴν Σε ποτίζει. ὁμβρίσαντα* ώς ὅμβρον ἐξ οὐρανοῦ καταπέμψαντα.

ιγ'—*"Ψεύδονται"* ψευδῆ κηρύττουσι, διαψεύδουσι. *ἀσιγήτωσι* μὴ σιγῶντες καὶ ἄρα βιωντες.

2. Κυριακοῦ εἰς Δαζαρον.

Καὶ τὸ Κοντάκιον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς *"Ἐκκλησίας. Υμνογραφίας.* Σύγχειται ἐκ τοῦ προοιμίου καὶ 14 στροφῶν μετὰ ἐφυμνίου τετραστίχου μὲν ἐν τῷ προοιμίῳ, διστίχου δὲ ἡ τριστίχου ἡ τετραστίχου ἐν ταῖς στροφαῖς. Ἡ καθαρότης τῆς γλώσσης, τὰ δαψιλῆ δητορικὰ σχήματα (παρηγήσεις, ισόκωλα, ἀντιθέσεις) καὶ ἡ πρὸς τὸ Κοντάκιον τοῦ *"Ρωμανοῦ εἰς Ιούδαν ἐμοίᾳ μετρικὴ κατασκευὴ δεικνύουσι ποιητὴν τῆς Σχολῆς τοῦ Ρωμανοῦ.* Πιθανὸν ἄρα εἶναι ὅτι δὲ Κυριακὸς οὗτος εἶναι δὲ ἐκ Κορίνθου μὲν ὅρμώμενος, ἐν *"Ιεροσολύμαις* δὲ κατὰ τὸν δον αἰῶνα ἀκμάσας ἀναχωρητής, μαθητὴς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καὶ δεινὸς ἀντίπαλος τῶν περὶ τὸν *"Ωριγένην,* διτις *"εὐτόνως ἐμελώδει ἀγρυπνίαις ἀπαύστοις*

Κοντάκια καὶ Κανόνες. *"Ἐκδοσις Δ'* 1926

τροπαρίψ τοῦ εἰς αὐτὸν ποιηθέντος Κανόνος τῆς 29 Σεπτεμβρίου, δτε ἔστρατεις ἡ μνήμη αὐτοῦ. Ἡ διόθεσις τοῦ ποιήματος ἐκ τοῦ Ἰωάννου ια'—ιδ'.

α'—*Ἀκατάληπτε· εὑω χαλεῖται ὁ Σωτὴρ οὐκὶ τὸ μὴ καταληπτὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ· οὐκὶ τοῦτο οὐκὶ καὶ ἐν τῷ Ἀκαθίστῳ λέγεται «ἀπερίγραπτος Λόγος». οἰκονομίας ἐ· τῇ Ἐκκλ. γλώσσῃ χαλεῖται οἰκονομία τὸ ἀνεξερεύνητον μέσον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, οἷον ἡ ἐνσάρκωσις, ἡ ταφή, ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ κ.λ.π. οἶος νοῦς = ποίος νοῦς. ἀτρέπτῳ· ἐν τῷ φ. λογοῦ. τὸν ἐν ταφῇ φυδαρέντα· τὸν ἐν τῷ τάφῳ τὴν φθορὰν τοῦ θανάτου ὑποστάντα, τὸν ἐν τῷ τάφῳ νεκρόν. ἀνακαινίζεις· ἀνανεώνεις, ἀνιστᾶς. δυναστείᾳ=δυνάμει (πθ. Δουκ. α', 25 «καθεῖται δυνάστας» καὶ Α' Τιμ. ε', 15 «ὁ μόνος δυνάστης»). μετ' ὠδῆς=ἀδοντες.*

β'—*Παρειστήκεσαν=εἰστήκεσαν παρὰ Σοὶ. τὸ κράτος Σου ἔξιλεούμενοι· Σὲ τὸν κραταιὸν ἔξιλασκόμενοι, ἔξευμενίζοντες, ἔχετεύοντες. ἀθρόος· ἀθρόως, αἰφνιδίως. σκιά· πθ. Α' Παραλ. χθ', 15 «ώς σκιὰ αἱ ἡμέραι ἡμῶν ἐπὶ γῆς» καὶ 'Ιδοθ η', 9 «σκιὰ γάρ ἐστιν γῆμῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὁ βίος» καὶ τὸ τοῦ Ηινδάρου «σκιᾶς ὅναρ ἄγθρωπος». ἀνθος χόρτου· ἐκ τοῦ Ἡσαΐου (μ', 6-8) «πᾶσα σάρξ ὡς χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἀνθος χόρτου· ἔξηράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ ἀνθος αὐτοῦ ἔξέπεσεν».*

γ'—*Ίδοσαν· ὁ ἀναύξητος τύπος συχνὸς ἐν τῇ Ἐκκλ. γλώσσῃ βοηθῶν εἰς τὴν ἀκροστιχίδα (πθ. ἐν τῷ Ἀκαθίστῳ «ἴδον παῖδες Χαλδαίων»), ἡ δὲ κατάλγησις—οσαν τοῦ ἀορίστου ἥδη ἀπὸ τῶν Ο' τῆς Η. Διαθήκης (ἥθισαν, ἐπάγοσαν κ.λ.π.). σὺν τῷ Θωμᾷ, ὅστις κατὰ τὸν Ἰωάννην (ια', 16) εἶπε τοῖς συμμαθηταῖς «ἄγωμεν καὶ γῆμετε, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ». καταλαβεῖν· ἐλθεῖν καὶ εὑρεῖν. φανεῖν ἀντὶ φανῆναι κατὰ τὸ ἐλθεῖν, εὑρεῖν, λαβεῖν. τῷ πιστῷ φίλῳ τοῦ Λαζαροῦ, ἦτοι τῷ Χριστῷ. ἀμφότεροι· Χριστὸς καὶ Θωμᾶς (μετὰ τῶν λοιπῶν μαθητῶν). ἐπιτηξαν (πιήσσω). ἔξέστησαν, κατεπλάγησαν. βούλεσαι ἀντὶ βούλη κατὰ τὸ ἴστασαι, δύνασαι ἥδη ἐν τῇ Η. Δ. καὶ ἐν τῇ Κ. συχνὸν (φάγεσαι, πίεσαι, καυχᾶσαι, δῖσυσσαί). δύνασαι· ἐνν. ἀναστῆσαι Λάζαρον.*

δ'—'Εν δακρύων δχετοῖς· χύνουσα δάκρυα ώς δχετόν,
γῆτοι ἄρθοντα, παράλυτον· ίδε Ματθ. θ', 6. ἔθραυσας ἀληγη
ἀδερφάπεντα· ἐπαυσας τοὺς πόνους νοσούντων ἀνιάτους νέσους
θεραπεύτας αὐτούς. τὸ δσθενὲς ἥμᾶν· τὴν ἀδυναμίαν ἥμῶν
εἰς τὸ θεραπεύειν τοιαύτας νόσους. τὴν Ἰαείρου παῖδα· ίδε
Ματθ. θ', 25. τὸν υἱὸν τῆς κήρας· ίδε Λουκ. ζ', 14. ἐκ τῆς
φθορᾶς π.θ. ἀνω.: «τὸν ἐν ταρῇ φθαρέντα».

ε'—**Μέγα θαῦμα**: διηγεῖται τοῦτο ὁ Ιεζεκιήλ (λξ', 1–10),
λέγων ὅτι «ἔξι γάγε με ἐν πνεύματι Κύριος ἐν μέσῳ πεδίου καὶ
τοῦτο γί· μεστὸν ὅστιών ἀνθρωπίνων... καὶ προεφήτευσα,
καθὼς ἐνετελλατό μοι Κύριος... καὶ ίδού σεισμὸς καὶ προσῆ-
γαγε τὰ ὅστια ἑκάτερον πρὸς τὴν ἀρμονίαν αὐτοῦ καὶ εἰδον καὶ
ιδού ἐπ' αὐτὰ νεῦρα καὶ σάρκες ἐφύσοντο καὶ ἀνέβαινον ἐπ' αὐτὰ
δέρματα ἐπάνω... καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτοὺς τὸ πνεῦμα καὶ ἔζη-
σαν καὶ ἔστησαν ἐπὶ τῶν ποδῶν αἵτων». τὸ δραμα δὲ τοῦτο
προεδήλου τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Ιουδαίων ἀπολύτρωσιν
καὶ ἐπιστροφὴν αὐτῶν εἰς Ιερουσαλήμ καὶ τὴν ἐπάνοδον τῆς
θεοχρατίας ἐν τῷ Ιεραίλ. δ καθρόντος μου· ὁ Ιεζεκιήλ. ἔμφοβον
ἔμποιον φόβον, φοβερόν, φόβῳ συνεχόμενος· ὑπὸ φόβου κατε-
χόμενος, πιεζόμενος (π.θ. Λουκ. γ', 37 «μεγάλῳ φόβῳ συνε-
χοντο»). μετὰ τῆς ἀρμονίας· μετὰ τῆς ἀρμογῆς, τῆς ἐνώσεως
(τῶν ὁστῶν). τὸ μειωθὲν ὑπὸ τῶν χρόνων· τὸ ὑπὸ τοῦ χρόνου
ἐλαττωθὲν σῶμα (διὰ τοῦ ἀφανισμοῦ τῶν σαρκῶν), γῆτοι τὰ
ὅστια, μιᾶς διπῆς· μιᾶς ἀρμῆς, κινήσει. προσοίμιον· ὃν ἐμελλεις εἰτα
νὰ πράξῃς. πάσηγ σαρκὶ· παντὶ ἀνθρώπῳ, τοτὲς ἀνθρώποις.

σ'—**Ἐπακήνοαν**: ὁ τύπος οὗτος τοῦ παραχ. εὑρηται καὶ ἐν
τῇ Αποκ. (ιθ', 3 εἰρηναν). ἐξεισαντο (τὰ δημιουργήματα) θαυ-
μάζοντες· ἐξεπλήττοντο ἀποροῦντες· τὸ σχῆμα κατὰ τὸ νοούμε-
νον (ώς ἐν τῷ εἰς τὸν Εσταυρωμένον «ὅ δῆμος ἐκραύγαζον»).
ἐπρέσβευε· παρεκάλει (π.θ. Β' Κορ. ε', 20 «ὑπὲρ Χριστοῦ πρε-
σβεύομεν» καὶ Εφεσ. ξ', 20 «ὑπὲρ εὑ (εὐαγγελίου) πρεσβεύω
ἐν ἀλύσει»). Σὺ εἰς φῶς· ἐκ τοῦ Ιωάνν. θ', 5. δ κατ' εἰκόνα
πλάσας· ίδε Γενέσεως α', 26.

ξ'—**Κλαίουσαι...** ἐξεισαντο... ἀπαντες· γί συντακτική
ἀνωμαλία τῆς φράσεως ταύτης ώς καὶ τῆς ἐπομένης «φῶς
θμῆν ἔλαμψεν... δρῶντες» δὲν εἶναι πολὺ συνήθης παρὰ τοτὲς

Ἐκκλ. ποιηταῖς. πιστῶς πλείω ἐπρέσβευν· πίστιν ἔχουσας μᾶλλον ἴχετευσον. φῶς ἀπρόδιτον· φῶς ἀπροσπέλαστον (ἐκ τῆς Α' Τιμ. ε', 10). φωτίσας· τὸ φῶς τῶν ὀρθαλμῶν αὐτοῖς ἀποδούς. λεπρούς· ἵδε Ματθ. η', 2. ἀνακαιγίσει· πᾶ. ἀνωτ. α'
«ἀνακαίνεται».

η'—"Υψος τὸ ἀκατάληπτον· τὸ τοῦ σύρανοῦ ἀπροσπέλαστον ὅψεις, τὸν ἐν δψιστοῖς Πατέρα. ταῖς σοφαῖς· ταῖς συνεταῖς, πισταῖς καὶ φιλαζέλφοις Μάρθᾳ καὶ Μαρίᾳ. ἐνθύμησιν σκέψιν, διανόησιν (πᾶ. Ματθ. θ', 4 «ἴδων τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν»). θυηγίσαντα καὶ θυηγίσις παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ἀντὶ τῶν παλαιιστέρων θανόντα καὶ θάνατος. χοῦν ἥδη ἐκλείψαντα· χῶμα πλέον γενόμενον καὶ σῦ:ώς ἐκλείψαντα· ὑπερβολὴ, τοῦ ποιητοῦ, ἀφ' σύ ὁ Δάζαρος μόλις «τετραγύμερος νεκρὸς» ἥτοι· ἐπὶ τεφέλης οὐρανοῦ· ἵδε Ματθ. χδ', 30

θ'—"Ρεῖθρα δύμβων δακρυχέονται· χύνουσαι δάκρυα βροχηδὸν σχηματίζοντα ρεῖθρα (πᾶ. ἀνωτ. «ἐν ὀχετοῖς δακρύων»). σπήλαιον· δπου ἥτο τὸ μνημεῖον. ἔχων τὴν ἐξουσίαν ζωοποίησον· πᾶ. Ἰωάνν. ε', 20 «καὶ ὁ οὗδε σὺ: θέλει ζωτοιει», διότι 27 «ἔξουσίαν ἔδωκεν αὐ:ῷ ἐπατήρ». πᾶσα πνοή· πᾶς ἀνθρωπος (πᾶ. ἀνωτ. «πάση σαρκὶ»). κινηθεὶς ἐνεβριμήσατο (τῷ πνεύματι)· συγκινηθεὶς ἐταράχθη (πᾶ. Ἰωάνν. ια', 33 «ἐνεβριμήσατο» τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἔχυτόν). ἥνοιξαν τὸ σπήλαιον· ἀφαιρέσαντες τὸν λίθον, δστις ἐπέκειτο ἐπ' αὐ:ῷ. ἐπετηξαν τὴν ὅσφρησιν· ἀπετροπιάσθησαν τὴν ὄζμὴν (πᾶ. Ἰω. ια', 30 «Κύριε, ἥδη ὅζει»). λογισάμενοι (αὐ:ῶν) σκιάν τεφραῖαν· νομίσαντες δτι αὐτὸς εἶχεν ἥδη μεταβληθῆ εἰς σκιώδη τέφραν. δὲν φθορᾶ πρὸς ἀφθαρσίαν· πᾶ. τὸ δμοις ἐν Α' Κορ. ιε', 50 «οὐδὲ, ή φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ».

ια'—"Απεφθέγξατο· δια διηγεῖται δ 'Ιωάννης ἐν ια', 42. ὑπέστρεψε τὸ πνεῦμα (=τὴν ψυχὴν) δ Κύριος (τῷ Λαζάρῳ); ἔδεισε (δέος, δέδοικα)· ἐροβήθη. δτι φθαρέντα . . . καὶ λυθεῖσα. . . ἀνεκαίνισθη οὖτος· ή σφόδρα ἀνώμαλος αὐ:ῃ συντακτικὴ ἔκφρασις (ἀντὶ τῆς ὁμαλῆς δ ταφῆ φθαρεῖς λυθεῖσης τῆς ἀρμονίας ἀνεκαίνισθη) δύσκολον εἰναι ν' ἀποδοθῆ εἰς τὸν ποιητήν, ή ἀνακάλυψις δὲ παλαιοῦ τιγος κώδικος θὰ μᾶς ἀποδώσῃ τὴν γραφὴν αὐ:οῦ.

εβ' — 'Εξώσωσε' ζωόν, ζωνταὶ ἐν ἐποίησεν, ἀνέστησεν' ἀλλὰ
ὅτε τὸ μέτρον διορθοῦται εὐθὺς ζώσωσε γὴ ἀνεξώσωσε. δυσωπῶ.
Ἐκεῖνῷ τὸ βῆμα συχνότατον ἐν τῇ Ἐκκλ. ποιήσει διάφορον
τὴν σημασίαν τοῦ παλαιστέρου δυσωποῦμας. τοῦ Ἀδάμ' τοῦ
ἀνθρώπου κατ' ἀντονομασίαν συνήθη παρὰ τοῖς Ἐκκλ. ποιη-
ταῖς. τῶν χειρῶν τῶν σῶν. κατέκρινάς με "Ἄιδη = καταχρίνας
παρέδωκάς με τῷ Ἀιδη. τί ἐπελάθου (ἐμοῦ) ὄντος ἔργου τῶν
σῶν δακτύλων (π.θ. Ψαλμ. η', 4 «ἔψυμαι τοὺς σύρανοὺς ἔργα
τῶν δακτύλων σου»).

εγ' — 'Ιω, φ' ἔστις «έγένετο ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήπους τεῖς
ῆμές αἱ τρεῖς νύκτας» (π.θ. Ματθ. 16', 39). ἀγέω ἐν τῇ σαρκὶ¹
μου δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ. θὰ πνίξω διὰ τῆς σαρκός μου (τ. ἔ.
τοῦ θανάτου τοῦ σώματός μου) τὸν διάδολον τὸν δι' ἀγκίστρου
συλληφθέντα (τ. ἔ. σαγηνευθέντα). κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐν
'Ιωβ', 20 ὅπου ἔμως γράφεται «ἄξεις δὲ δράκοντα ἐν ἀγκί-
στρῳ» καὶ δι ποιητὴς ἐνταῦθα ἥλλαξε τὸ βῆμα, ἵνα δηλώσῃ ὅτι
δι Σωτῆρ διὰ τοῦ σταυρίκου θανάτου του ἔπινε τὸν δράκοντα,
τὸν ὄφιν, «τὸν δλετῆρα τοῦ Ἀδάμ», ώς λέγει εὐθὺς ἀμέσως.

εδ' — Θραύσω² καταργήσω, ἀκυρώσω. σχίσας τὸ χρέος.
σχίσας τὸ χειρόγγραφον, τὸ γραμμάτιον, ἐν φῷ ἡτο γεγραμμένον
τὸ χρέος, ἡτοι τὸ ἀμάρτημα τοῦ Ἀδάμ (π.θ. Κολοσσ. β', 13
«συνεζωοποίησεν ἡμᾶς σὺν αὐτῷ χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ
παραπτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγ-
μασιν, δὴν ὑπεναγτίον ἡμῖν» καὶ Ἀκαθ. «χάριν δοῦναι θεῇ.
σας ὀφλημάτων ἀρχαίων δι πάντων χρεολύτης ἀνθρώπων ἐπεδή-
μησε δι' ἔχοτε πρὸς τοὺς ἀποδήμους τῆς αὐτοῦ χάριτος καὶ
σχίσας τὸ χειρόγραφον ἀκούει παρὰ πάντων οὕτως ἀληγούτα»).
Ἐδέμ³ δι τόπος, ἐν φῷ ἔκειτο δι παράδεισος (Γεν. β', 8) καὶ κατὰ⁴
συνεχδοχὴν εἰτα καὶ αὐτὸς δι παράδεισος. τούτου τοῦ παρα-
πτώματος. τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν τ. ἔ. τοὺς ὀφθαλμοὺς τρο-
πεκῶς (ώς παρὰ Ματθ. 16', 15). δειθροῖς τοῦ Ἱορδάνου πο-
ταμοῦ· ὑπανιγμὸς εἰς τὸ βάπτισμα, τὸ ὅποτον παρὰ τοῖς ἀρ-
καῖοις Χριστιανοῖς ἐτελεῖτο κατὰ τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου
συνήθως γὴ τὴν ἐπομένην Μ. ἐδίεμάδα.

3. Ρωμανοῦ.

α') Κοντάκιον τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.

Τὸ Κοντάκιον τοῦτο κατὰ τὸν Συναξαριστὴν εἰπει τὸ πρῶτον τοῦ Ρωμανοῦ, ἵσως δὲ καὶ τὸ ἄριστον αὐτοῦ. Αἱ προσωποποιίαι, τὰ ποικίλα ῥητορικὰ σχῆματα, ὁ δραματικὸς διάλογος τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ βρέφους καὶ τῆς αὐτῆς καὶ τῶν Μάγων, τὸ γοργὸν τοῦ ρυθμοῦ καὶ ἡ πλούσια καὶ καθαρὰ γλώσσα τοῦ ποιήματος δεικνύουσιν διεικαίως ὁ ποιητὴς ἐπωνυμάσθη Πληνδαρος τῆς χριστιανικῆς καθόλου ποιήσεως. Μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰώνος τὸ Κοντάκιον τοῦτο ἐψάλλετο κατ' ἔτος εἰς τὴν ἑσρτὴν τῶν Χριστουγένιων ἐν τῷ Παλατιώφ κατὰ τὸ ἐπίσημον αὐτοκρατορικὸν γεῦμα ὑπὸ τῶν Ἀγιοσοφικῶν καὶ τῶν Ἀποστολικῶν, ἃτοι ὑπὸ διπλοῦ χοροῦ φαλτῶν τῶν ναῶν τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ τῶν Ἀγίων Αποστόλων. Ἡ διόθεσις τοῦ ποιήματος ἐλήφθη ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης (Ματθ. α', 18 καὶ ἑξῆς καὶ Δουκ. β', 1—20). Ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 25 Δεκεμβρίου παρελήφθη ἐκ τούτου μόνον τὸ κουκούλιον καὶ δι πρῶτος οἶκος.

Τὸν ὑπερούσιον τὸν ὑπὲρ (τὴν ἀνθρωπίνην) οὖσαν ὅντα, τὸν Θεόν. ἡ γῆ προσάγει τῷ ἀπρόσιτῳ τὸ σπῆλαιον· ἡ γῆ προσφέρει εἰς τὸν ἀπροσπέλασιον τὸ σπῆλαιον (πρ. Ἀκαθ. «τὸν ἀπρόσιτον ὡς Θεὸν ἐθεώρει πᾶσι προσιτόν, (πᾶσα φύσις ἀγγέλων). δοξολογοῦσι αἰνοῦσι, λέγουσι «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ» κατὰ τὰ παρὰ Δουκ. β', 14. **Μάγοις** ἐκαλοῦντο παρὰ Βανυλωνίοις οἱ σοφοί, οἵτινες ἡσχολοῦντο εἰς τὴν ἀστρολογίαν, τὴν μαντικὴν καὶ τὴν ἑξήγησιν τῶν ὀνείρων.

α'—**Τὴν Ἐδέμ** ἴδε Κοντάκιον Λαζάρου. **Βηθλεὲμ** ἥγοιξε· διότι ἐν ταύτῃ ἐγεννήθη ὁ Σωτήρ, διτιες τὸν ἀπὸ τοῦ Ἀδόμ κεκλεισμένον παράδεισον ἤνοιξε τοῖς ἀνθρώποις, διθεν καὶ ἡ Θεοτόκος ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἐν τῷ Ἀκαθίστῳ λέγεται «παραδεῖσου θυρῶν ἀνοικτήριον». **τὴν τρυφήν** ἡς ἀπέλαυνεν ὁ Ἀδάμ θεωρῶν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ «ἐν τῷ παραδεῖσῳ τῆς τρυφῆς» (Γεν. β', 15)· ἡ λέξις Ἐδέμ ἐδραΐστι δηλοῖ τέρψιν, τρυφήν. **ἐν κρυφῇ** ἐν τόπῳ ἀποκρύφῳ τ. ἔ. τῷ σπηλαίῳ (πρ. Ἡσ. λε', 19 «οὐκ ἐν κρυφῇ λειλάηκα οὐδὲ ἐν τόπῳ γῆς σχοτεινῷ»), τὰ τοῦ

παραδείσου· δσα ἐν τῷ παραδείσῳ τερπνὰ εἶχεν δὲ Ἀδάμ πρὸ τῆς πτώσεως αὐτοῦ.

β'—*Ο πατὴρ τῆς μητρὸς ἐγένετο υἱὸς* (αὐτῆς). γνώμη· οἰκεῖα γνώμη, βουλήσει, ἔκών. καταγοοῦσα=δρῶσα.

γ'—*Tί Σοὶ καὶ τοῖς πτωχεύσασι· τίς σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ Σοῦ καὶ τῶν πτωχῶν τοῦ. ἔτ. τῶν ἀνθρώπων τῶν στερηθέντων τῆς θείας χάριτος, τῆς πλουσίας δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ. ἥλυθας· ἐκ τοῦ ποιητ. ἀσφ. ἥλυθον. σπηλαῖον ἡράσθης ἢ φάτνης ἐτέρφθης φέρεται ἐν τισι κώδιξιν, ἐν ἄλλῳ δὲ σπηλαῖῳ ἐτέρφθης καὶ φάτνης ἡράσθης· διτεν πιστεύω διτεν δὲ ποιητίς ἔγραψε τὸ ἐν τῷ κειμένῳ. ἐν τῷ καταλύματι· ἐτῷ πανδίοχείῳ (π. Λουκ. β', 7). Σάρρα· τῇ γυναικὶ τοῦ Ἀβραάμ, ἢ ἐδέθη «πᾶσα ἡ γῆ Χανάκη εἰς κατάσχειν αἰώνιον» (Γεν. ιζ', 7). οὐδὲ φωλεός· π. Ματθ. η', 20 «αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι... δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ». ἔχοησάμην τὸ ἀντρον· ἡ πρὸς αἴτ. σύνταξις τοῦ χρῶματος δὲν εἰναι ἀσυνήθης παρὰ Βυζαντίνοις· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφὴ ἔκτησάμην. βουλήσει· ἰδιῷ θελήματι, ἔκών (π. ἀνωτ. «γνώμη»).*

δ'—*Ἐν ἀπορρήτῳ λέγουσα· καθ' ἔκυρήν, μόνη λέγουσα, μονολογοῦσα. τῶν ἀφανῶν· τῶν μυστικῶν, τῶν διανοημάτων. ἀπεκύησας· ἐγένησας. ἀπάτορος· τοῦ μὴ ἔχοντος (ἀνθρωπον) πατέρα, τοῦ ἀγενεαλογήτου, αἰώνιου Θεοῦ. συνήκαμεν (συνήημι)· ἐνοήσαμεν. ὀφθη· ἐν τῇ γῇ, ἐπεράνη, ἐγεννήθη.*

ε'—*Βαλαάμ· προφήτης ἐκ τῆς ἐτοι Μεσοποταμίᾳ πόλεως Φαθουρά, διτις προεφήτευσε τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος εἰπὼν «ἐνατελεῖ ἀστρον ἐξ Ἰακώβ, ἀναστήσεται ἀνθρωπος ἐξ Ἰσραὴλ καὶ θράνσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωάβ καὶ προνομεύσει πάντας υἱοὺς Σὴμ» (Ἀριθμ. κδ', 17). παρέθετο τῶν ὁμάτων τὸν νοῦν· ἐξέθηκεν, ἐγνώρισεν ἡμῖν τὸ νόημα τῶν λόγων του. μαντεύματα καὶ οἰωνίσματα· τὰς μαντείας τῶν ἐθνικῶν καὶ τοὺς οἰωνισμοὺς αὐτῶν, οἵτινες γῆραν φευδεῖς. ἐκλύων παραβολὰς σοφῶν καὶ τὰ αἰνίγματα· διτις διαλύει, διασχφει τὰς παραβολὰς τῶν σοφῶν ('Ιουδαίων) καὶ τοὺς αἰνιγματώδεις λόγους αὐτῶν, τ. ἔτ. δσα παραβολικῶς καὶ αἰνιγματωδῶς εἰπον οἱ προφῆται, ταῦτα νῦν διὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ διασφροῦνται. ὑπερφαιδρότερος· ὑπερλαμπρότερος (π. Κοντ. εἰς Ἐπικυρωμένον «φαιδρὸν κατα-*

πέτασμα»). ἔχ τοῦ Ἰακὼβ διστράπτειν· δτι μέλλει ν' ἀνατείλη
($=\gamma\epsilon\nu\nu\eta\theta\bar{\eta}$) ἐξ Ἰουδαίων.

ς'—*Κλαίουσα* ἐκ χαρᾶς. μετὰ τῆς πτωχείας μου· μετ' ἐμοῦ τῇς πτωχῆς καὶ ταπεινῆς, εἰς ἐμὲ τὴν πτωχὴν καὶ ταπεινήν. οἱ βασιλεύοντες οἱ μεγιστᾶνες, οἱ σοφοί (Μάγοι). λιτανεύοντες (λιτσομαῖ, λιτή)· ἵκετεύουσι (πθ. Ψαλμ. μδ', 13 «τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ τῆς γῆς»).

ζ'—*Κέλευσον ἔλθωσιν* λατινισμὸς (jube accedant), ὡς καὶ δικατωτέρω νεῦσον εἰσέλθωσιν (annue ingrediantur), λίαν σπάνιοι παρὰ Ρωμαῖ φ. πτωχείαν τιμλαν· πτωχείαν πολύτιμον· δι νοῦς δὲ τῆς φράσεως σαφῆς ἐκ τῶν ἐπομένων. ή χάρις καὶ η ἀλήθεια· ἐξ τοῦ Ἰωάνν. α', 17. τῆς εὐτελείας· τῆς εὔτελοῦς, πτωχικῆς ἐν τῷ σιηλαλῷ καταλύσεως.

η'—*Ηψατο τῶν φρενῶν ἀφανῶς* ἔδιαλεν εἰς τὸν γοῦν, διπένθαλε μυστικῶς. ἐμὸς λόγος· κατ' ἐμὴν ἐπιταχγὴν ἔλαμψεν οὖτος δικτήρ. δι σαρκωθεὶς λόγος τοῦ Θεοῦ ἐμφανίζεται κατὰ τὸν ποιητὴν τὸ μὲν ὅς παιδίον φερόμενον ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τὸ δὲ ὅς δικτήρ συνελθών τοῖς Μάγοις καὶ ἀδηγῶν αὐτούς· διὸ καὶ η Θεστόχος διὰ τὸν ποιητοῦ καλεῖται ἐν τῷ Ἀκαθίστῳ «δικτέρος ἀδύτου μήτηρ». πρὸς τὸ φαινόμενον· φαίνομενικῶς. δύναμις θεῖα. συνηῆθε· συνοδός, συνοδοῖς πόρος ἐγένετο. ὡς λειτουργῶν μοι· ἀτε διηρετῶν, διακονῶν μοι.

θ'—*Τῶν Μάγων τὸ σύστημα* τοὺς συγενετῶτας Μάγους, τὸν δμιλὸν τῶν Μ.

ι'—*Ἀγενεαλόγητος* πθ' Εδρ. ζ', 3 «ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ξωῆς τέλος ἔχων». ἀκμήν· ἀκόμη.

ιβ'—*Ρητορεύει=ρήτορεύεται* συχνότατα δ' διοιητής μεταχειρίζεται πρὸς μείζονα ἐμφασιν ἐνεστῶτας ἀντὶ μελλόντων. *τραγῶς* τραγῆ τῇ φωνῇ. ἐν τοῖς οὐρανίοις καὶ τοῖς ἐπιγείοις=ἐν τοῖς Ἀγγέλοις καὶ τοῖς ποιμέσιν, ὃς ἐξηγεῖ ἀμέσως δι ποιητῆς. *πηλίνοις* οἱ πύρινοι· τοῖς γηῖνοις, τοῖς ἀνθρώποις (ποιμέσιν) οἱ Ἀγγελοι· συχνότατα δ' ἐν τῇ Ἐκκλ. γλώσσῃ δι μὲν ἀνθρωπος καλεῖται πήλινος (ἡ χοικός, ἔνυλος, δλαῖος, ὑλικός, διτράκινος, γήινος, γηγενής), δι δὲ Θεὸς πῦρ καὶ οἱ Ἀγγελοι πῦρ ἢ πύρινοι (πθ. Εξδ. γ', 3 «ῶφθη δὲ αὐτῷ (τῷ

Μωϋσῆς) ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ τῆς βάτου» καὶ Ψαλμ. ργ', 4 «δι ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον». φωτὸς αὐγὰς ἐκπέμπον, φωτίζον.

ιγ'. — *Ἡ φαεινή·* ἡ λαμπρά, ἡ ἀπαστράπτουσα (ἄτε τὸ ἀστρον γεννήσασα). οἱ λύχνοι· οἱ φωτίζοντες, οἱ ἐκ τοῦ ἀστρου λαβόντες τὸ φῶς, ὡς καὶ δὲ Ἰωάννης (ε', 85) «ἡν λύχνος καὶ μενος καὶ φαίνων». ἐκ γῆς Χαλδαίων· καὶ ἐν τῷ Ἀκαθ. «πατήσεις Χαλδαίων» καλοῦνται οἱ Μάγοι. οὐ λέγουσι θεός θεῶν αὐτοῖς· δὲν ἔμοιοῦσι, δὲν πιστεύουσιν ὅτι ὑπάρχει Θεός κύριος τῶν ἀλλών θεῶν αὐτῶν, λατρεύουσι πολλεῖς; θεούς. φωτός, δὲ σέβουσιν· ὕσπερ εἰς Πέρσας, οὕτω καὶ οἱ Βαβυλώνιοι ἦσαν πυρολάτραι. ἥρεν (αἴρω)· παρέλαβεν, ὠδήγησεν ἐνταῦθα. τοῦ περδοικοῦ=τοῦ βιβλωνιακοῦ· καὶ ἀλλαχοῦ δὲ· δὲ ποιητὴς τοὺς Βαβυλωνίους καὶ λεὶ Πέρσας, διότι ὑπὸ Κύρου τοῦ μεγάλου τῷ 528 π. Χ. ἡ Βαβυλὼν ὑπεδουλώθη εἰς τοὺς Πέρσας. πῦρ παμφάγον· ὑπαινιγμὸς εἰς τὰς θυσίας τῶν παιδίων, ἄτινα ἐσφάζεντο καὶ ἐρρίπτοντο εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πεπυρωμένου ἀγάλματος τοῦ Μολέχ (πρ. Δευτ. ιβ', 31 «τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν κατακαίουσιν ἐν πυρὶ τοῖς θεοῖς αὐτῶν»). πῦρ δροσίζον· τὸν Χριστὸν τὸν τρέφοντα καὶ δροσίζοντα (τροπικῶς) τὰ σύμπαντα· πῦρ ἀῤῥιον· δὲ καὶ πῦρ ἀέναον, πῦρ ἀστεκτον καὶ πῦρ τῆς θεότητος καὶ θεῶν πῦρ καὶ ἀτῶς πῦρ καλεῖται πολλάκις ἐν τῇ Ὑμνογραφίᾳ δὲ Θεὸς διὰ τὴν καθαίρουσαν καὶ φωτίζουσαν καὶ ἀγνίζουσαν δύναμιν τοῦ ἀγίου Πνεύματος· δίθεν καὶ γῆ Θεοτόχος καλεῖται «πυρφοροῦσα Παρθένος» καὶ «πυρφόρον χωρίον».

ιδ'. — *Ματαιότης·* ἐκ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ (α', 2) παραλαβῶν τὴν φράσιν δὲ ποιητὴς νοεῖ ὅτι μάταια εἶναι καὶ ψευδῆ δια σέβουσιν οἱ Χαλδαῖοι. οἱ μὲν σοφοί, οἱ δὲ ἀμαθεῖς. χάρις (ἔστι) τῷ τόκῳ σου· εὐχαριστεῖται προσήκουσει σοι ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ Χριστοῦ. θλίψεως τῶν χωρῶν· μόχθων καὶ ταλαιπωριῶν, ἃς προεξένησαν ἡμῖν αἱ χῶραι. μετὰ λύχνου τοῦ ἀστρου· ὡς λύχνον ἔχοντες τὸ ἀστρον (πρ. καὶ Ἀκαθ. «θεοδρόμον ἀστέρα θεωρήσαντες Μάγοι τῇ τούτου ἡχολούθησαν αἰγλη καὶ ὡς λύχνον κρατοῦντες αὐτὸν ἡρεύνων κραταιὸν ἀνακτα»).

ιε'. — *Τὰ τῆς προφητείας τοῦ Σοφονίου εἰπόντος* (α', 12) «ἐν

τῇ γῆμέρᾳ ἔκεινῃ ἐξερευνήσω τὴν Ἱερουσαλήμ μετὰ λύχνου». δε-
καίωμα· κρίσιν, ἃν θὰ ἔχαμεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς προφητοκτόνους
Ἰουδαίους (πδ. 'Ρωμ. α', 32 «τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες»).
οὐχ εὑρέθη τὸ δικαίωμα· τοῦ ἀστροῦ τούτου χωρίου ή ἔννοια
πιθανῶς εἶναι αὕτη, διτὶ ήμεις οἱ Μάγοι δὲν εἶδομεν τὴν κρίσιν
τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, διότι εἰς Βαβυλώνιοι μετὰ τοῦ
Ναζουροδονόσορος προλαβόντες ἀπῆραν ἀπ' αὐτῶν τὴν Κιεώτον
τοῦ Μαρτυρίου τὴν περιέχουσαν τὰς πλάκας τοῦ Νόμου, τὴν
ράβδον τοῦ Ἀαρὼν καὶ τὰ ἄλλα σεπτὰ καὶ καλὰ καὶ εὗτα κατέ-
λυσαν τὸ πολιτικὸν καὶ ηθικὸν αὐτῶν κράτος. τὰ ἀρχαῖα
παρῆλθεν· ή ηθικὴ τοῦ κόσμου κατάστασις ή πρὸ τοῦ Χριστοῦ
παρῆλθε (πβ. Β' Κορ. ε', 17 «εἴ τις ἐν Χριστῷ, καὶνὴ κτίσις· τὰ
ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἵσον γέγονε καὶνὰ τὰ πάντα»).

ιε'.—Ναὶ φησι ἕφησε· παράδεξος ἔκφρασις· ἀλλ' ίσως δ
ποιητής, ώς εἰκασέ τις, ἔγραψε νεύσασι τοῖς πιστοῖς τ. Ε. σιω-
πήσασι. τὴν προφητοκτόνον· ἵστε Ματθ. κγ' 37 καὶ Δουκ. ιγ'.
βασικαίνουσαν· φθονοῦσαν. Ἡρώδην, τὸν ἐπικαλούμενον μέγαν,
υἱὸν Ἀντιπάτρου, πρότερον μὲν διεικητὴν τῆς Γαλιλαίας, ἐπὶ
δὲ Χριστοῦ βασιλέα τῆς Ἰουδαίας. θεσμῶν· γόρμων, νομίμων,
ητοι βασιλικῶν λόγων καὶ ἔργων. ἐμπνέοντα φόνων· πβ. Πράξ.
θ, 1 «δ Σαῦλος ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς
τοῦ Κυρίου».

ιη'.—Τρίβους· ὅδούς. τὸ πάρος· πρότερον. στύλῳ πυρίνῳ·
ἵστε Εξόδ. ιγ', 21.

ιθ'.—'Ράβδον· ἵστε Εξόδου ιγ', 21. περιλάμπων· περὶ γῆμᾶς
λάμπων καὶ ὁδηγῶν εἰς τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας. Περσίδι = Βα-
βυλώνι, ώς ἀνωτέρω. ἀναποδίσαι=ἐπανελθεῖν εἰς τὰ ὅπιστα,
ἐπιστρέψαι.

ια'.—Προσεκύνησαν=προσκυνήσαντες προσήνεγκαν. σμύρ-
ναν· χυμὸν ἀρωματώδη τῆς Ἀραβικῆς μύρτου. δῶρα τὰ τρίντα·
δῶρα τρία υλικά· ἄλλοι κώδικες ἔχουσι τρίχρονα. Σεραφίμ
(=πῦρ καταναλίσκον)· ἐν τῶν ἐννέα ἀγγελικῶν ταγμάτων ἀε-
ποτε περὶ τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ ὅντες καὶ φάλλοντες «ἄγιοι,
ἄγιοι, ἄγιοι Κύριος Σαβαὼθ· πλήρης δύναμις καὶ ή γῆ τῆς
δόξης αὐτοῖς». ὡς τὰ τοῦ Κάιν· ἵστε Γενέσεως γ', 4.

ιβ'.—Φαιδρά· πβ. ἀνωτ. «ὑπερφαιδρότερος». τρεῖς αἰτή-

σεις· ώς καὶ νῦν η 'Εκκλησία εύχεται «διπέρ εὐχρασίας ἀέρων καὶ εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ τῶν οἰκούντων ἐν αὐτῇ». διαλλάγηθι (διαλλάγετομαι) ουγχώρησον, ἐλέησον. εἰκῇ· ἀσκόπως· χορηγὴν τοῦ γάλακτος καλεῖ τὸν Χριστὸν ω; παρέχοντα τὴν ἐλαφρὰν καὶ ἀπλήν τροφὴν τοῦ Εὐαγγελίου (π. Α' Κορ. γ', «γάλα θυμᾶς ἐπότισα καὶ οὐ βρῶμα» καὶ 'Ἐδρ. ε', 12 «γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς» καὶ Α' Πέτρ. β', 2 «ώ; ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἀδολον γάλα ἐποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξῆθητε εἰς σωτηρίαν»). τοῦ γένους μου καὶ στόμα καὶ καύχημα· τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐμὲ ώς τεκοῦσάν Σε ἔχει ἐν τῷ στόματι καὶ ἐν ἐμοὶ καυχᾶται· ὅμοιως ἐν τῷ 'Ακαθίστῳ καλεῖ τὴν Θεοτόκον τῶν «Ἀποστόλων τὸ ἀστιγητὸν στόμα» καὶ «τῶν πιστῶν ἀναμφίβολον καύχημα». σκέπην, τεῖχος· εὕτω καὶ ἐν τῷ 'Ακαθίστῳ καλεῖται η Παρθένος «σκέπη τοῦ κόσμου, πλατυτέρα νεφέλης» καὶ «τεῖχος τῶν παρθένων καὶ πάντων τῶν εἰς αὐτὴν προστρεχόντων». λαβεῖν αἰσθησιν τοῦδε· νὰ ἔννοησωσι τοῦτο, ξτι ἐγεννήθης δι' ἐμοῦ.

κδ'—Στιζον· στερέωσον, ἑδραίωσον. χείζω· ἔχω ἀνάγκην. ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον· ἵδε Ματθ. β', 13.

β'. Κοντάκειν εἰς 'Ιούδαιον.

Τὸ εἰς τὸν 'Ιούδαιον Κοντάκιον τοῦ 'Ρωμανοῦ διακρίνεται μάλιστα διὰ τὸ μέχρι διερθρολῆστρος πάθος καὶ τὴν ἀρθούτων τῶν ῥητορικῶν σχημάτων. Δαψιλῆ εἶναι τὰ Ισόκωλα, αἱ ἀντιθέσεις καὶ αἱ παρηχήσεις ἐν τούτῳ, ὥσπερ καὶ ἐν ἀλλῷ ποιήματι τοῦ 'Ρωμανοῦ, τῷ γνωστῷ 'Ακαθίστῳ θυμῷ. Καὶ προσκρούουσι μὲν σήμερον εἰς τὰ ὡτα γῆμῶν αἱ καταχρήσεις αὔται τῶν ῥητορικῶν σχημάτων, ἀλλ' εἰς τοὺς μεσαιωνικούς πατέρας γῆμῶν φαίνεται διὰ ταῦτα γῆσαν ἀρεστά, ἀφ' εὗ καὶ πᾶσα η μετὰ τὸν 'Ρωμανὸν 'Εκκλησ. ποίησις βρίθει τῶν τοιεύτων σχημάτων. 'Η διπόθεσις τοῦ ποιήματος ἐλήγει ἐκ τοῦ 'Ιωάννου ιγ'.

I—'Ιλεως· ίλαρός, εὔμενής. δ ἀνεχόμενος πάντων· δ διπόμενων τὰ πάντα ω; φιλόστοργος καὶ ἐκδεχόμενος πάντας, ητοι ἀποδεχόμενος, ἀσπαζόμενος πάντας ω; φιλάνθρωπος.

II—Κρυφῆ· κρυφίως (π. σελ. 102). ἐν τῷ οἰκῳ τῆς Θεοτόκου· νοεῖ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει γαδὸν τῆς Θεοτόκου, τὸν καλούμενον «Τὰ Κύρου», διοù συγήθως ἐψαλλειν δ ποιητῆς.

α' — Ἐνάρκησε (νάρκη, ναρκάω): ήναισθή:ητεν, ἐπάγωσεν.
ἐτρόμασε κατελήφθη υπὸ τρόμου· τὸ τρομάζω ἀπαντᾷ ἥδη παρὰ Χρυσοστόμῳ. γνώμῃ ἵδε σελ. 103. κρατούμενον· συλλαμβανόμενον. **ὑπέστη** ἀντέσχεν, υπέμεινεν. δ αιθήρ συνέστη· δ ἀήρ συγεχρατήθη, δὲν διελύθη.

β' — Κατεσκεύασε παρεσκεύασεν, ἐνήργησεν. ἀθετῆσας· περιφρονήσας, ἀποδοκιμάτις (πδ. Ἡσαΐου α', 2 «υἱὸς ἐγένην· νησι καὶ ὄψις, αὐτοὶ δέ με ἡθέτησαν» καὶ Μάρκου ζ', 9 «ὅτε τείτο τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ» καὶ Δουκᾶ ι', 16 «δ ἀθετῶν ἡμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ»). δ κληθεὶς εἰς τὴν μαθητικὴν διακονίαν. δ στεφθεὶς στεφανωθεὶς, τιμηθεὶς (πδ. Ψαλμ. η', 6 «δέξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν»). **ἀφατον** (φημι!) ἀνέκφραστον, ἀδ ἡγητον. **ἐπλησας** (πίμπλημι)· ἐπιγέωσας, ἐγέμισας ὕδητος.

γ' — Μυστικῇ βρώσει=μυστικῷ δεῖπ φ Ματθ. κς', 26. γυμνόν· στερηθέντα (πδ. σελ. 96). **ὑποταγὴν δαιμόνων** τὸν ὑποταχθέντα εἰς τοὺς δαιμόνους, κατὰ μετωνυμίαν. ἀπαλλαγὴν πόνων καλεῖ τὴν τροφὴν πάλιν κατὰ μετωνυμίαν. διεσχίσθη· ἀπεσχίσθη, ἀπεχωλίσθη ἀπὸ Σοῦ. **κατενύγη** (κατενύσσομαι)· ἐπληγώθη τὴν καρδίαν, ἐπίλιθη (πδ. Πράξ. β', 37 «κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ»).

δ' — Ἐπειγόμενον· σπεύδοντες. θαλπόμενον· θερμαλνόμενον, τυγχάνον φροντίδος καὶ ἐπιμειλείας (πδ. Ἐφεσ. ε', 29 «ἐκτρέψει καὶ θάλπει (τὴν σάρκα ἔχυτες ἔκκαστος») καὶ Α' Θεσσ. β', 7 «ὡς ἂν τροφὸς θάλπη τὰ ἔχυτῆς τέκνα». **βαλεῖν κατεπειγόμενον·** βίψαι κάτω (πδ. τὸ Ἡσαΐου α', 3 «ἔγνω βοῦς τὸν κτηησάμενον καὶ ὅνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ, Ἰεραὴλ δὲ με σύκη ἔγνω». **ἔβρουχεν** (βρύχω καὶ βρύκω)· ἐτρίζε τοὺς ὁσόντας, ωργίζετο, ἐλύσεται (πδ. Πράξ. ζ', 54 «ἔβρουχον τοὺς ὁσόντας ἐπ' αὐτόν»). **μονισός·** ἀγριόχοιρος (πδ. Ψαλμ. οθ', 14 «μονιδές ἀγριος κατενεμήσατο αὐτήν»). **ἀπηνής·** ὀμός, σκληρός. **ἴν·** **ἐπιβῆ·** ἵνα ἐπ' αὐτοῦ καθίσῃ (ἐε τοῦ Δουκᾶ κβ', 3).

ε' — Ασπονδε· ἀδιάλλακτε, ἀγριε. **ἡφρόνησας** (ἀφρονέω, ἐπερ ἴσον τῷ ἀφροτίνῳ)· ἐγένεσο ἀφρων, ἐτρελλάθης. **φίλον·** ἵδε Ιωάν. ιε', 15. **ἀδειφόν·** ἵδε Ματθ. κγ', 8. **δεδούλωσαι** τῇ φιλαργυρίᾳ. τὸ λῆμμα τῶν χρημάτων τὸ εἰσόδημα τὸ χρηματικόν, τὰ χρήματα. **γλωσσοκόμῳ·** μαρσίπῳ, χρηματοχιβωτίῳ. ἵδε

Ίωάν. ιβ', 6 καὶ ιγ', 29. δέδωκε τῇ σῇ πίστει=πεπίστευκέ σοι, ἐνεπιστεύθη σοι. ἀφνω̄ αἰφνης.

ζ'—*Παρηγήσατο* μετὰ παρακλήσεως ἀπεποιήθη, ἀπέκρου-σεν· ίδὲ Ίωάν. ιγ', 8. ἔξωστο τὸ λέντιον (λατ. *linteum*=λινοῦν ὕφασμα, ποδιά), ώς λέγει ὁ Ίωάννης ιγ', 4. *ἀργυρόφωνητος*=χρ. γυρίψ ἐωνημένος, δοῦλος. οὐκ ἐνετράπη· δὲν ὠπισθοχώρησε, δὲν ἤρνήθη τὸ νίψιμον τῶν ποδῶν.

ζ'—*Οἱ πύρινοι* οἱ 'Αγγελοι (ιδὲ σελ.104). *χοροὶ ἀδρατοὶ*=πύρινοι. *ἀπερινόητον* ἀκατάληπτον (ιδὲ καὶ σελ. 98). *γνωμι. κῆρ*=γνώμη σελ. 103. *κατακαμπτόμενον* προσκύπτοντα, γονυ-πετοῦντα. *πηλῷ* μετωνυμικῶς ἀντὶ πηλίνω τ. Ε. ἀνθρώπω (πβ. σελ. 104). *διακονούμενον*=διακονοῦντα, δημητρεῖτα. *Γαβριὴλ*. ἀρχάγγελος ἀποτελλόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, κομιστής εὐχρέστιων εἰδήσεων. *πτοούμενος* ταραττόμενος, ἐκ-πληγιτόμενος. *συνόμιλοι* συνέταιροι, σύντροφοι. *ἀποσμήχειν*=ἀποπλύνειν, καθαρίζειν.

η'—*Νίπτει τὴν πλίνθον ἡ θάλασσα* ἡ μεγάλη καὶ ἀπέ-ραντος θάλασσα, ἥτοι ὁ Χριστός, νίπτει τοὺς ἐκ χώματος πλα-σθέντας ἀνθρώπους, ἥτοι τοὺς μαθητάς καὶ ἐν Κοντακίῳ εἰς τὰ Φῶτα ὁ ποιητὴς καλεῖ ἀδυσσον τὸν Χριστὸν «πῶς εὔτόνουν βα-πτίσαι τὴν ἀδυσσον πήλινος ὑπάρχων». τὸ αὐτὸν δὲ νέημα ἔχει καὶ ὁ Ἑξῆς στίχος : «ἀποπλύνει τὸν πηλὸν ἡ ἀβυσσος» (πβ. 'Ησαΐου ξδ', 4 «καὶ νῦν, Κύριε, πατήρ ἡμῶν σύ, ἡμεῖς δὲ πη-λός, ἔργα τῶν χειρῶν σου πάντες») καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς νίπτων τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν οὐκ ἀναιρεῖ τὴν σύστασιν αὐτῶν, ἥτοι δὲν καταστρέφει τὴν σωματικὴν σύστασιν αὐτῶν, δπως ἡ θάλασσα διαλύει τὴν σύστασιν τῆς πλίνθου (τοῦ πηλοῦ), ἀλλὰ τούγαντίον σφίγγει τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν, ἥτοι καθιστᾷ στε-ρεωτέραν τὴν σωματικὴν αὐτῶν φύσιν καὶ ἀποσμήχει τὴν προ-αἴρεσιν, ἥτοι ἀποκαθαίρει, ἔξαγνίζει τὴν ψυχικὴν αὐτῶν διά θετιν. *πεταπή* πολα τις, πόσον μεγάλη, πόσον εύμενής (πβ. Β'. Πέτρ. γ', 11 «πεταπὸς δει ὁ ἀρχειν ὑπάρχειν διγλαῖς ἀναστρο-φαῖς καὶ εὐτεβείαις»). *κέκλινται* εἶναι ἀνακεκλιμένοι κατὰ τὸ δεῖπνον (δ.ός: καὶ οἱ 'Ιουδαῖοι οὐχὶ καθήμενοι ἀλλ' ἀνακεκλι-μένοι ἐδείπνουν· πβ. Λουκᾶ ζ', 36 καὶ Μάρκου ζ', 39). *εἰστήκει*.

παρίσταται διακονῶν αὐτοῖς. χωνεύονται· λυώνουσι, φθείρονται. τοῦ πυρός· τοῦ Χριστοῦ (πβ. σελ. 105).

θ' — *Tὴν ἀμπελὸν·* ίδε Ἰωάν. 1ε', 5 καὶ Ψαλμ. οβ', 9 «ἀμπελὸν ἐξ Αἰγύπτου μετῆρας... ἐκάλυψεν ὅρη ἡ σκιὰ αὐτῆς... έτεινε τὰ κλήματα αὐτῆς ἕως θαλάσσης». τὰ κλήματα· τεὺς μαθητάς. εἰς ὑψος ἐπανάγουσαν· εἰς τεὺς οὐρανοὺς ἐπαναφέρουσαν. ἡ ἀρχή ὁ πρῶτος, ὡς λέγει ἐν τῷ ἐπομένῳ τροπαρίῳ. διστρατηγὸς τῆς φαμιλίας σου· ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας σου (λατ. *familia*), ἦτοι τῶν μαθητῶν σου. ἐξωσμένον· πβ. ἀνω. «ἐξωστο». ἀδημόνως· μετ' ἀδημονίας, ἀνησυχίας, στενοχωρίας.

ι' — *Eἰς θάνατον ἔλθοι μοι ὑπνος·* θανατηφόρος ἀς με καταλάθη ὑπνος, ἀς ἀποθάνω (πβ. Ψαλμ. 1β', 4 «μή ποτε ὑπνῶσω εἰς θάνατον»). καμφθῆναι μοι· πβ. ἀνωτ. «κατακαμπτόμενον». τῷ ὑπὸ θάνατον (δντι)=τῷ θνητῷ. ὁ ἔχθρός· ὁ διάβολος. σοὶ λειόγισμαι· θεωροῦμαι σός (πβ. Λουκᾶς 1β', 37 «καὶ μετὰ ἀνδρῶν ἐλογίσθη»). τοῦ διστρακίνου σκεύουσ· ἐμοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος· οὕτως ὅτα τοῦ Παύλου (Β' Κορ. δ', 7) καλοῦνται τὰ ἀνθρώπινα σώματα διὰ τὴν ἀπὸ τῆς γῆς πλάσιν αὐτῶν καὶ τὰ εὑθραυστὸν τῆς θνητῆς φύσεως. κεραμεύς· ὁ πλάστης, ὁ ἀγαμισυργός. τὰ ἵχνη· τεὺς πόδας.

ια' — *Μετ' ἐμοῦ μέρος οὐ δώσω σοι = «οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ»* Ἰωάν. 1γ', 8. εἰ πλύνεις=εἰ ἐπιμένεις πλύναι. δέμας· σῶμα. ἐπὶ πλεῖστον πλύνόν με· ἐκ τοῦ Ψαλμοῦ να', 4 «ἐπὶ πλεῖστον πλύνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου», ἦτοι πλήρως, τελείως πλύνων καθάρισόν με.

ιβ' — *Πόσα πόσοις συνήπτετο·* πόσοι λόγοι καὶ πράξεις φιλίας καὶ ἀγάπης διηγείθοντο, ἀντηλλάσσοντο. ποταποὶ λόγοι· ίδε ἀνωτ. «ποταπὴ ἡ διάθεσις». κατηλλάσσετο· συνδιηλλάσσετο, συνεφιλιώνετο. ἐπῆρε τὴν πτέρναν· δολίως ἐπέπεσε κατὰ τοῦ διδασκάλου, ἐπειδούλευσεν αὐτῷ. ὡς γέρεαπται παρ' Ἰωάν. 1γ', 18 «δὲ τρώγων μετ' ἐμεῦ τὸν ἄρτον ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ» (πβ. καὶ Ψαλμ. μ', 10 «δὲ σθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτεργισμόν»). ἐξελθὼν τῆς μάνδρας· ἀποχωρισθεὶς τοῦ ἀμύλου τῶν συμμαθητῶν. τοὺς θῆρας (δ θήρος)· τὰ θηρία, ἦτοι τοὺς διώχτας τοῦ Ἰησοῦ Ιουδαίους. μασθάν=μαστόν, ἦτοι τὴν

διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ (πδ. σελ. 107 «χορηγὸν τοῦ γάλακτος»). Θηλήν· ρᾶγα τοῦ μαστοῦ.

ιγ' — *Υπεχώρησε τὸν δεινὸν Ἰουδαν* ἀπέφυγε, δὲ γέπιη. σίασε τὸν φόβον αὐτῷ προξενοῦντα Ἰουδαν. ἔχωρησε· ἐδιάδισεν. ἦν φοβερὸς τοῖς πάθεσιν ἐνέπνεε φόβον εἰς πάντα τὰ πάθη, δὲν κατείχετο ὑπὸ οὐδενὸς· τῶν παθῶν. φθονερὸς ἐν ἄπασιν (ἢ καὶ ἔλλην γραφὴν παντάπασιν)· κατελήφθη ὑπὸ τοῦ πάθους τοῦ φθόνου. τῆς φιλαργυρίας· ἥτις κατὰ τὸν Παύλον «βίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστι» (Α' Τίτ. ε', 10).

ιδ' — *Ἄρες τοὺς πόδας· ταχεῖ τῷ ποδὶ, δρομαῖος. ηὔτομοδλησε* (αὐτόμολος)· ἔκῶν προσῆλθε. φατριάν· συμβούλιον, ἔταιρείαν, συμμορίαν. μετριοῖς· μεσοίτης ἢ μετριοπαθής; διμφιθολος ἢ σημασία τῆς λέξεως. ὀνήσασθαι=πρίασθαι, ἥτοι ἀγοράσαι. ἀκουσον, γῆ· ἡ ὑψηλὴ αὐτῇ ἐπίκλησις συχνὴ παρ' Ἡσαΐᾳ, ὡς α', 2 «ἄκουε οὐραγὲ καὶ ἐνωτίζου γῆ» καὶ λδ', 1 «ἐκουσάτω ἡ γῆ καὶ οἱ ἐν αὐτῇ» καὶ Ψαλμ. ριγ', 3 «ἡ θάλασσα εἰδε καὶ ἔφυγεν». λαλεῖται· συζητεῖται.

ιε' — *Μετὰ τῶν κάτω καὶ τὰ ἄνω· μετὰ τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν καὶ τὰ ἐν οὐραγοῖς.*

ιζ' — *Ἀνάνηψον* (ἀνανήψω)· σύνελθε, ἔλα εἰς τὰ λογικά σου. καὶ, μωροί, ποτὲ φρονήσατε· ἐκ τῶν Ψαλμῶν «σύνετε δή, ἀφρούες ἐν τῷ λαῷ, καὶ, μωροί, ποτὲ φρονήσατε» (93, 8). συγχωρήσει· συμφωνήσει, συγκατανεύσει.

ιη' — *Ἡλίας· δὲπὶ Ἀχαϊῶν τοῦ βασιλέως τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὸν θρόνον π. Χ. αἰῶνα προφήτης προειπὼν τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ὁχοζίου ἔθανάτωσε τοὺς ἀποσταλέντας αὐτῷ ὑπὸ τούτου δύο πεντηκοντάρχους μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν διὰ πυρὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταπεσόντος (Δ' Βασιλ. α', 2-17). τοὺς αὐτῷ καθαρερήσαντας· τοὺς θαρραλέως, τολμηρῶς ἐπελθόντας κατ' αὐτοῦ. παραπληξίας· παραφροσύνης. πιπρασκομένου· πωλουμένου. εἶχε· ἔλογιζετο, ἔθεωρει.*

ιθ' — *Ἐμέθυες· δὲν ἦτο νήφων, ἐμαίνεσσο· πβ. τὸ ἀγωτ. «ἄγαννηψον».* τὰ σύμφωνα· αἱ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς συμφωνίαι. χρύσινα· ἀργύρια παρὰ Ματθ. κε', 16, ἀινα ἔκαλος γνωστό σίκλοι καὶ ἡσαν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἀπὸ τοῦ 141 π. Χ. Ιεάνια πρὸς ἀττικὰ τειράντραχμα. ψήφισον· λογάριασον, σκέψηθητι

(πδ. Ἀποκ. 1γ', 18 «ὅτι οὐκον γνωστούς φημισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου»). δ' Ἰωσήφ· ἵδε Γεν. λξ', 28. τὸν βρόχον ἔχων ἀγχόνην=ἀπαγχόμενος, πνιγόμενος.

κ'—Ποταπὸν ὠλίσθησε· πόσον μέγα ἀμάρτημα ἦμαρτε. πτῶμα=πτῶσιν. ἀστραπὴν· ἐκ τοῦ Λουκᾶ 1', 18 «ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐν τοῦ οὐρανοῦ πεισόντα». ἀντάρας τῷ Χριστῷ· χρας, ὑψώσας τὰς χεῖρας κατὰ τοῦ Χριστοῦ τ. ἔ. προδοὺς τὸν Χ. ἀνιῶν τὰς βάσεις πρὸς κέντρα· χαλῶν, λύων, διεθύνων τοὺς πόδας, ἵτοι λακτίζων πρὸς κέντρα (πδ. Πράξ. κε', 14 «σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν» καὶ Πινδάρου Πυθ. β', 95 «ποτὶ κέντρον δὲ τοι λακτίζεμεν τελέθει εἰλισθηρὸς οἰμος»). τὸ κέρδος ἐκεῖ πληρωθεὶς· παρόμοιον σαρκασμὸν ἔχει καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῇ «Ἀντιγόνῃ» στίχ. 305, ἔνθι δὲ Κρέων ἀπειλεῖ τοὺς φύλακας τοῦ πιώματος τοῦ Πολυνείκους, εὑ; ὑπώπτευσεν διεικασθίντες θεαύφεν αὐτόν, δι; θὰ ἐξποστείλῃ αὐτοὺς εἰς Ἀιδου, «ἴν' εἰδότες τὸ κέρδος θευνοῖστεον τοῦ λοιποῦ ἀρπάζητε».

κα'—Βουλῇ=γνώμῃ σελ. 103. τὸν πάθος ἐλόμενον (ἐν τῷ σταυρῷ)· τὸν παθόντα ἐν τῷ σταυρῷ, τὸν σταυρωθέντα. ἔμανθανεν (εἰναι)· ἐδιδάσκετο νὰ ειναι (ἵδε Ἰωάν. 1', 11).

κβ'—Μεῖνον· περίμεινον. ἵνα δημη=ἴνα ἰδοὺς· πολλαχοῦ δὲ ἐν τῇ Ἐκκλ. ποιήσει ὁ μέλλων εὔτος τῆς ὀριστικῆς λαμβάνεται ἀντὶ ἀορίστου ὑποτακτικῆς. δίκην ἀμετάθετον· καταδίκην ἀνέκκλητον. μόρῳ· θανάτῳ τὸ δένδρον· ἐξ εὑρεμάσθη.

κγ'—Πτώματος=πτώσεως, ὄλισθήσεως, ὡς ἀνωτέρω. τοῦ φυγεῖν=ἴνα φύγῃ, ἀπορύγῃ· τὸ κατὰ γενικὴν δὲ τοῦτο τελικὸν ἀπαρέμφατον συχνότατον ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς Ἐκκλησίας. πράτου (πιπράσκω, πράτης)· πωλητοῦ. τοὺς ἔαυτῶν· τοὺς ἡμῶν αὐτῶν, τοὺς ἡμετέρους. ἀναβάσεις· ἀναβαθμούς, σκαλοπάτια.

γ' Κοντάκιον εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρέου.

Τὸ Κοντάκιον τοῦτο τοῦ Ῥωμανοῦ χαρακτηρίζει ἀριστα τὴν δραματικὴν τέχνην καὶ τὴν εὐστροφίαν αὐτοῦ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ μέτρου. Σώζεται εἰς πλείστους κώδικας τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, διερ μαρτυρεῖ δι τὸ ἀπλήσιως ἀνεγένετο τὸ ἀληθῶς θαυμάσιον τοῦτο ποίημα ὑπὸ τῶν Χριστια-

νῶν τοῦ Μέσου αἰῶνος. Ἐν τῷ Τριψίῳ παρελήφθη ἐκ τούτου μόνον τὸ προσίμιον καὶ ἡ α' στροφή.

Κατεῖδε Μαρία ἡ μῆτηρ αὐτοῦ, ἵτις «εἰστήκει παρὰ τῷ σταυρῷ» μετὰ Μαρίας τῆς τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς (Ιωάννου ιθ', 25).

α'—Τὸν ἔδιον ἀρνα· ἐκ τοῦ Ἡσαΐου λέγοντος «ώς πρέβατον ἐπὶ σφαγὴν ὥχθη καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος» (νγ', 7) καὶ διὰ τούτων τὸν Χριστὸν ὑπαινισσομένου, καὶ ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης (Ιωάννου α', 29) «ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου» καὶ ἀλλαχοῦ ἡ μὲν Ἐκκλησ. ϕιλολογία συνγέθεστα τὸν ὄνομάζει τὸν Χριστὸν πρέβατον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἀμνάδα, ἡ δὲ Ἀγιογραφία παρίστα αὐτὸν ὡς ἀρνίον ἀπὸ τοῦ Δ' μέχρι τοῦ Ζ' αἰῶνος. τρυχομένη θλιβόμενη, λυπουμένη, τελεῖς δρόμου· τρέχεις (πβ. Β' Τιμ. δ', 7 «τὸν δρόμον τετέλεκα» καὶ Πράξεων χ', 24 «τελειώσαι τὸν δρόμον μου»). ἐν Κανᾶ· ἴδε Ιωάννου β', 1. συνέλθω· συνακολουθήσω (πβ. σελ. 30 «συνήλθε Μάγοις»), μείνω· περιμείνω. δός μοι λόγον, Δόγε· ἡ παρήχησις αὕτη καὶ ἐν ἄλλοις Κοντακίοις τοῦ Ρωμανοῦ ἀπαντᾶ, ὡς ἐν τῷ τῶν Βαΐων «ὁ Λόγος ἐπὶ ἀλόγου λογικοὺς θέλων βύσασθαι».

β'—Τὰ βρέφη ἔτι κράζουσι Σοι τὸ εὐλογημένος· πρὸ πέ., τε ἡμερῶν, δτε δὲ Ιησοῦς ἦρχετο εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Βηθανίας, δπου ἀνέστησε τὸν Λάζαρον (Ιωάννου ιβ', 12). ἀκμήν· ἀκόμη καὶ τώρα (πβ. Ματθ. ιε', 26. «ἐκμήνη καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοι ἔστε ;»). βαῖων· κλάδων φοινίκων. τῶν ἀθέσμων· πβ. σελ. 103. σταυρῷ προσπήγνυται· ἐν τῷ σταυρῷ προσηλοῦται, σταυροῦται.

γ'—Ο εἰπών Σοι· ἴδε Ματθ. ι', 32. οὐκ ἀρνοῦμαι=οὐκ ἀρνήσομαι (ἴδε σελ. 99). δ βοήσας· ἴδε Ιωάν. ια', 16. οἱ οικεῖοι καὶ γνωστοί· οἱ ἄλλοι μαθηταί, ἴδε Ματθ. ιθ', 26. οἱ μέλλοντες κρίνειν τὰς φυλὰς τοῦ Ισραὴλ· ἴδε Ματθ. ιθ' 28. εἰς ὑπὲρ πάντων· ἐκ τοῦ Παύλου «εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανε» Β' Κορ. ε' 14. πᾶσιν ἥρκεσας· εἰς πάντας ἐπήρκεσας, τοὺς πάντας ἐνσήθησας, εὐηργέτησας· σύτως ἔγραψε ἀντὶ τοῦ ἥρεσας τῶν κωδίκων, διότι ὁ Σωτὴρ δὲν ἥρετε, δὲν ὑπῆρξεν ἀρεστὸς πᾶσι, μάλιστα δὲ τοὺς πλειστοὺς ἀπήρεσε, δὲ καὶ σταυρῷ προσηλώθη,

ἐν φι τοῖς πᾶσιν ἥρκεσι, σύμπαντι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, σώσας αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας τοῦ Ἀδάμ.

δ'—*Συναποφέρογ*. συμπαραφέρεσαι, συμπεριερεσαι μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν εἰς χοπειούς καὶ θρήνους (Λουκᾶς 5', 27). ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφὴ συνολοφέρογ καὶ συναποδύογ. τὸν Ἀδάμ· τὸν ἀνθρωπὸν, τοὺς ἀνθρώπους (πβ. σελ. 58). καὶ μήν· ἀλλ' ἔμως (καθὼς λέγεις), βεβαίως.

ε'—*Απόθου* (ἀποτίθεμαι). ἀπόδοχλε, παῖσαν. κεχαριτωμένη ὠνομάσθης· ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ (Λουκᾶς 28), ἡτοι ἡξιωμένη ὑπερφυοῦς χάριτος (πβ. Σοφ. Σειρὰχ 17 «οὐκ ἵδον λόγος ὑπὲρ δέμα ἀγαθόν; καὶ ἀμφότερα παρὰ ἀνδρὶ κεχαριτωμένῳ»). τοῦ νυμφῶνος τοῦ ἐμοῦ· τοῦ νυμφίκου θαλάμου, τῶν κεκλημένων εἰς τὸν γάμον ἐμοῦ τοῦ νυμφίου τ. ἔ. τῆς Ἐκκλησίας μου (πβ. Ματθ. 8', 15 ἔξω τοῦ νυμφῶνος).

ζ'—*Πικράν*. λυπηρὰν ἐμοί. μὴ δόξῃς εἶναι· ὑπάρχει καὶ γραφὴ μὴ δειξῆς=μὴ ἀποδείξῃς διὰ τῆς λύπης σου καὶ τῶν θρήνων. ὡς τὸ μάννα· ἵδε Ἐξόδου ισ'. ἐτυρῶθην· συνεπάγην, ἐστερεοποιήθην, ἐσαρκώθην, «σάρξ ἐγενόμην», ὡς λέγει κατωτέρω. Δαυΐδ· ἐν Ψαλμῷ ξ', 16 «ὅρος τετυρωμένον». ἐν ταύτῃ τῇ σαρκὶ καὶ σύχῃ τῇ θεότητι (πβ. Α' Πέτρου δ', 1 «δ παθὼν ἐν σαρκὶ πέπαυται ἀμαρτίας»).

ζ'—*Αποσοβῶ* ἀπομακρύνω, παύω. συντρίβω τὴν καρδίαν μου· ἔξαγετοῦμαι λυπουμένη, στενοχωρουμένη (πβ. Ἡσαΐου ξ', 1 «ἴάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν» καὶ Ψαλμοῦ ν' 19 «καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἔξουδενώσει»). σπλάγχνον=τέκνον, ὡς καὶ γράφεται ἐν τιγι λώδικι (πβ. Φιλήμ. 12 «οὐ δὲ αὐτὸν (τὸν Ὁνήσιμον), τουτέστι τὰ ἔμμα σπλάγχνα προσλαβοῦ»). εἰ μὴ θάνω· τὸ εἰ μεθ' ὑποτ. γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς τραγικούς. ὁ Ἀδάμ οὐχ ὑγιαίνει· ὁ ἀνθρώπος δὲν σώζεται. ἀνευ πάθους· οὐδὲν σὺ παθών, ἀπαθής, ὡς λέγει κατωτέρω. λεπρόν· ἵδε Ματθ. η', 2. σφίγξας· νευρώσας, ἐνδυναμώσας τὰ νεῦρα τοῦ παραλύτου· ἵδε Ματθ. θ', 2. πηρόν· ἀνάπηρον, ἀόμματον· ἵδε Ἰωάν. θ', 1.

η'—*Νεκρούς*· ὡς τὸν ἐν Ναΐῳ (Λουκᾶς ζ', 11) καὶ τὸν Λάζαρον. ἐν ταφῇ=ἐν τάφῳ.

ι'—*Συνῆκας* (συγίημι)· ἐνόησας.

ια' — "Ο ἔχω=ό κατέχω, ο γιγνώσκω. ἀναλύσεις" ἐπιστρέψεις (πδ. Σοφ. Σολομ. β', 1 «οὐκ ἐγνώσθη ὁ ἀναλύσας ἐξ ἥδου» καὶ Λουκᾶς 16', 36 «πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων»). Ἄν περιδεύσῃς· ἔχν ἐπισκεψόμενος θεραπεύῃς. *βλέπω=ό φορα'*, θά σε ἵδω (πδ. σελ. 65). *ἄνω'* εἰς τοὺς οὐρανούς (πδ. Ἰωάννου γ', 23 «ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐώ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί»).

ιβ' — *Πρότη* με δρᾶς· πάρα τὰ ίστορούμενα ὑπὸ Ἰωάννου (κ', 14), θτι πρώτη Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ εἶδε τὸν Ἰησοῦν ἀναστάντα. *ἴδρωτας*· ἵδε Λουκᾶς κβ', 14. τὰ τεκμήρια· τὰ σημεῖα, τοὺς τύπους τῶν γῆλων· ἵδε Ἰωάννου κ', 19.

ιγ' — *Ἀποδύομαι*· ἐκκένωμαι τὸ ίμάτιον παρασκευαζόμενος πρὸς χειρουργικὴν ἐπέμβασιν. ἐν τῇ λόγῳ τοῦ Ἰωάννου ιθ', 34. τὰ πωρώματα (πῶρος)· τὰ πεπωρωμένα, ἀπολιθωμένα, ἀπεσκληρυμμένα μέρη. *σκληρόταταν*· εἰδημα σκληρυνθέν, σκλήρωμα, σκληρόν. *ὅξος*· ἵδε Ματθ. κζ', 34. τῇ σμίλῃ τῶν ἥλων· διὰ τῶν γῆλων τῆς σμίλης. *ἀνευρύνας τὴν τομήν*· ἀνοίξας τὴν πληγήν. *χλαινῃ μοτώσω*· θάθισω ἐπ' αὐτῆς χλαιναν ὡς μοτὸν (ξαντὸν) καὶ εὕτω θάθισω αὐτήν. *νάρθηκα*· τὸ καλαμώδες τοῦτο φυτόν μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι καὶ ω; θήκην μύρων καὶ φαρμάκων (ώς ἐνταῦθα), δθεν καὶ ναρθήκια ἐκάλουν τὰ φάρμακα.

ιδ' — *Ἐκτελέσαι τὴν βουλήν*· ἐκ τοῦ Ἰωάννου ι', 38. διὰ τὸν παραπεσόντα Ἀδάμ.

ιε' — *Στέγω*· ἀνέχομαι, ὑπομένω (πδ. Α' Κορ. θ', 12 «πάντα στέγομεν καὶ ιγ', 7 «ἡ ἀγάπη πάτη στέγει»). *συνέλθω σοι*. τὸν *Μωϋσῆν*· τὸν Μωσῆν καὶ τὸν νόμον, ω; ἐν Δουκᾶς 15', 29 «Ἐχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προρήτας». *Μωϋσῆς εἶπε*· διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ χαλκοῦ ὅρεως, διτις ἡτο πρετεικόνιστις τῆς διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ σωτηρίας τῶν πιστεύντων καὶ ἀτενίζόντων πρὸς αὐτόν. ἵδε Ἀριθμῷ κα', 8 καὶ Ἰωάν. γ', 15. «ῶς περ γάρ ὁ χαλκοῦς ὅρις ἵνδαλμικ μὲν τῷ ὅρεων ἦτο, οὐκ εἰχε δὲ τῶν ὅρεων τὸν ἵντον εὕτως ὁ μονογενῆς υἱὸς σῶμα μὲν εἰχεν ἀνθρώπινον, κηλίδον δὲ ἀμερτημάτων οὐκ εἰχε· καὶ καθάπερ οἱ ὑπὸ τῶν ὅρεων δικηνόμενοι εἰς τὸν χαλκοῦν ἀποβλέποντες ὅφ. ν σωτηρίας ἀπῆλαυον· εὕτως· οἱ ὑπὸ τῆς ἀμερτητῶν πιστεύοντες τῷ πάθει τοῦ Σωτῆρος ήμῶν ἀνενδοιάστως πιστεύοντες

κρείτους ἀποφαίνενται τοῦ θανάτου καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσουσι». Θεοδώρητος. ἡ ζωὴ· ἵè 'Ιωάννου 1α', 25.

ιε' - *Εἰ συνέρχῃ μοι=εὶ συνακολουθήσεις μοι, ώς ἀγωτέρω=τὰ στοιχεῖα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ (πδ. Β' Πέτρου κζ', 35). ναδες τὸν χιτῶνα δέξει=τοῦ ναοῦ τὸν καταπέτασμα σχισθήσεται (πδ. Ματθ. κζ', 53). τὰ δρη δονοῦνται, οἱ τάφοι κενοῦνται· ἵè Ματθ. αὐτόθι. πτήξης (πτήσσω) καταπλαγῆς, φεβηθῆς. φεῖσαί μου (φεβδομαῖ) λυπήθητε με, σῶσόν με.*

εζ' - *Τὸ βάθος τῆς σοφίας· η ἀπύθμενος, η ἀπέραντος σοφία, ἐκ τοῦ Παύλου «Ὥ βάθος πλεύτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ» 'Ρωμ. 1', 33. ἥρας η ἀμνάς ἵè σελ. 113. νεκρώσας θανατώσας, ἥτοι καταργήσας. τῇ σφαγῇ Σου· τῷ θανάτῳ Σου. Σὺ εἶ ἐν τῷ πάσχειν καὶ ἐν τῷ μὴ πάσχειν· Σὺ παθὼν ἐν τῷ σταυρῷ ὡς ἀνθρωπὸς ἔμεινας ἀπαθῆς καὶ τὴν θεότητα.*

4. 'Ιωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Κανὼν εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα

'Ο Κανὼν εὗτος παρελήφθη ἐν τῷ Πεντηκοσταρίῳ καὶ φάλλεται ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Ἀναλύψεως. Τὴν α' φᾶλλην δὲ ποιητὴς ἐνεπνεύσθη ἐε τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου λέγοντος «Ἄναστάσεως ἡμέρα καὶ λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει· Πάσχα Κυρίου, Πάσχα».

'Ωιδὴ α'

Άναστάσεως ἡμέρα ἔστιν η σήμερον, διὸ λαμπρυνθῶμεν· φιεῖρυνθῶμεν, εὔρραυνθῶμεν, πανηγυρίσωμεν. Πάσχα· «δῆλοι δὲ η φωνὴ τὴν διάνασιν, ἴστορικῶς μὲν διὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου πρὸς τὴν Χαναναλαν φυγὴν καὶ μετανάστασιν, πνευματικῶς δὲ διὰ τὴν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω πρόσδον καὶ ἀγάθους» Γρηγόριος· ἵè καὶ Δ. Σ. Μπαλάνου «Ἡ Μεγάλη Ἐεδομάς καὶ τὸ Πάσχα». ἐπινίκιον ἄθοντας (ἄγρα)· τὸ ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ τοῦ Χριστοῦ ἄιμα φύλλοντες.

Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις· δὲ καθαρισθῶμεν, δὲς γίνωμεν καθαροί κατὰ τὰς αἰσθήσεις τῆς φυγῆς καὶ τοῦ σώματος· διότι «καθαροῦ ἀπτεσθαι οὐ θέμις μὴ καθαρῷ», διὰ τοῦτο «καθαρτέον πρῶτον ἔχετεν καὶ εἰτα τῷ καθαρῷ προσομιλητέα» (Γρη-

γέροις) καὶ τότε δψόμεθα τὸν Χριστὸν ἐξαστράπτοντα τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀκουσόμεθα (αὐτοῦ) φάσκοντος τραῶς (καὶ ἡμὲν) χαιρετε ὥςπερ τις μυροφέρεις (Ματθ. κη', 9). ἐξαστράπτοντα τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς ἀναστάσεως· λάμποντα μὲ τὸ φῶς τῆς ἀναστάσεως, δπερ ἀπληγοίατέν ἔστι (πβ. Α' Τιμ ε', 16 «φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον»).

Οὐρανοί οἱ ἐν οὐρανοῖς Ἀγγελοί, δ «ἄέρατος κόσμος», ὡς λέγει κατωτέρω. γῆ οἱ ἐπὶ γῆς ἀνθρώποι, δ «δρατὸς κόσμος», ὡς λέγει κατωτέρω (πβ. Ψαλμοῦ ἡε', 11 «εὑρρχινέσθιαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ»). εὐφροσύνη αἰώνιος· δστις (Χριστὸς) εἶναι εὔθυμος καὶ χαρὰ ἡμῶν αἰώνιος.

Ωιδὴ γ'

Πόμα καινόν· οὐκέτε φέντε τῇ γῇ φένῃ. τερατουργούμενον· οὐκέτε τέρατος, γετοι θιύματος, ἀναβλύζον, εἰον γέτο τὸ τοῦ Μαιῶτος ἐν τῇ ἐρήμῳ (Ἐξέδου ιε', 6). ἀφθαρσίας πηγήν· ἀθανασίας πηγήν. ὅμβροήσαντος αὐτὸν τ. ἔ. ἀρθρόνως παρασχόντος. ἐν φοτερεούμεθα· δι' οὐ στερεοὶ καὶ ισχυροὶ γινόμεθα, ἐντοσχύμεθα (πβ. Α' Βισ. β', 1 «ιστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ» καὶ Πράξεων ιε', 5 «αἱ ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει»).

Φωτός· τοι ἀπροσίτου φωτὸς τῆς ἀναστάσεως, ὡς εἴπεν ἐν τῇ α' φένῃ. τὰ καταχθόνια· τὰ κάτω τῆς χθονὸς μέρη, δ φένης.

Συνεθαπτόμην Σοι=συνέπασχόν Σοι θαπτομένω. συνεσταυρούμην Σοι=συνέπασχόν Σοι σταυρούμενών τὸ πρωθύστερον δὲ σχῆμα συχνὸν ἀπὸ τοῦ Ομήρου. συνδόξασον· πβ. Ρωμ. γ', 17 «εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συγδοξαθῶμεν».

Ωιδὴ δ'

Ο θεηγόρος· δ περὶ Θεοῦ λέγων, δ προφήτης τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος Ἀββακούμ, διτις βλέπων διι πολλοὶ ἐσκανδαλίζοντο ἀποροῦντες πῶς δ Θεὸς ἀνέχεται, δπως οἱ ἀγενεῖς καὶ ἀδικοὶ καταφρονῶσι καὶ καταδυναστεύωσι τοὺς εὔζενεις καὶ ζικαλους, γῆθέλησε γὰρ ἐξετάσῃ τὰς ἀκτιαλήπτους ταύτας κρίσεις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν β', 1 λέγει «ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι καὶ ἀγαθήσομαι ἐπὶ πέτραν καὶ ἀποσκοπεύσω τοῦ ιδειν τὸ λαλήσει ἐν ἐμοὶ (Εὐρίος) καὶ τὸ ἀποκριθῶ ἐπὶ τὸν ἐλεγχόν μου». ταῦτα δ' δ

Γρηγόριος προσαρμόσας εἰς τὴν Ἀνάστασιν ἐπιφέρει «ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι, φησὶν δὲ θυμάσιος Ἀδνακούμ· καὶ γὰρ μετ' αὐτοῦ σήμερον, δεδεμένης μοι παρὰ τοῦ Πατρὸς ἔξουσίας καὶ θεωρίας, καὶ ἀποσκοπεύσω καὶ γνώσομαι τί δρθήσεται καὶ τί λαληθήσεται μοι» καὶ ἔτην καὶ ἀπεσκόπευσα· καὶ ίδού ἀνὴρ ἐπὶ τῶν νεφελῶν . . . καὶ ἡ δρασίς αὐτοῦ ὡς δρασίς ἀγγέλου . . . καὶ ἔδηγε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἰπε' σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ, δισος δρατός τε καὶ δισος ἀδρατός» καὶ ταῦτα ἔχων ἐν νῷ διπει- τῆς λέγει θτι, ἐὰν σήμερον δὲ Ἀδνακούμ ἔζη καὶ ιστατο ἐπὶ τῆς θιλας σκοπιᾶς μεθ' ἡμῶν, θὰ ἔθλεπε καὶ θὰ ἔδειχνεν εἰς δλον τὸν κόσμον, ὡς εἶδεν δὲ Γρηγόριος, φωτεινὸν ἄγγελον διαπερα- στικῇ καὶ διειὰ τῆς φωνῆς λέγοντα θτι σήμερον ἐσώθη δικόσμος θιὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ παντοδυνάμου Χριστοῦ.

‘Ως ἐνιαύσιος ἀμνός, ὃν ἔκαστος Ἐβραῖος κατ' ἐπιταγὴν Κυρίου ὥρειλε γὰρ θυσιάσγ κατὰ τὸ Πάσχα (Ἐξόδου 13'). ή θυσίᾳ δὲ ἐκείνῃ ἦτο προεικόνισις τῆς τοῦ Χριστοῦ, διστις διὰ τοῦτο καλεῖται καὶ «ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ δὲ αἱρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου» σελ. 113. στέφανος Χριστός' τὸ σέμνωμα, τὸ κόσμημα ἡμῶν δὲ Χριστὸς (πβ. Φιλιππ. 2', 1 «ἀδελφοί μου ἀγαπητοί καὶ ἐπιπό-θητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου»). ὑπὲρ ἡμῶν τεθυται· ἐξ τοῦ Παύλου «καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστὸς» Α' Κορ. ε', 7. πάσχα τὸ καθαρτήριον θυσίαν καθαίρουσαν καὶ ἀγιάζουσαν ἡμᾶς. ἥλιος δικαιοσύνης· ἐκ τοῦ Μαλαχίου «ἀνα-τελει· γὰρ ὑμὶν τοις φειδουμένοις ἥλιος δικαιοσύνης» δ', 2' καλεῖ-ται δὲ εὑτιως δὲ Χριστός; διότι εἶναι ἥλιος φωτίζων ἡμᾶς καὶ διδάσκων δικαιοσύνην τ. 3. ἀρετὴν.

Θεοπάτωρ καλεῖται δὲ Δαυΐδ, διότι ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ κατήγετο δὲ Χριστὸς κατὰ τὰ παρὰ Ματθαίων α'. πρὸ δὲ τῆς σκιά-δονος Κιβωτοῦ· ἣν ἀρπασθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων εἰς Ἀζω-τον ἀνεκόμισεν εἰς Ἰερουσαλήμ δὲ Δαυΐδ (Β' Βισιλ. ε'-ζ'). σκιάδων ἥλιοτο· ἐκ χαρᾶς, χαίρων ἐπήδα καὶ ἔχόρευεν, «ώρχειτο καὶ ἀνεκρύετο ἐνώπιον Κυρίου»· καλεῖται δὲ ἡ Κιβωτὸς σκιά-δης, διότι ἦτο σκιά, σκιαγράφημα, προτύπωσις τῆς ταφῆς· καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἦτις ἀρπασθεῖσα καὶ ἀτολεσθεῖσα καὶ πάλιν εἰς Ἰεροσόλυμα ἀνακομισθεῖσα πρεσετύπου τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀναστάσιν τοῦ Σωτῆρος. τὴν ἔκβασιν τῶν συμβόλων·

τὸ τέλος τοῦ συμβολικοῦ ἔκεινου γεγονότος τῆς Κιβωτοῦ. ἐνθέως· θεῖχως, εὔσεβῶς.

‘Ωιδὴ ε’

‘Ορθρίσωμεν· ἃς ἐγερθῶμεν κατὰ τὸν ὅρθρον πρὸς προσευχὴν (πδ. ‘Ησ. χε’, 9 «ἐκ νυκτὸς ὅρθριζει τὸ πνεῦμα μου πρὸς σὲ δ Θεὸς» καὶ Δουκᾶ κα’, 38 «δ λαὸς ὥρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ὅρει ἀκούειν αὐτοῦ»). ὅρθρου βαθέος, ώς αἱ γυναικεῖς, αἴτινες «ὅρθρου βαθέος ἡλθον ἐπὶ τὸ μνήμα φέρουσαι ἢ ἡτοίμασαν ἀρώματα» Δουκᾶ κδ’, 1· ἀλλ ἡμεῖς ἀντὶ μύρων θὰ προσφέρωμεν τῷ δεσπότῃ ἡμῶν τὸν ὅμηρον τὸν προσήκοντα τῇ ἀναστάσει αὐτοῦ καὶ τότε μετὰ τὸν ὅρθρον μετὰ τοῦ φυσικοῦ ἡλίου θὰ ἰδωμεν τὸν ἡλίον τῆς δικαιοσύνης Χριστόν, οἵτις ἐκ τοῦ τάφου ἀνατέλλων δωρείται τοῖς πᾶσι ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Τὴν ἀμετρον εὐσπλαγχνίαν Σου πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, δι’ ἣν Θεὸς ὁν κατῆλθεις μέχρι ἄδου, δεδορκότες οἱ συνεχόμενοι ταῖς σειραῖς τοῦ ἄδου· βλέποντες οἱ πιεζόμενοι καὶ θλιβόμενοι ἐκ τῶν ἀλύσεων τοῦ ἄδου, ἡτοι οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀνθρώποι (πδ. Β’ Πέτρου β’, 4 «δ Θεὸς ἀγγέλων ἀμαρτησάντων οὐκ ἐφεστάτο, ἀλλὰ σειραῖς ζέφους ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς χρίσιν τηρουμένους»), ἡπείγοντο πρὸς τὸ φῶς, ἔπειτα πρὸς τὸ φῶς τῆς οὐρανοῦ βασιλείας Σου, ποδὶ ἀγαλλομένω, τρέχοντες μὲν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν. κροτοῦντες ταῖς χερσίν, ἡτοι ἑορτάζοντες αἰώνιον πάσχα.

Δαμπαδηφόροι, ώς αἱ πέντε φρόνιμοι παρθένοι τοῦ Εὐαγγελίου, «αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου» Ματθ. χε’, 1. ἐκ τοῦ μνήματος· ὅπερ ώς νυμφικὸς θάλαμος, ώς παστὰς ἐδέχθη τὸν Κύριον. ταῖς φιλεόρτοις τάξισι τῶν Ἀγγέλων· διότι καὶ οἱ “Ἀγγελοι σήμερον πανηγυρίζουσι· «πείθομαι γὰρ κακείνους συναγάλλεσθαι καὶ συμπανηγυρίζειν σήμερον, εἰπερ εἰσὶ φιλάνθρωποι καὶ φιλόθεοι» Γρηγόριος. πάσχα Θεοῦ τὸ σωτήριον· τὴν ἀνάστασιν τοῦ Θεοῦ τὴν σωτηρίαν παρεχομένην ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

‘Ωιδὴ σ’

Κατῆλθες ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς· κατέβης εἰς τὸν ἄδην. συνέτριψας μοχλοὺς αἰωνίους κατόχους πεπεδημένων·

Ἐθραυσας τοὺς μοχλούς, οἵτινες ἀπ' αἰώνων κατείχον τοὺς πεπε· δημένους, ἡτοι τοὺς πέδαις (δεσμοῖς) κατειλημένους (πβ. Ἰωνᾶς β', 7 «κατέβην εἰς γῆν, ἦ; οἱ μοχλοὶ κάτοχοι αἰώνιοι» καὶ Ἡσα. με', 2 «θύρας χαλκᾶς συντρίψω καὶ μοχλούς σιδηροῦς συγκλάσω καὶ δώσω σοι θηταυροὺς σκοτεινοὺς ἀποκρύψους»). ὃς ἐκ αἵτους Ἰωνᾶς· ἵνε Ματθαίου 16', 40.

Τὸ ζῶν τε καὶ ἀθυτὸν ἴερεῖον· τὸ ζωντανὸν καὶ ἀθυτὸν σφάγιον, δότι δὲ Χριστὸς προσήνεγκε μὲν ἔχοτὸν ὡς ἴερειον εἰς θυσίαν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὡς θεὸς καὶ ζῶν ἀεὶ καὶ ἀθυτὸς εἰναι. προσαγαγάνων Σεαυτὸν τῷ Πατρὶ ὡς ἴερειον, ἡτοι θανάτῳ ἐν τῷ σταυρῷ ἐκουσίως ὡς Θεὸς καὶ ταφεὶς καὶ τριήμερος ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου συνανέστησας τὸν Ἀδάμ παγγενῆ, ἡτοι σύμπαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

Ὥμιδὴ ζ'

Παῖδας· τοὺς ἐν Βιβυλῶνι Σιδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγώ, περὶ ὧν ἵνε Δινιήλ γ'. τὸ θυητὸν γένος τῶν ἀνθρώπων. ἐνδύει εὐπρέπειαν ἀφθαρσίας· ἐνδύει τὸ εὐπρεπές ἐνδυμα τῆς ἀφθαρσίας, τῆς ἀθανασίας (πβ. Ψαλμοῦ 16', 1 «δὲ Κύριος ἐδασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐγενύσατο»).

Γυναῖκες μετὰ μύρων· ἵνε Ματθ. κη', Μάρκ. 15', Δουκ. κδ' καὶ Ἰω. κ'. πάσχα τὸ μυστικόν· τὴν ἀνάστασιν. ἀλλης βιοτῆς ἀπαρχήν· ἀλλου βίου ἀρχήν. σκιρτῶντες ἐκ χαρᾶς. τὸν αἴτιον τῆς ἀπαρχῆς ἀλλης βιοτῆς.

Πανέορτος· λαμπρῶς, μεγαλοπρεπῶς ἑορταζομένη, διότι εἶναι «ἑορτὴ ἑαρτῶν». φωταυγῆς· ἐκ τῶν φώτων αὐγάζουσα, λάμπουσα. τὸ ἀχρονον φῶς εἶναι δὲ Χριστός· ἵνε Ἰωάννου α', 9.

Ὥμιδὴ η'

Κλητὴ καὶ ἀγία· ἡ κεκλημένη, ἡ πρωτοισμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως καὶ διὰ τοῦτο εὖτα ἀγία· ἐκ τοῦ Λευτ. κγ', 36 «καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ὁγδόη κλητὴ ἀγία ἔσται ὅμιν». ἡ μία τῶν Σαββάτων· ἡ πρώτη τῆς ἑδησμάδος, ἡτοι ἡ Κυριακή· ἵνε Ματθ. κη', 1. βασιλὶς καὶ κυρία πασῶν τῶν ἀλλων ἡμερῶν. ἑορτῶν ἑορτὴ καὶ πανήγυρις πανηγύρεων· μεγίστη ἑορτὴ καὶ μεγίστη πανήγυρις κατὰ τὸ σχῆμα τῆς ἀναδιπλώσεως, καθ' ὃ καὶ «Ἄσμα ἀσμάτων», «Ἄγια τῶν ἀγίων».

Δεῦτε κοινωνήσωμεν τοῦ καινοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου· ἐς μεταλάβωμεν τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, διπερ καινούς ποιεῖ ἡμᾶς, ἵτοι ἀνακκινίζει ἡμᾶς (πβ. Ματθ. κε', 29 «οὐ μὴ πώ πάπ' ἀρτὶ ἔχ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, διτν αὐτὸ πίνω μεθ' ὅμῶν καὶ εἰδὼν ἐν τῇ βισιλείᾳ τοῦ πατρός μου»)· καλεῖται δὲ μεταφορικῶς δ Χριστὸς ἀμπελος, ἐν ᾧ καὶ μόνῃ δύναται νὰ φέρῃ τὸ κλῆμα καρπὸν (Ἴωάννου 1ε', 1). ἐν τῇ εὐσήμῳ ἡμέρᾳ· ἐν τῇ ἐπισήμῳ ταύτῃ ἡμέρᾳ.

Ἄρον ἐκ τοῦ Ἡσαΐου «ἄρον κύκλῳ τοὺς δρθαλμούς σου (Ἰερουσαλήμ) καὶ ἵδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου· ἥκασι πάντες οἱ υἱοί σου μυκρόθεν» (ξ', 4) καὶ «ἴδους οὗτοι πόρρωθεν ἥξουσιν, οὗτοι διπό βορρᾶ καὶ θαλάσσης (=νότου), ἀλλοι δὲ ἐκ γῆς Περσῶν». **Φεοφεγγεῖς** ὡς φωστήρες· θειώς, ἔξαισιώς λαμπροί ὡς ἀστέρες (πβ. Ματθ. 1γ', 43 «τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς δῆλοις» καὶ Φιλιππ. β', 15 «φωτίνεταις ὡς φωστήρες ἐν κόσμῳ»). **ἔφως** (ἡ ἔως, ἔωθινός)· ἀνατολῆς.

Φύσις ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ἐνιζομένη· φύσις ἐν οὖτα εἰς τρεῖς ὑποστάσεις καὶ πρόσωπα. **ὑπερούσιε**· ἵδε σελ. 102. **ὑπέρθεε**· θειοτάτη. **βεβαπτίσμεθα**· κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς Διατάγας (Ε', 1θ') οἱ κατηχούμενοι ἐδιπλίζοντο κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα.

*Ωιδὴ Θ'

Φωτίζουν· καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ Ἡσαΐου «φωτίζου, φωτίζου Ἱερουσαλήμ» ἥκει γάρ σου τὸ φῶς καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέλλει». **νέα** **Ιερουσαλήμ** καὶ **Σιών** καλεῖται γενικῶς ἡ **Ἐκκλησία** τοῦ Χριστοῦ. **ἡ δόξα Κυρίου**· τὸ θειόν φῶς καὶ ἡ λαμπρότης τοῦ δεῦρος ασμένου Κυρίου (πβ. Λουκᾶ β', 9 «δόξα Κυρίου περιέλαμψε τοὺς ποιμένας»).

***Ἐπηγγείλω** ἔσεσθαι μεθ' ἡμῶν· ἐκ τοῦ Ματθ. κγ', 20 «ἴδους ἐγὼ μεθ' ἡμῶν εἰμι πάτερ τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰώνος». ἦν ἐπαγγείλαν, διπέσχειν.

***Ω Πάσχα** τὸ μέγα· ἐκ τοῦ Γρηγορίου «ἄλλ' ὡς Πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερὸν καὶ παντὸς τοῦ κόσμου καθάρσιον· ὃς γάρ ἐμψύχω σοι διαλέξομαι· ὡς λόγε θεοῦ καὶ φῶς καὶ ζωὴ καὶ σοφία καὶ δύναμις· χαῖρω γάρ πᾶσι σου τοῖς ὀνόμασι». ἐκτυπώτερον·

σαφέστερον, φανερώτερον, χαθαρώτερον ἢ έσον μετέσχομεν Σοῦ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ. ἀνέσπερος δὲ καλεῖται ἡ ἡμέρα τῆς βια-λείας τοῦ Χριστοῦ, διότι «μία ἔσται καὶ διηνεκής, διάδοχον νύκτα μὴ ἔχουσα, ἀλλὰ τῷ αἰῶνι παντὶ συμπαρεκτενομένη» κατὰ τὸν μέγαν Βισίλειον.

Κοσμοὶ τοῦ Μαξούμα

α') Κανὼν εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ

Ολόκληρος δὲ Κανὼν παρελήφθη ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 25ης Δεκεμβρίου. Τὸ νόημα τῆς ἀκροστιχίδος, διτι «δὲ Χριστός, ἀν καὶ ἐγένετο βροτός, ἥτοι ἀνθρωπος, μένει Θεός, ὥσπερ ἦν καὶ πρό-τερον», παρέλαβεν δὲ ποιητής ἐκ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου λέγοντος «δὲ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται καὶ αὗτος ἀνθρώπου οὐκ ὅτι μεταβαλών· ἀτρεπτος γάρ· ἀλλ' ὁ οὐκ ἦν προσλαβών· φιλάνθρω-πος γάρ». Ἐγραψε δέ δὲ ποιητής μένη ἀντὶ μένει διὰ τὴν ἀκροστιχίδα.

Ωιδὴ α'

Καὶ τὴν φύσην ταύτην αὐτολεξεὶ παρέλαβεν δὲ ποιητής ἐκ τοῦ εἰς τὴν Γέννησιν λόγου τοῦ Γρηγορίου. δοξάσατε οἱ Ἀγγελοι ὥσπερ ἐν Βηθλεὲμ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ (πβ. Λουκᾶ β', 14). ἐξ οὐρανοῦ κατέρχεται. ἀπαντήσατε αὐτῷ οἱ θίκαιοι, ὥσπερ δὲ Συμεών. ὑψώθητε πάντες οἱ ἀνθρώποι ἀπὸ τῶν γηῖνων εἰς τὰ οὐράνια, τὰ θεῖα· «τὸ μὲν καταβῆναι δεῖ Θεὸν πρὸς ἡμᾶς, τὸ δὲ ἡμᾶς ἀναβῆναι καὶ οὕτω γενέσθαι κοινωνίαν Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους» Γρηγόριος. ἄσατε φύδας εὐχαριστηρίους. πᾶσα ἡ γῆ· πάντες οἱ ἀνθρώποι· τὸ σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον, οἱ δὲ λόγοι τοῦ Δαυΐδ (Ψαλμοῦ ἡε', 2).

Ρεύσαντα... δὲ νοῦς τοῦ τροπαρίου είναι διτι «τὸν Ἀδάμ, ξετιες ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἔνεκα τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς Αὐτοῦ καταρρεύσαντα καὶ ἐκδιωχθέντα ἐκ τοῦ παραδεί-σου καὶ κατ' ἀκολουθίαν τούτου πανιάπασι φθαρέντα, οὕτω δὲ ἐκπεσόντα τὴν προτέρας κρείσσονος θείας ζωῆς, δὲ σοφὸς ἐγμι-ουργὸς τὸν Ἀδάμ τοῦτον ἀναπλάττει πάλιν διὰ τῆς σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ».

Ο κτίστης· δὲ δημιουργὸς τοῦ ἀνθρώπου Θεός. διλλύμενον·

ἀπολλύμενον, ἀποθάλλοντα τὴν ἀθανασίαν ἔνεκα τῆς παρακοῆς. καίνας οὐρανούς· ταπεινώσας τοὺς οὐρανούς, ἵτοι δὲν σύραντες οἰκῶν Θεός; ταπεινώσας ἔχυτὸν ἔκουσίως κατέρχεται εἰς τὴν γῆν (πβ. Ψαλμοῦ ιζ', 10 «ἔκλινεν οὐρανὸν καὶ κατέβη»). τοῦτον δὲ θλον (τὸν ἀνθρωπὸν) τ. ξ. πάντας τοὺς ἀνθρώπους. δύσιοῦται· ζειν, ἄγιον ποιεῖ ἐλευθερώσας ἀπὸ τοῦ ἀμαρτήματος τοῦ Ἀδάμ.

Σοφία καὶ δύναμις=σοφός καὶ δυνατός (πβ. Α' Κορ. α', 24 «Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν»). ἀπαύγασμα· ἔχλαψμα, ἀκτινοβολία, ἀνταύγεια (πβ. Ἔθρ. ι', 3 «ὅ; (υἱὸς τοῦ Θεοῦ) ὃν ἀπαύγασμα τῆς δόξης»). δύσας ὑπερκοσμίους=τοσαύτας, δύσαι ὑπερκόσμιοι εἰσιν, ἵτοι πάσας τ. ξ. πάντας τοὺς Ἀγγέλους. δύσας ἐν γῇ=τοσαύτας, δύσαι εἰσιν ἐν γῇ, ἵτοι πάσας τ. ξ. πάντας τοὺς ἀνθρώπους. ἀγεντήσατο' ἀνέπλασεν.

'Ωιδὴ γ'

Ἄρρενστως· ἀμεταβλήτως, ἀπαθῶς ὡς πρὸς τὴν θεότητα (πβ. τὸ ἀνωτ. «ἥγενταντα»). τὸ κέρας· τὴν λιχύν, τὴν δύναμιν (πβ. Α' Βασ. β', 10 «ὑψώσαι κέρας Χριστοῦ αὐτοῦ» καὶ Δευκαζα', 69 «κέρας σωτηρίας»).

Ο τῆς ἐπιπνοίας.... δ νοῦς τοῦ τροπαρίου δ χοῖκός, πήλινος Ἀδάμ (ἄ.θρωπος), δυτικές μετέσχε μὲν τῆς ἀμείνονος τοῦ χοῦ θείας ἐπιπνοίας, ἵτοι τῆς φυχῆς, διὰ δὲ τῆς ἀπάτης τῆς Εὕας κατωλισθησεν εἰς φθοράν, δρῶν τὸν Χριστὸν ἐκ γυναικὸς γεννηθέντα βοᾶ. δι' ἐμέ· χάριν ἐμοῦ, χάριν τῆς ἐμῆς σωτηρίας. κατ' ἐμέ· δμοιος ἐμοί, ἵτοι ἀνθρωπος. τῆς ἀμείνω=τῆς ἀμείνονος (δ τύπος συγχεκομμένος καὶ διὰ τὸ μέτρον).

Σύμμορφος· δμοιόμορφος, δμοιος, κοινωνὸς (πβ. Ρωμ. η', 28 «εὖ; προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ»). **πηλίνης διαρτίας· σωματικῆς διαπλάσεως** (πβ. Ιώδ. λγ', 6 «ἐκ πηλοῦ διήρτιεται σὺ ὡς καὶ ἐγώ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ διηρτίσμεθα»). **εὐτελοῦς·** ἥτις ἔστιν εὐτελῆς μετοχῆς σαρκὸς τῆς χειρῶ=μετασχῶν σαρκός, ἥτις χειρῶν ἔστι τῆς θείας φύσεως· δ στίχος οὗτος ἔρμηγενει τοὺς προηγουμένους. **μεταδούς (ῆμιν)** θείης φύτλης τ.ξ. θείας φύσεως (πβ. Β' Πέτρου α', 4 «ἴνα γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως»). **βροτὸς πεφυκὼς** ἀνθρωπὸς γεγονώς.

‘Ηγεμόνων Ἰούδα βασίλεια· τῶν ἐπιφανεστάτων πόλεων τοῦ Ἰούδα βασίλεισσα διὸ τὴν ἐν αὐτῇ γένησιν τοῦ Δαυΐδος καὶ τοῦ Σωτῆρος· ιδὲ Ματθ. β', 6. δ ποιμανῶν τὸν Ἰσραὴλ, δ (ῶν) ἐπ' ὄμων χερουσθίμ· ἐκ τοῦ Ψαλμοῦ οὗ', 2 «δ ποιμανῶν τὸν Ἰσραὴλ πρόσοχες, δ διηγῶν ὡς εἰ πρόσχετα τὸν Ἰωσήφ, δ καθημενος ἐπὶ τῶν Χερουσθίμ ἐμφάνηθι» καὶ Α' Παραλ. ιγ', 6 «Θεοῦ κυρίου καθημένου ἐπὶ Χερουσθίμ». προειλθὼν ἐμφανῶς φανερὰ ἔξελθών, ἐμφανισθεὶς εἰς τὸν κόσμον ὡς ἀνθρωπος·

·Ωιδὴ δ·

‘Ράβδος ἐκ τῆς διζης Ἰεσσαὶ (ἱερῆς τον)· ἐκ τοῦ Ἡσ. α', 1 «ἔξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς διζης Ἰεσσαὶ καὶ ἀνθος ἐκ τῆς διζης ἀναδήσεται». ήτο δ' ὁ Ἰεσσαὶ πατὴρ τοῦ Δαυΐδος, ἐκ τοῦ γένους τοῦ ὁποίου κατήγετο ἡ Θεοτάκος, οὗτον ἦτο ῥάβδος, κλάδος τοῦ δένδρου Ἰεσσαὶ. ἀνθος δὲ τοῦ κλάδου τούτου ἀνεβλάστησεν δ Χριστός. ἥλιθες ἐξ ὅρους κατασκίου δασέος προηλθεῖς, ἐβλάστησαντος ἐξ ὅρους πλήρους σκιᾶς, ἀε διατος διασέος, πυκνοδένδρου· ἡ ῥῆσις ἐκ τοῦ Ἀδηνακούμ γ', 3 «ἥξει ἄγιος ἐξ ὅρους κατασκίου δασέος»· καλείται δὲ ἡ Θεοτάκος ὅρος μέν, διότι ὥπερ τὸ ὅρος ἀπόρως καὶ ἀγεωργήτως φύει· δένδρα καὶ θάμνους, οὕτω καὶ αὔτη ἀπειράνδρως ἐγέννησε τὸν Χριστόν, κατάσκιον δὲ καὶ δασύ, διότι χειρὶ ἀνθρωπίνῃ δὲν ἔκοψεν αὔτοῦ ποτε φύλλον (πβ. Δανιήλ β', 4δ «ἴθεωρουν, ἔως οὖτε ἐτμήθη λίθος ἀπὸ ὅρους ἀνευ χειρός») καὶ τοῦ Ὅψιστου ἡ δύναμις ἐτεσκίασεν αὐτῷ (πβ. Λουκᾶ α', 3δ «πνεῦμα ἄγιον ἐτελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις Ὅψιστου ἐπισκιάσει σαν»). ἀπειράνδρου· τῆς μὴ σχούλης πειραν ἀνδρός, τῆς ἀνυμφεύτου νύμφης.

‘Ον πάλαι προεῖπεν Ἰακώβ· ἐν τῇ Γενέσει (μθ', 10) ἀναφέρεται προφητεία Ἰακώβ (ἥν εἰπεν οὐαίς εὐχόμενος τῷ οὐρῷ αὐτοῦ Ἰούδα καὶ ἄρα καὶ τῇ φυλῇ τοῦ Ἰούδα, ἐξ οὗ δ Χριστός), «οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἔως δὴ ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ, καὶ αὐτὸς προσδοκεία ἔθνῶν» καὶ τὴν προφητείαν ταύτην ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα δ ποιητῆς. ἀπεκδοχήν προσδοκεῖν, ἐλπίδα. δύναμιν Δαμασκοῦ καὶ σκῆλα Σαμαρείας· οἱ λόγοι τοῦ Ἡσαΐου (γ', 4) προφητεύσαντος διε «πρὶν ἡ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα

λήψεται δύναμιν Δχμασκοῦ καὶ τὰ σκόλα τῆς Σαμαρείας». προ-
νομεύσας (προνομή) διαρπάσας, αἰχμαλωτίσας· τίνι δὲ τρόπῳ
ἐγένετο ἡ αἰχμαλωσία αὕτη, λέγει κατωτέρω ὁ ποιητὴς διὰ τῆς
τροπικῆς μετοχῆς τρέπων τὴν πλάνην τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀμφι-
τωλῶν ἐθνικῶν Δχμασκηνῶν καὶ Σαμαρειτῶν εἰς πίστιν θεο-
τεροπῆ, εἰς ἣν τέρπεται καὶ εὐχαριστεῖται ὁ Θεός.

Τοῦ μάντεως Βαλαδόμ' ἵδε ἀνωτ. σελ. 103. μυητάς σοφοὺς
ἀστεροσκόπους καλεῖ τοὺς Μάγους ὁ ποιητὴς, διότι ἐμυήθησαν
τοὺς περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ λόγους τοῦ Βαλαδόμ καὶ
ἡκολούθησαν αὐτούς, ἃσαν δὲ σφοὶ περὶ τὴν ἀστρολογίαν ἀσχα-
λούμενοι. μετήρ ἐκ τοῦ Ἱακώβ ἀνατελλας· πδ. ἀνωτ. σελ. 104.
ἀπαρχὴν ἐθνῶν εἰσαγομένους· πρώτους καὶ τιμιωτάτους τῶν
ἐθνικῶν (εἰδωλολατρῶν) εἰσαγομένους εἰς τὴν νέαν πίστιν, δεξι-
μένους τὴν νέαν πίστιν (πδ. Ἱακώβος α', 18 «εἰς τὸ εἰναι ἡμᾶς
ἀπαρχὴν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων» καὶ Ῥωμ. 15', 15 «Ἐπαλ-
νετού, διὰ ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας» ὡς πρὸ τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ
πάντων πιστεύσας).

'Ωδὴ ε'

Θεὸς εἰρήνης· πδ. Φιλιππ. δ', 9 «ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται
μεθ' ὑμῶν». πατὴρ οἰκουμενῶν· ἐκ τῆς Β' Κορ. α', 3. τῆς μεγά-
λης βουλῆς· τῆς θείας οἰκονομίας τῆς ἐνανθρωπήσεως (πδ.
Ἡσαίου θ', 6 «καὶ καλεῖται τὸ ὄνεμα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς
ἄγγελος»). εἰρήνην παρεχόμενον ἡμῖν· εὐτυχίαν καὶ σωτηρίαν
προσφέροντα εἰς ἡμᾶς (πδ. Ἐφεσ. β', 14 «Χριστός ἔστιν ἡ εἰ-
ρήνη ἡμῶν»). ἐκ υπερτὸς δρθρίζοντες· ἐκ τοῦ σκότους (τῆς πλά-
νης καὶ ἀσεβείας) εἰς τὸν δρθρὸν (τὸ φῶς, τὴν εὐσέβειαν) μετα-
βαίνοντες, ἢτοι διασχιζοῦσι τὸν διασχιστὸν ὑπὸ τῶν δύο προη-
γούμενων: θεογγωσίας πρὸς φῶς διδηγηθέντες.

Τῷ Καίσαρος δόγματι πιθήσας· πειθαρχήσας, ὑπακούσας
εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Καίσαρος (πδ. Λουκᾶ β', 1). ἐν δούλοις·
τοῖς ὑπηκόοις τοῦ Καίσαρος. ἔχθρον· τοῦ διαβόλου. δλον κλπ.
ὅλην τὴν ἡμετέραν χρειάν καὶ πιωχικὴν φύσιν προσλαβών, ἢτοι
σαρκωθεὶς δέ, ἐκ τῆς ἐιώσεως ταύτης καὶ κοινωνίας τῶν δύο
φύσεων (θείας καὶ ἀνθρωπίνης) θείους εἰργάσω (κατέστησας)
ἡμᾶς τ. ε. σὺ δ πλούσιος πιωχεύσας, διὰ τῆς πιωχείας σου

ταύτης ἐπλούτισας ἡμᾶς μὲ τὸν πλοῦτον τῆς θεότητός σου, ὡς λέγει ὁ Παῦλος «ὅτι ὑμᾶς ἐπιώχευσε πλούσιος ὁ, ἵνα ὑμεῖς τῷ ἔκεινου πιωχείᾳ πλουτήσητε» (Β' Κορ. η', 9).

·Ωδὴ 5'

Ἔλθεν εἰς τὴν γῆν. Χριστός, δν Πατήρ γεννᾷ γαστρός· ἐγέννησεν ἐκ τῆς ιδίας αὐτοῦ οὐσίας. πρὸ Ἐφεσόφρου· πρὸ πάσης τῆς κτίσεως, πρὸ τῶν αἰώνων· ἐκ τῶν Ψαλμῶν «ἐκ γαστρὸς πρὸ Ἐωσφόρου ἐγέννησά σε» (φθ', 4). τὰς ἡνίας ὁ κρατῶν=δῆμοιοχος, ὁ κυβερνήτης. τῶν ἀχράντων Δυνάμεων· τῶν Ἀγγέλων. λύει σειράς παραπτώσεων· διαλύει τὰς ἀλύσεις τῶν ἀμαρτιῶν (πδ. Παροιμ. ε', 22 «ζειραῖς τῶν ἑαυτοῦ ἀμαρτιῶν ἔκκστος δέδεται» καὶ ἀνωτ. σελ. 119).

Ἐξ Ἀδάμ φυράματος ἐξ ἡς ζύμης ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ, ἡς τοι (παιδίον) χοῖχόν, πήλινον (πδ. Ἡσαΐου 6', 6 «παιδίον ἐγεννήθη ἥμιν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἥμιν καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βαυλῆς ἀγγελος, Θεὸς ἴσχυρός... μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ»). πατήρ καὶ ἀρχων τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· κριτής κύριος ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ (πδ. Ἰωάννου ε', 22 «οὗτὸς γάρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ οὗτῳ»). ἔξουσια ιδίᾳ, ἣν παρ' οὐδενὸς ἐλαζεν, ἀλλ' ἔχει οἰκοθεν ἀπὸ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως καὶ δυνάμεως.

·Ωδὴ 5'

Οι παιδεῖς οἱ τρεῖς ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ πυρὸς ἐν Βαβυλῶνι· οἱ δὲ σελ. 120. εὐσεβείᾳ συντραφέντες· ἐπειδὴ εὐσεβῶς ἀνετράψαν. δυσσεβοῦς προστάγματος τοῦ Ναθουχοδονόσορος. οὐκ ἐπτοήθησαν· δὲν ἐφοδήθησαν.

Ἀγραυλοῦντες ἐν τοῖς ἀγροῖς διανυκτερεύοντες· οἱ δὲ Δουκᾶς β', 8. ἐκπλαγοῦς φωτοφανεῖας· ἐκπληττούσης φωτοχυσίας· δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτοὺς καὶ ἀγγελος (ἐπέστη αὐτοῖς) βοῶν.

Οὐρανῶν στρατεύματα οὐρανίων ἀγγέλων πλῆθος. εὑδο· κία· εὐχρέεια (τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους).

Διελθόντες ἔως Βηθλεέμ. θεῖον σημείον. ἀναμέλποντες· ἀνυμνοῦντες.

'Ωιδὴ η'

Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ πόλις Β., οἱ Βαβυλώνιοι (π.β. Ψαλμοῦ ρλς', 8 «θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος, μακάριος δ; ἀνταποδέσει σοι τὸ ἀνταπόδομό σου, ὃ ἔνταπέδωκας ἡμῖν»), ἔλκει αὐτῇ ἐκ Σιών παῖδας Δαυΐδ δοιρικήτους· ἀτάγει τοὺς ἀπογόνους τοῦ Δαυΐδ ἐξ Ἱεροσολύμων τοὺς Ἰουδαίους εἰς αἰχμαλωσίαν, ἥτις ἐγένετο τῷ 597 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος. **Σιών** (έδραιστη σκοπιά) ἐκαλεῖτο δ λέφος, ἐφ' οὗ ἔκειτο τὸ Ισχυρὸν φρούριον τῆς ἀρχαίας Ἱερουσαλήμ, μετωνυμικῶς δὲ καὶ ἡ πόλις Ἱερουσαλήμ. **Μάγων παῖδες** καλοῦνται οἱ Μάγοι, ὡς παῖδες Ιατρῶν ἢ Ἀσκληπιαδῶν οἱ Ιατροί, παῖδες φιλοσόφων οἱ φιλόσοφοι κ.τ.τ. λιτανεύσοντας τὴν θυγατέρα τοῦ Δαυΐδ τὴν θεοδόχον· ἵκατεύσοντας τὴν ἀπόγονον τοῦ Δαυΐδ Μιρίαν, ἥτις ἐδέξατο ἐν ἔχτῃ τὸν Θεόν, ἐγέννησε τὸν Θεόν. πᾶσα ἡ κτίσις πάντα τὰ κτίσματα, τὰ δημιουργήματα· π.β. σελ. 58. ὑπερψυχούτω· ὑπερανυμνείτω.

Τὸ πένθος (τῶν ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλώτων Ἰουδαίων) παρέκλινε (=παρεμέρισεν, ἔπαυσε) τὰ ὅργανα τῆς ὠδῆς· τὰ μουσικὰ ὅργανα (π.β. Ψαλμοῦ ρλς', 1 «ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἔκει ἐκαθίσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν . . . ἐπὶ ταῖς Ιτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐχρεμάσαμεν τὰ ὅργανα ἡμῶν . . . πῶς ἄσωμεν τὴν ψύνην Κυρίου ἐπὶ γῆ; ἀλλοτρίας»). ἐν οὐθοῖς· ἐν ξένοις, ἐν ξένῃ χώρᾳ. οἱ παῖδες Σιών· οἱ κάτοικοι τῆς Ἱερουσαλήμ, οἱ Ἰουδαῖοι. λύει πλάνην καὶ μουσικῶν ὅργάνων· δικῆρος τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἐν Βαβυλῶνι κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς χρυσῆς εἰκόνος ἐκήρυξεν εἰς τοὺς παρισταμένους «ἢ ἀν ὡρᾳ ἀκούσητε φωνῆς σάλπιγγος σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψχλτηρίου καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες πρασκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἢ ἔστησε Ναβουχοδονόσορ δ βασιλεὺς» (Δανιήλ γ', 5). τὴν θρησκευτικὴν λοιπὸν πλάνην καὶ τὴν ἐν ὀρμονίᾳ μουσικῶν ὅργάνων λατρείαν τῶν Βαβυλωνίων καὶ πάντων τῶν ἔθνων λύει, καταργεῖ δι Χριστός, ὡς ἀστήρ ἀνατείλας ἐκ τῆς Βηθλεέμ. ἐξαντεῖλας Βηθλεέμ· π.β. ἀνωτ. σελ. 123 «ἔξορῶν γυναικός».

Σκῦλα καὶ δορίκτητον ὄλβον τῆς Σιών λάφυρα καὶ πλευτοὺς τῶν τῶν αἰχμαλωτισθέντων Ἰουδαίων (ἴδε Β' Παραλειπ. νς', 18

καὶ Δ' Βασιλ. κδ', 12 περὶ τῶν ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ λαφύρων τούτων τοῦ Ναθουχοδονόσορος). θησαυρούς· τὰ τρίλα δῶρα τῶν Μάγων. ταύτης· τῇ; Βαβυλώνος. βασιλεῖς· τοὺς Μάγους· ίδε σελ. 54. ἀστροπολοῦντας (ἐκ τοῦ ἀστροπόλος πλασθέντος κατὰ τὸ 'Ομηρικὸν οἰωνοπόλος)· ἀστρολογοῦντας.

• Θείδη θ'

Ξένον· παράξενον, ἀπροσδόκητον. τὸ σπῆλαιον τῆς Βηθλεὲμ δρῶ γενόμενον οὐρανόν, ἐνθα οίκει ὁ Θεός, τὴν Παρθένον· δρῶ γενομένην θρόνον χερουβικόν, ἐφ' οὗ ἀναπαύεται ὁ Κύριος (ἰδὲ 124), τὴν φάτνην τοῦ σπηλαίου δρῶ γενομένην χωρίον, τόπον, δπου κατεκλίθη ὁ ἀγάρητος, δούδαμος χωρῶν Χριστὸς ὁ Θεός.

'Εξαίσιον δρόμον· οὐχὶ κατὰ φύσιν πορείαν τ. Ε. ὑπερφυσικὴν καὶ ἀσυνήθη. ἐτεκμήραντο (τεκμαίρομαι)· συγεπέραναν.

Νεηγενές=νεογενές, νεογέννητον. ἀναξ· Ἡρώδης. φρυατόμενος ἀνελεῖν· ἐξ ὀργῆς φυσῶν, μαίνομενος νὰ φονεύσῃ.

Ταῖς ἡγεσίαις· ταῖς ὁδηγίαις. παιζόμενον· ἐμπαιζόμενον, ἀπατώμενον.

β') Κανὼν εἰς τὸ Μέγα Σάββατον

Κατὰ τὸ Τριψίδιον τοῦ Κανόνος τούτου αἱ μὲν ψᾶται (οἱ εἴρμοι) ἐποιήθησαν ὑπὸ τῆς Κασίας, τῶν δὲ τροπαρίων τὰ μὲν τῆς α', γ', δ' καὶ ε' ὑπὸ τίνος Μάρκου μοναχοῦ, τὰ δὲ τῶν λοιπῶν ψῶν ὑπὸ τοῦ Κοσμᾶ. Κατ' ἄλλους δὲ ὁ Κοσμᾶς ἐποίησε τὸ τετραψίδιον ἀπὸ τῆς σ' μέχρι τῇ; θ' ψῆφης (οὗ τῇ ἀκροστιχίς μετὰ τῶν είρμων είναι «Σάββατον μέλπω μέγα»). Μετὰ ταῦτα δὲ τῇ Κασίᾳ συνεπλήρωσε τὸν Κανόνα ποιήσασα τὰς τέσσαρας πρώτας ψᾶταις· οἱ δὲ ὅστερον θαυμάσχντες μὲν τὸ μέλος, ἀνάξιον δ' οἱ μωσαϊκοῖς αντιτίθενται τοῦ Κοσμᾶ μετὰ γυναικείων ποιημάτων ἐνεχείρισαν τῷ μοναχῷ Μάρκῳ τοὺς είρμους τῆς Κασίας, οὓς δὲ ἐποίησε τὰ τροπάρια τῶν ψῶν ἔχοντα ἀκροστιχίδια ἀνεύ τῶν είρμων «καὶ σῆμερον δέ». Τούτο δὲ ἐγένετο ἐι τῇ; βασιλείᾳ Λιοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ κατὰ τινας καὶ κατὰ πρόσταγμα αὐτοῦ. Καὶ νεώτατος δὲ τοῦ Κανόνος τού-

του ἔκδότης, δ' Ἀρχιμανδρίτης κ. Παγκράτιος Βατοπεδινός, κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ δποίου διωρθώθη δ Κανὼν ἐν τῇ παρούσῃ ἔκδοσει, ἀναφέρει δτὶ ἐν χειρογράφῳ Τριψιλῷ τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν Χάλκη Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ιδ' αἰῶνος εὑρηται Κανὼν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου μετὰ τῶν αὐτῶν είρμων τῆς Κασσιανῆς, ἀλλὰ μετ' ἐπιγραφῆς «ποίημα Μάρκου», ἀπὸ δὲ τῆς Σ' Φῦῆς καὶ ἐφεξῆς «Κοσμᾶ μοναχοῦ». Καὶ ὅντως τὰ τελευταῖα τροπάρια τοῦ Κανόνος φαίνονται οὐχὶ τῆς αὐτῆς καὶ τὰ πρῶτα φαντασίας γεννήματα καὶ πιθανὸν εἶναι δτὶ, δπως καὶ ἄλλοι Κανόνες, οὕτω καὶ δ παρὸν ἀπηρτίσθη ἐκ τροπαρίων διαφόρων ποιητῶν.

'Ωιδὴ α'

Ἐκρυψαν ὑπὸ γῆν (τὸν Θεὸν) τὸν κρύψαντα πάλαι κύματι **θαλάσσης** τὸν διώκτην (τῶν Ἐδραίων) τύραννον (τῆς Αἰγύπτου καὶ τοὺς Αἰγυπτίους) οἱ παιδες τῶν σεσωσμένων, ἡτοι ἔθανάτωσαν καὶ ἔθαψαν τὸν Χριστόν, δτὶς πάλαι ποτὲ διὰ τοῦ κύματος τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐκάλυψε τὸν καταδιώκοντα τοὺς Ἐδραίους Φχραώ καὶ τοὺς Αἰγυπτίους, οἱ ἀπόγονοι ἔκεινων, οἵτινες τότε διὰ τοῦ Θεοῦ ἐσώθησαν. ἀλλ' ἡμεῖς οὐχὶ ἔκεινους τοὺς ἀχαρίστους μιμούμενοι, ἀλλὰ τὰς νεάνιδας, αἵτινες μετὰ τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς προεξαρχούσης τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀστρών πρεφήτιδος Μαριάμ ἥδον μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν ὅμνον εὐχαριστήριον τῷ Θεῷ, ἃς ψάλωμεν καὶ ἡμεῖς ὅμνον Αὔτῷ, διότι ἐνδόξως ἀγωνισάμενος πρὸς τὸν θάνατον ἐγίκησεν αὐτὸν καὶ γῆν δεδόξασται.

Ἐξόδιον τὸν ἐπὶ τῇ ἔξοδῷ (ἐκ τοῦ βίου), ἡτοι ἐπιθανάτιον, ἐπικήδειον, δπερ ἐρμηνεύει εἰτα αὐτὸς δ ποιητῆς λέγων καὶ ἐπιτάφιον ὄδηγον. **Σοὶ τῷ διανοίξαντί μοι τὰς εισόδους τῆς** (οὐρανίου) **ζωῆς τῇ ταφῇ Σου** παρατήρει δὲ τὰ ἀντίθετα : ἀσομαὶ ὅμνον **ἔξόδιον** τῷ διανοίξαντι τὰς εισόδους, ὡς καὶ ἀνωτέρω τὰ ὅμώνυμα: ὑπὸ γῆς ἐκρυψαν τὸν κρύψαντα.

Ἄνω ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθεῖσμενον. τὰ **ὑπεροχδόμια** τάγματα τῶν Ἀγγέλων. **κατανοοῦντα** βλέποντα. τὰ **ὑποχθόνια** αἱ διὰ τὴν χθόνα (γῆ), ἡτοι αἱ ἐν τῷ Ἀιδηψοῖς καὶ τῶν ἀνθρώπων. **ἔδονεῖτο** ἐπαράττοντο φοβούμενα καὶ **Κοντάκια** καὶ Κανόνες. "Ἐκδοσις Δ' 1926

θαυμάζοντα. ὑπὲρ νοῦν· ὑπὲρ πᾶσαν ἔννοιαν, ἀκαταλήπτως· νεκρὸς ζωαρχικῶτατος· νεκρὸς ἄρχων ἀπόλυτος τῆς ζωῆς, αἰτία αὐτῆς πρώτη οὐπάρχων· παρατίθεται δὲ τὰ ἀντίθετα: ἀνω—κάτω, ἐν θρόνῳ—ἐν τάφῳ, τὰ ὑπεροχόσμια—τὰ ὑποχθόνια, νεκρὸς—ζωαρχικῶτατος καὶ τὸ χιεστὸν σχῆμα: ἀνω ἐν θρόνῳ τὰ ὑπεροχόσμια—κάτω ἐν τάφῳ τὰ ὑποχθόνια.

Τὰ πάντα· ἐκτὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς (πθ. 'Ησαῖου ε', 3 «πλήσιος ὁ οὐρανὸς καὶ ηγέτης γῆς δύξης αὐτοῦ») καὶ τὸν "Αἰδην, ὃς λέγει ὁ Πειθόος πρὸς Ἐφεσίους δ', 9 «κατέβη εἰς τὰ κατώτατα μέρη τῆς γῆς... ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα». οὐκ ἐκρύβη ηγέτης ὁ ὑπόστασις ηγέτης ἐν 'Αδάμ· δὲν Σ' ἔλαθεν ηγέτης τὰ πάντας καὶ φύσις ηγέτης ἐν 'Αδάμ, ητοι ηγέτης οὐθεπίνη καὶ ἄρχης ἀμαρτιῶτες (πθ. Ψαλμοῦ ρλε', 15 «οὐκ ἐκρύβη τὸ δυτικόν μου ἡπέρ σου, οὐ έτοιησας ἐν κρυψῷ, καὶ ηγέτης μου ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς») καὶ διὰ τοῦτο φθαρέντα με διὰ τῆς ἀμαρτίας (πθ. 'Ρωμ. ε', 12 «ἐποντος τοῦ Αἰδην πάντες γῆμαρτον») καινοποιεῖς διὰ τῆς φοιτήσεώς Σου εἰς τὸν "Αἰδην, ητοι θαϊών ἀνακατινέεις, σώζεις με.

'Ωιδὴ γ'

'Ἐπὶ οὐδάτων κρεμάσαντα τὴν γῆν· οὐ ποιητὴς παρέλαθε τοὺς λόγους ἐκ τοῦ Δαυΐδος λέγοντος ἐν τοῖς Ψαλμοῖς (κε', 2) «αὐτὸς ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν (τὴν γῆν)» καὶ «τῷ στερεῶσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν οὐδάτων» ρλε', 6) καὶ ἐκφράζοντος τὴν ἄρχαιν ὅξειν περὶ τῆς στηρίξεως τῆς γῆς ἐπὶ τῆς θαλάσσης. ἀσχέτως· ἀσύνδετως, ἀνευ δρατοῦ τινος δεσμοῦ ηγέτης θεμαστῆρος. ἐν τῷ ιρανίῳ=ἐν τῷ Γολγοθᾷ σελ. 97. θαυμβητικῶς συνείχετο· τεθαυμημένη, καταπεπληγμένη οὕτως ἐπασχε συνοχήν καρδίας, ἐστενοχωρεῖτο, ἐθλίβετο· ἀλλ' οὐπάρχει καὶ γραφὴ θάμβει πολλῷ συνείχετο, ὡς παρὰ Δούκας η', 37 «ρόει φιλέα μεγάλως συνείχοντο».

Σύμβολα τῆς ταφῆς Σου· σημεῖα τοῦ θανάτου Σου. παρέδειξας· ἐλίγον τι καὶ αἰνιγματωδῶς ἔδειξας ἄλλοτε πρὸ τῆς σταυρώσεώς Σου. πληθυνάς τὰς δράσεις· πληθύνας τὰ δράματα τῶν προφητῶν, ητοι διὰ πολλῶν προφητῶν (πθ. 'Ωσηὲ ιδ', 10 «καὶ λαλήσω πρὸς προφήτας καὶ ἐγὼ δράσεις ἐπλήθυνα καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν δύμοιώθην»): οἱ περὶ τοῦ Σωτῆρος δὲ προφητεύ-

σαντες προφήται είναι οι ἑβῆς: Δαυὶδ (οχ', 6), Ἡσαΐας (β', 1α', νγ', ξ'), Ἰερεμίας (κγ', 6 καὶ λα', 31), Ἱεζεκιὴλ (λδ', 23), Δανιὴλ (ι', 24), Ὦσηὴ (β', 18), Ἰωὴλ (β', 28), Ἀμὼ; (θ', 11), Ὁσὲιον (17), Ἰωνᾶς (α', 17), Μαχαίας (ε', 2), Νεκύιας (α', 15), Ἀβδηκούς (γ', 2), Σοφονίας (γ', 14), Ἀγγαῖος (β', 8), Ζεχαρίας (β', 10 καὶ δι', 8) καὶ Μαλαχίας (γ', 1). νῦν δὲ τὰ κρύψια Σου· τώρα διδως, ἀπόλατη ἐτήγειεις χρυψά καὶ αἰνιγματωδῶς μένον τύποις καὶ συμβόλοις προφητῶν παρέδειξας, τώρα αὐτὰ διετράνωσας τ. ἔ. σαρῶς καὶ φινερά ἔδειξας οὐ μόνον τοῖς ἐπὶ γῆς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν ἄρδη. Θεανδρικῷς Θεῖς δόμοῦ φανεῖς καὶ ἀνήρ, ἀνθρωπος.

"Ηπλωσας τὰς παλάμας (συνεκδοχικῶς ἀντί τὰς χειρας) ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἢτοι ἐσταυρώθης καὶ οὕτως ἡνωσας τὰ διεστῶτα τὸ πρότινον, ἢτοι συνήνωσας τὰ πρότερον διτα διακεχωρισμένα τέκνα τοῦ Θεοῦ (πρ. Ἰωάννου ια' 52 «Ἐμελλεν δὲ Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους (τῶν Ἰουδαίων) καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλὰ ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς Ἑν»). **καταστολῇ τῇ ἐν σινδόνι** διὰ τῆς περιθολῆς, τῆς ἐνδύσεως τῇ: σινδόνος, ἢτοι ἐνδυθεὶς τῇν νεκρικὴν σινδόνα (πρ. Α' Τιμ. β', 9 «τὰς γυναικας ἐν καταστολῇ κοσμίψ... κοσμείν ἔχυτάς»). καὶ μνήματι· καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ μνήματι διαμονῆς τ. τ. τῆς ταφῆς. **ἔλυσας πεπεδημένους** ἢλευθέρωσας τοὺς ὑπὸ τῶν δεσμῶν τοῦ ἄδου δεσμευμένους (πρ. Ψαλμοῦ ρμε', 6 «Κύριος λύει πεπεδημένους» καὶ ἀνωτ. σελ. 120).

Μνήματι καὶ σφραγῖσιν= ἐν σφραγισμένῳ μνήματι (κατὰ τὸ σχῆμα ἐν διὰ δυοῖν)· ἰδὲ Ματθ. κζ', 66. **ἀχώρητε** ἰδὲ ἀνωτ. σελ. 128. **συνεσχέδης βουλήσει** συνεκλείσθης, συνεκρατήθης οἰκεῖα βουλήσει, ἔκών. ταῖς ἐνεργείαις ταῖς γενομέναις κατὰ τὴν ταφήν Σου (ἡτοι διὰ διέλαθε τοὺς φυλάττοντας τὸν τάφον στρατιώτας ἀναστάς, διὰ αἱ σφραγῖδες οὐδὲν ἐπαθον κ.λ.π.). **Θεονυργικῶς** διὰ θείων ἔργων, θαυμάτων.

'Ωδὴ δ'

Τὴν θείαν κένωσίν Σου ἐν τῷ Σταυρῷ· τὴν θαυμασίαν διὰ τοῦ σταυρικοῦ θηνάτου Σου ἀπογύμνωσιν τῇς θείας μορφῆς καὶ

ἀρα συγκατάδικιν καὶ ταπείνωσιν (τ.β. Φιλιππ. β', 7 «ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων ἔχοτάν ἐκένωσε λαδῶν δούλου μορφῆν»). Ἀββα-
κοῦμ ἐβόσι ἐν γ', 14 «διέκοψας ἐν ἐκστάσει κεφαλὰς δυναστῶν». δυναστῶν· τῶν τοῦ ἥδη χρατούντων, τῶν δικιμόνων, τοῦ θανά-
του. δμιλῶν τοῖς ἐν ἄδη· κατεβάς εἰς τὸν ἥδην καὶ συγκαταρε-
φέμενος μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ.

Τὴν ἐβδόμην ἡμέραν τῆς ἑδημάδος, ἵτοι τὸ Σάββατον, ἦν
πρὸν ηὐλόγησας καταπαύσει τῶν ἔργων, διότι κατὰ ταύτην
ἔπαυσας τὰ ἔργα, τὴν δημιουργίαν («καὶ ηὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν
ἡμέραν τὴν ἑδημήν καὶ ἡγίασεν αὐτήν, διτὶ ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν
ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ» Γενέσεως β', 2), ταύτην τὴν ἡμέ-
ραν σήμερον ἡγίασας, διότι κατὰ ταύτην παρήγαγες καὶ ἐκαι-
νοποίησας τὰ σύμπαντα («τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν· ἵδε γέγονε
καὶνὰ τὰ τάντα» Β' Κορινθ. ε', 17), σοββατίζων καὶ ἀνα-
κτώμενος αὐτά, διαμεινάς τὸ Σάββατον ἐν τῷ τάχῳ καὶ οὕτως ἐκ
τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἀφθαρσίαν ἀνακαλῶν αὐτά· ὥστε τὸ Σάββατον
εἶναι τέλος μὲν τῆς πρώτης τῶν ὅντων γενέσεως, ἀρχὴ δὲ ἀνα-
γεννήσεως καὶ καινοποιήσεως αὐτῶν.

Ἐκνικήσαντος Σοῦ· τελείως νικητοῦ τοῦ θανάτου ἀναδει-
χθέντος Σοῦ. ὁ ωμαλεότητι τοῦ κρείττονος· διὰ τῆς ἴσχυρᾶς δύ-
νάμεως τοῦ κρείττονος (ἥ θεια φύσις κρείττων τῆς ἀνθρωπίνης),
ἵτοι τῆς θεότητος, τ.ξ. ἐκουσίως Σοῦ ἀποθανόντος, ἐκουσίως
καλέσαντος τὸν θάνατον. διήρηται=κεχώριται. ὁμφώ σπα-
ράττουσι τοὺς δεσμοὺς τοῦ θανάτου καὶ ἄδου· ὁμφότερα, τὰ
σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ, σπαράττουσι τὰς δεσμοὺς τοῦ θανάτου καὶ
τοῦ ἥδου· τὸ μὲν σῶμα τεθὲν ἐν τῷ τάχῳ ἐσπάραξε τὰς δεσμοὺς
τοὺς τοῦ θανάτου τοῦ χρατοῦντος ἐν τοῖς τάφοις διαλελυμένα· τὰ
τῶν ἀνθρώπων σώματα καὶ εὗτας ἀνέστησε τιùς ἐν τοῖς τάφοις
νεκρούς, ἥ δὲ ψυχὴ κατεβλοῦσα εἰς ἥδην ἐσπάραξε τὰ δεσμὰ
αὐτοῦ· χρατοῦντος τὰς ψυχὰς τῶν κεκοιμημένων καὶ εὗτας ἤλευ-
θέρωσε τὰς τῶν πιστευσάντων· ὁ Διομάσχηνὸς Ἰωάννης ἐρμηνεύει
τὸ παρὸν τροπάριον διὰ τινος τροπαρίου τῶν ἀναστασίμων Κα-
νόνων λέγων «λυθέντα, φιλάνθρωπε, Σοῦ τὸν ναὸν τοῦ σώματος
τάρος μερισάμενος καὶ ἥδης ἀκοντίς ἀμφω δίκας εἰσπράττενται,
ὅ μὲν τῶν ἀγίων Σοῦ ψυχάς, σώματα δὲ ἔτερος συνεκπέμπων·
ἀθάνατε».

‘Ο αὕτη; ἐπικράνθη συναντήσας Σοι’ δ ᾧδης ἐστενοχωρήθη συναντήσας Σ: (οἱ λόγοι τοῦ ‘Ησαῖου ιδ’, 9 «δ ᾧδης κάτωθεν ἐπικράνθη συναντήσας Σοι»). βροτὸν τεθεωμένον’ ἀνθρωπὸν ζῆτα καὶ θεὸν δμοῦ καὶ ώ; ἀνθρωπὸν μὲν κατάστικτον τοῖς μώλωψι, πλήρη στιγμάτων ἐκ τῶν πληγῶν τῆς σταυρώσεως καὶ τῆς μαστιγώσεως, ώ; Θεὸν δὲ πανσθενουργόν, παντοδύναμον, καταληφθεὶς δὲ ὑπὸ φρίκης θεώμενος τὴν διπλῆν ταύτην μορφὴν Σου διαπεφώνηκε, ισχυρῷ; φωνήσας ἀχανής ἔμεινεν, εἴτε πνευστιγ.

‘Ωιδὴ ε’

‘Ο ‘Ησαῖας ιδὼν τὸ ἀνέσπερον φῶς (τὸ ἀείποτε φαίνον φῶ; πρ. σελ. 115) τῆς θεοφανείας Σου, τῆς μετὰ σφροῦ; ἐμφανίσεως; Σοῦ τοῦ Θεοῦ (διεν τὰ θεοφάνεια=ἡ ἑορτὴ τῆς θεοφανείας), οἱ δὲ λόγοι τοῦ ‘Ησαῖου ἐν χειρὶ’, 9 καὶ 19,

Νεοποιεῖς· καινοποιεῖς, ἀναγεννᾷς, δ πλαστούργος· ίδε σελ. 97. χρηματίσας χοῦκός· γενόμενος ἀνθρωπος· ὑπεμφαίνουσι τὸ συνέν τοῦ μυστήριον· ὑποδηλοῦσι τὸ συνυπάρχον Σοὶ, τὸ εὔδοκηθὲν ἐν Σοὶ καὶ ἐνεργηθὲν ὑπὸ Σοῦ μυστήριον τῆς ἀνακαίνισεως καὶ ἀναπλάσεως τῶν ἀνθρώπων, διότι σινδὼν, καὶ τάφος γίγαντας καὶ καθαρά, ώ; καινοὺς καὶ καθιροὺς διὰ τοῦ Σου θανάτου ἐποίησας τοὺς ἀνθρώπους. δ εὐσχήμων βουλευτῆς· δ εὐνυπόληπτος, δ ἐπιφανῆς σύνεδρος ἐν τῷ μεγάλῳ συνεδρίῳ Ἰωσὴφ ἐ ἀπὸ Ἀριμαθαίκς (ιδὲ Μάρκου ιε’, 43). σχηματίζει τὴν βουλὴν τοῦ φύσαντός Σε· διδεῖ σχῆμα, μαρφήν εἰς τὴν βουλὴν τοῦ γεννήσαντός Σε διὰ τῆς σινδόνος καὶ τοῦ μνήματος. καινοποιοῦντός με ἐν Σοὶ ἀναγεννώντός με διὰ Σοῦ παρατήρει δὲ τὰ λογοπαίγνια· δ εὐσχήμων βουλευτῆς—σχηματίζει τὴν βουλήν.

Μεταβάλλεις διὰ τοῦ θανάτου Σου τὸ θυητὸν εἰς ἀθάνατον καὶ διὰ τῆς ταφῆς, τῆς φθερᾶς Σου, τὸ φθαρτὸν εἰς ἀφθαρτον. θεοπρεπέστατα· ώ; τὰ μάλιστα ἀρμόζει εἰς τὰν ὑπεράγαθον καὶ φιλανθρωπότατον Θεόν, γὰρ ἀφθαρτίζῃ τὸ φθερτὸν καὶ νὰ ἀπαθανατίζῃ τὸ θυητόν. τὸ πρόσολημμα τῆς ἀνθρωπότητός Σου, τὴν ἑιέραν Σου οὐτείν τὴν ἀνθρωπίνην, γὰν πρὸς τὴν θεῖαν προσέλαβες. η σάρξ Σου οὐκ εἶδε διαφυδράν· η σάρξ Σου δὲν

νπέστη ἐν τῷ τάφῳ διάλυσιν εἰς τὰ ἔξ ὡν συνετέθη, ὡς αἱ λοιπαὶ σάρκες τῶν ἀποθησκόντων. οὐδὲ ἡ ψυχὴ Σου ἐγκαταλείπεται εἰς ἄδην, ὡς αἱ τῶν ἀλλων ἀνθρώπων ψυχαί (πβ. Ψαλμοῦ 1ε', 10 «ούκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν σου εἰς ἄδην οὐδὲ δώσεις τὸν δισέν σου ἵδειν διαφθοράν»). ξενοπρεπῶς παραδέξως, καὶ συνήθως.

Προελθὼν ἐξ ἀλεχεύτου· γεννηθεὶς ἐκ τῆς μὴ γνούσης λοχείαν, καὶ ὅμως λογχευθεὶς τὴν πλευρὰν καὶ εὗως αἰσθανθεὶς δδύνας, ἐξ αὐτῆς τῆς λογχευθεὶσης πλευρᾶς εἰργάσω τὴν ἀνάπλασιν τὴν τῆς Εὕας, ἀνέπλασας τὴν Εὔκην, τὸν ἀγθρωπον, γενόμενος Ἀδάμ νέος, ὥσπερ ἐκ τῆς πλευρᾶς του Ἀδάμ φοιδομήθη Ἑὔκη. ἀφυπνώσας ὑπερφυῶς· ἀποκοιμηθεὶς ὑπερφυσικῶς. ὑπνον· φυσίζων· ὅπον φύταντα τὴν ζωήν, ὥσπερ ὁ Ἀδάμ ὑπνώτας παρήγαγε τὴν Εὔκην, ὥσπερ ἐρμηνεύεται ζωή, «ὅτι μήτηρ πάντων τῶν ζώντων» (Γενέσεως γ', 20), ἢτοι ἀναστήσας τὴν θνατωθείσαν ζωήν (Ἑὔκη) ἐχάρισας ζωήν εἰς πάντας τοὺς ἀπογόνους τῆς Εὔκης τοὺς δι' αὐτὴν θνατωθέντας.

•Ωιδὴ 5•

Συνεσχέθη στέρωσις κητώοις Ἰωνᾶς· συνεκλείσθη προσωρινῶς ἐν τοῖς στέρνοις, ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους δὲ Ἰωνᾶς. ἀλλ' οὐ κατεσχέθη· ἀλλὰ δὲν ἐχρατήθη διαρκῶς ἐν αὐτοῖς. Σοῦ τὸν τύπον φέρων· προτυπῶν Σέ. τοῦ παθόντος ἐν τῷ σταυρῷ καὶ ταφῆ δοθέντος καὶ ἐνταφιασθέντος. ἀνέθορεν ἐκ τοῦ θηρός ως ἐκ θαλάμου· ἀνεπήδησεν, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ κήτους ὡς ἐκ νυμφικοῦ θαλάμου, «ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτοῦ» Ψαλμοῦ 1η', 6 καὶ προφητικῶς ἔλεγε τῇ κουστωδίᾳ (λατ. custodia), εἰς τὴν φυλακήν, εἰς τοὺς φύλακας τοῦ τάφου Σου· ὃ στρατιώται, οἱ φυλασσόμενοι μάταια καὶ ψευδῆ, εἰς φυλάσσοντες φυλακὴν ἀτοπον καὶ φευδῆ, ἐγκατελίπετε ἔλεον ἑαυτοῖς, ἀργήκατε ἐκείνον, διτις εἴται διμήν αὐτοῖς ἔλεος καὶ σωτηρία· ἐκάλεσε δὲ διπληγής φεύστας τοὺς φύλακας τοῦ τάφου τοῦ Σωτῆρος, διότι κατὰ τὸν Ματθαῖον (κη', 12) ἱκκιάς ἀργύρια παρὰ τῶν ἀρχιερέων λαβόντες διέδωκαν φειδῶς διτις οἱ

μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ νυκτὸς εἰς τὸν τάφον ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν, αὐτῶν κοιμωμένων.

Ἄνγερέθης ἐθανατώθης ἐν τῷ σταυρῷ κατὰ τὴν σάρκα. οὐδὲ διηρέθης τῆς σαρκός· οὐκ ἔχωρίσθης τῆς σαρκός, ἵτοι δὲν διηρέθη γίνοντας Σου γίνεται καὶ ἀνθρωπίνη. εἰ καὶ λέλυται δὲ ναός Σου· καίτοι ἔχωρίσθη τὸ σῶμά Σου ἀπὸ τῆς ψυχῆς (ἐκ τοῦ Ἰωάννου β', 19 «λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν»). **Ἐν ἀμφοτέροις** ἐν ταῖς δυσὶ φύσεσι, τῇ θείᾳ καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ.

Βροτοκτόνον ἀνθρωποκτόνον, αἵτιον τοῦ θανάτου τοῦ ἀνθρώπου (πβ. Ρωμ. ε', 12 «δι' ἑνὸς ἀνθρώπου (τοῦ Ἀδὰμ) γίνεται εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας διθάνατος καὶ οὗτως εἰς πάντας ἀνθρώπους διθάνατος διῆγιθεν»). τὸ φθαρτόν Σου σῶμα μετεστοιχείωσας εἰς ἀφθαρσίαν καὶ οὕτω ἔδειξας αὐτὸν πηγὴν ἀφθάρτου ζωῆς ἐκ τῆς ἀναστάσεως, ἵτοι τὸ φθαρτὸν σῶμά Σου μετεποίησας, μετέβαλες καὶ κατέστηγας πηγὴν ἀφθαρσίας καὶ πνευματικῆς ἀθανασίας τοῖς ἀνθρώποις διὰ τῆς ἀναστάσεως.

Βασιλεύει μὲν τοῦ γένους τῶν βροτῶν διὰδης, ἵτοι διπότην ἔξουσίαν αὐτοῦ διηγαγεν διὰδης τοὺς ἀνθρώπους ἔνεκκα τῆς ἀμαρτίας τοῦ Ἀδὰμ (πρὸς Ρωμαϊους ε', 14 «ἔδικτοι λευσεν διθάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως») οὐκ αἰωνίζει· δὲν εἶναι αἰώνιος βασιλεύς, δὲν διαιωνίζει. **κραταιᾶς** ζωαρχικῆς παλάμης τῇ χειρὶ Σου τῇ ισχυρᾷ καὶ ζωοπαρόχῳ (πδ. «ζωαρχικώτατος»), τὰ τοῦ θανάτου (= ἥδου) κλειθρα διεσπάραξες· πδ. ἀνωτ. «συντριψες μοχλεὺς αἰωνίους». ἐκεῖ, ἵτοι ἐν τῷ τάφῳ· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφὴ ἐν γῇ, ἵτοι ὑπὸ γῆν. **νεκρῶν πρωτότοκος** διπρῶτος ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν καὶ τὴν ἀνάστασιν καὶ ἀειζωΐαν ἐγκαίνισας ἡμῖν (πρὸς Κολοσσαῖς α', 18).

'Ωδὴ ζ'

"Αφραστον" ἀρρητον, ἀκατάληπτον. **ἐν καμίνῳ** ὡς ἐν τάφῳ κειμένους.

Τέτρωται ἄδης ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἀρα ἐθανατώθη (διθάνατος). **στένει** στένους ἐκβάλλει, στενάζει. **δαπανώμενος** θείω

πυρὸς φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ ἀὑλου πυρὸς τῆς θεότητος· ἦδε σελ. 105.

Ολβιος πλούτιος καὶ μακαριστός. θησαυροφύλακιον.

Ἡ τῶν ὅλων ζωὴν ὁ δοὺς τὴν ζωὴν εἰς τὰ πάντα, ὁ τῆς ζωῆς τῶν πάντων αἴτιος Χριστός. δέχεται τὴν ἐν τῷ τάφῳ κατάθμεσιν· δέχεται νὰ τεθῇ ἐν τῷ τάφῳ. νόμῳ θανόντων· κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον τῶν ἀποθηκόντων. ἐγέρσεως· ἀναστάσεως.

Ἐντῇ Ἐδέμῳ ἐν τῷ παραδείσῳ, δπου ἦτο ὁ Χριστὸς μετὰ τοῦ συνταυρωθέντος ληστοῦ κατὰ τὸν Λουκᾶν «σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσει ἐν τῷ παραδείσῳ» κγ', 43.

•Ωιδὴ η'

Ἐκστηθὶ φρίττων οὐρανέ· μετ' ἐκστάσεως φρίττων πρόσθλεπε τὸ τελούμενον, ὡς οὐρανὲ (πθ. σελ. 100). σαλευθήτωσαν τὰ θεμέλια τῆς γῆς· πδ. Ψαλμοῦ πα', 5 «σαλευθήσονται πάντα τὰ θεμέλια τῆς γῆς» καὶ Ἰωάνθ' 5 «ὅσειων τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἐκ θεμελίων, εἰ δὲ στῦλοι αὐτῆς σαλεύονται»). ἐν νεκροῖς λογίζεται· ως νεκρὸς θεωρεῖται (πδ. Ψαλμοῦ πζ', 4 «προσελογίσθην μετὰ τῶν χαταβλινόντων εἰς λάκκον»). τάφῳ μικρῷ ξενοδοχεῖται· ἐν μικρῷ τάφῳ ὡς ξένος θάπτεται.

Λέλυται ἄχραντος ναὸς=διαλέλυται ὁ ἀμίαντος ναὸς τ. Ε. ἐχωρίσθη ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ λυθεὶς ἀνίσταται καὶ συνανίστησι τὴν πεπτωκυῖαν σκηνὴν τ. Ε. ἀνίστησε συγχρόνως καὶ τὸν πεπτωκότα 'Αδάμ, τὸν παραβάντα τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἀποθανόντα καὶ καταβάντα εἰς τὸν ἄδην (πδ. 'Αμὼς 5', 11, Πράξεων 1ε', 16, πρὸς 'Ἐδραίους θ'). 'Αδάμ δεύτερος εἶναι ὁ Χριστὸς (πδ. Α' Κορ. 1ε', 47 «ὅ πρῶτος ἀνθρωπος ἐκ τῆς γῆς χοίκος, ὁ δεύτερος ἀνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»). ταμείων· δωματίων.

Ἡ τόλμα πάντων τῶν μαδητῶν κατὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Κυρίου πέπαυται καὶ ὑπὸ τοῦ φόνου νικηθέντες δὲν ζητοῦσι νὰ ἐνταφιάσωσι τὸ σῶμα Αὐτοῦ· μόνος δὲ Ἰωσήφ ἀπὸ Ἀριμαθαίας τολμήσας καὶ ἀριστος τοῦ Κυρίου δειχθεὶς μαθητὴς εἰσῆλθε

πρὸς Πιλάτον καὶ ἤτήσατο τὸ σῶμα Αὐτοῦ· πᾶ. Μάρκου 1ε', 42 καὶ τοὺς γλαφυροὺς τούτους λόγους, οὓς δὲ Ἐπιφάνιος θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἰωσὴφ αἰτουμένου παρὰ τοῦ Πιλάτου τὸ ἀχραντον σῶμα· «αἴτησιν οἰκτράν, ὡς Κριτά, καὶ τοῖς πᾶσι μικράν αἰτούμενος πρὸς σὲ παραγέγονα· δός μοι νεκρὸν πρὸς ταφὴν τὸ σῶμα ἐκείνου τοῦ παρὰ σοῦ καταχριθέντος Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, Ἰησοῦ τοῦ πτωχοῦ, Ἰησοῦ τοῦ ἀστέρου, Ἰησοῦ τούτου τοῦ χρηματένου γυμνοῦ καὶ εὐτελοῦς, Ἰησοῦ τούτου τοῦ υἱοῦ τοῦ τέκτονος, Ἰησοῦ δεσμίου τοῦ αἰθρίου, Ἰησοῦ τοῦ ξένου καὶ ἐπὶ ξένης. δός μοι τοῦτον τὸν ξένον· τί γάρ σε λοιπὸν τὸ σῶμα ὥφελήσει τούτου τοῦ ξένου; δός μοι τοῦτον τὸν ξένον· ἐκ μακρᾶς γάρ ἦλθε τῆς χώρας ὧδε, ἵνα σώσῃ τὸν ξένον. δός μοι τοῦτον τὸν ξένον· κατῆλθε γάρ εἰς τὴν σκοτεινὴν ἀνενέγκαι τὸν ξένον. δός μοι τοῦτον τὸν ξένον τὸν ξένην ζωὴν καὶ βίον ξήσαντα ἐπὶ ξένης. δός μοι, ὡς ἡγεμών, τοῦτον τὸν ἐπὶ ξύλου γυμνόν, ἵνα σκεπάσω τὸν τῆς ἐμῆς φύσεως σκεπάσαντα τὴν γύμνωσιν. ὑπὲρ νεκροῦ παρακαλῶ ὑπὸ πάντων ἀδικηθέντος, ὑπὸ ἀδελφῶν διωχθέντος, ὑπὸ οἰκείων δεύλων ῥιπισθέντος. ὑπὲρ νεκροῦ πρεσβεύω ὑπὸ τῶν ὑπὸ αὐτοῦ ἐκ δουλείας ἐλευθερωθέντων καταχριθέντος, ὑπὸ φίλου πραθέντος, ὑπὸ μιθητοῦ προδοθέντος. ὑπὲρ νεκροῦ παρακαλῶ, ὡς Πιλάτε, ἐπὶ ξύλου κρεμαμένου· οὐ γάρ πάρεστι τούτῳ οὐ πατήρ ἐπὶ γῆς, οὐ φίλος τις, οὐ μιθητής, οὐ συγγενής, οὐκ ἐνταφιαστής».

«Υπὸ γῆν σφραγίζεται καὶ πλάνος συκοφαντεῖται· ἐκ τοῦ Μαΐθαίου καὶ», 36

•Ωιδὴ θ'

•Ἐπὶ τῷ ξένῳ τόκῳ Σου· ἐπὶ τῇ παραδόξῳ, τῇ θαυμαστῇ γεννήσει Σου. τὰς ὡδῖνας φυγοῦσα τοῦ τοκετοῦ=ἀλόχευτος οὖσα, ὡς εἰπεν ἀνωτέρω. ὑπερφυῶς ἐμακαρίσθην· πβ. Δουκᾶς α', 48 «ἰδοὺ γάρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαῖ». τῇ δόμιμοια τῆς λύπης· ὑπὸ τῆς φοβερᾶς λύπης, ἥτις ὡς ἔιφος πληγῶνται τὴν ψυχὴν μου, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ γέροντος Συμεὼν «καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία» Λευκᾶ β', 35. δπως μεγαλυνθήσομαι· ἔχων ἐν νῷ πῶς γὰ μεγαλυθῶ, πῶς νὰ ὑμνηθῶ ὡς μήτηρ Θεοῦ.

Γῆ με καλύπτει τὸ χῶμα τοῦ τάφου μὲ σκεπάζει τ. ἐ. ἀπέθανον καὶ ἐτάρην. οἱ πυλωροί οἱ θυρωροί, οἱ φύλακες. ἡμιφιεσμένον ἥμαγμένην στολὴν τῆς ἐκδικήσεως· ἐνδεδυμένον στολὴν βεβαμμένην διὰ τοῦ αἴματός μου, δπερ ἔχυσα ἐν τῷ σταυρῷ πολεμῶν τῷ θανάτῳ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπεναντίοις δαίμοσι καὶ ἐκδικούμενος τὸν Ἀδάμ (πβ. Ἡσαΐου νθ', 17 «περιεβάλετο ἵματιον ἐκδικήσεως καὶ τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ ὡς ἀνταποδώσων ἀνταπόδοσιν ὅγειδος τοῖς ὑπεναντίοις»).

Γηγενεῖς· οἱ ἐκ τῆς γῆς πλασθέντες ἀνθρώποι. ἄδης ὁ ἔχθρος τῶν γηγενῶν. ἐσκύλευται· ἔχει λαφυραγωγηθῆ καὶ ἀραικηθῆ. μετὰ μύρων γυναικες· μυροφόροι γυναικες (πβ. Μάρκου ιε', 1). παγγενῆ· μετὰ παντὸς τοῦ γένους αὐτῶν.

• Ιδεόμελα

Καλεοῦνται Ιδιόμελα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐκεῖνα ἄσματα, ἃ τινα ἔχουσιν ἰδίον μέλος φαλλόμενα. Διακρίνεται δὲ τὸ ίδιόμελον τοῦ αὐτομέλου καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ μὲν αὐτόμελον εἶναι τροπάριον, κατὰ τὸ μέλος τοῦ δποίου ἐποιήθησαν καὶ ἀλλα τροπάρια ὑπ' ἀλλων, ἰδίως δὲ τὰ καλούμενα στιχηρὰ προσόμοια, τὸ δὲ ίδιόμελον εὑ μόνον εἰς οὐδένα ἔχρησίμευσεν ὡς παράδειγμα καὶ πρότυπον, ἀλλὰ καὶ σύγκειται ἐν λοτε ἐκ πολλῶν στροφῶν ἀνομοίου ὡς τὰ πολλὰ μέλους καὶ ἀπαρτίζει οὕτω μικρὸν ποιημάτιον, μικρόν τι Κοντάκιον ἢ Κανόνα.

α') Σωφρονέου

1. Εἰς τὰς ὄρας τῶν Χριστουγέννων

Βηθλεὲμ ἐτοιμάζου εἰς ὑποδοχὴν τῆς ἀληθείας. δεχέσθω ὑποδεχέσθω αὐτὴν. ἡ ἀλήθεια· ὁ Χριστὸς (πβ. Ἰωάννου ιδ', 6 «ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»). ἡ σκιὰ παρεδόραμε· ὁ Μωσαῖκὸς νόμος παρῆλθε (πρὸς Ἐβραίους ι', 1 «σκιὰν ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων» καὶ ἀνωτ. σελ. 114). μιρφωθεὶς τὸ καθ' ἥμας· ίδε

ἀνωτ. σελ. 123 «σύμμορφος». τὸ πρόσλημμα· ἵδε ἀνωτ. 133.
 'Αδάμ ἀνανεοῦται' δ ἀνθρωπος ἀνακαίνιζεται.

Προφητικὴ πρόδρομοις· ἡ τοῦ Μιχαήλου (ε', 2). μυστικῶς·
 μυστηριώδῶς. ἐν τοῖς ἥγεμοσι· ἐν ταῖς ἥγουμέναις, ταῖς πρω-
 τευούσαις πόλεσι τῆς Ἰερουσαλήμ (πβ. ἀνωτ. σελ. 124). διὰ σαρκός·
 σάρκα φορῶν, ὡς ἀνθρωπος. δῶμεν μεγαλωσύνην· μεγαλύγω-
 μεν, δοξάζωμεν.

2. Τῶν Θεοφανείων

Φωνὴ βοῶ· ἐκ τοῦ Ματθαίου γ', 16.

'Ρήγνυται· ἐκρήγνυται εἰς χαρὰν καὶ εὐφροσύνην (πβ.
 'Ησαΐου γδ', 1 «ρῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ωδίνουσα»). ναμάτων
 ὑδάτων. ἐπέχει· συγκρατεῖ, σταματᾷ. δυπτύχειν· λουσμενον,
 βαπτιζόμενον.

Δουλικὸν βάπτισμα· βάπτισμα δούλου ἀνθρώπου.

Τοῦ βοῶντος· Ιωάννου τοῦ βαπτιστοῦ (ἵδε Ματθαίου γ', 3).
 σύντρομος· ἔλος τρόμος, ἐκπληγτος. χειροθετήσει· ἐπιθήσει
 τὰς χειρας.

β') Κασέας

1. Εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν

Αὔγούστου· τοῦ Γαϊου Ιουλίου Καίσαρος Ὀκταβιανοῦ (62
 π. Χ.—14 μ. Χ.), ἀνεψιοῦ τοῦ Ιουλίου Καίσαρος. μοναρχή-
 σαντος τῷ 26 π. Χ. μετὰ τὴν παρὰ τὸ Ἀκτιον (31 π. Χ.)
 ἦταν τοῦ συνάρχοντος Ἀγτωνίου. ἐπεγράφημεν τῷ δύναμι
 τῆς θεότητος Σοῦ· γενόμενοι χριστιανοὶ ἀπεδεξάμεθα τὴν
 θεότητα Σοῦ.

2. Εἰς τὴν ἀμαρτωλὴν γυναικα

'Η ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνὴ εἶναι ἐκείνη,
 περὶ τῆς ἀναφέρει δὲ Δουκᾶς ζ', 37. αἰσθομένη τὴν σὴν θεό-
 τητα· ἐννοήσασα διὰ Σὺ εἰσαὶ Θεός. ἀναλαβοῦσα τάξιν μυρο-

φόροις· ἀναλαβούσις καθῆκον μυροφόρου. ὁ ἔρως τῆς ἀμαρτίας γενόμενος οἰστρος ἀκολασίας ὑπάρχει μοι· νῦν οὐδὲ ζοφώδης τε καὶ ἀσέληνος τ. ἔ. ἀμαρτοῦσα, ώς· οὐδὲ οἰστρου ἐλαυνομένη ματιομένη ὥρμησα εἰς τὴν ἀκολασίαν καὶ εὖτε διάγω νῦν βίου μαθρον καὶ σκοτεινόν, ώς· ἐν ζοφώδει καὶ ἀσελήνῳ νυκτὶ περιπατοῦσα ἐν τῷ βορδόρῳ φρεάτῃς ἀκολασίας. τὰς πηγὰς τῶν δακρύων τοὺς κρουνούς τῶν δικρύων, τὰ ἄρθρα δάκρυα Σὺ ὁ διεξάγων νεφέλαις τῆς θαλάσσης τὸ ὅδωρο· ὁ ἐξάγων ἐκ τῶν θαλασσῶν καὶ μεταβάλλων εἰς νεφέλας τὸ ὅδωρ αὔτων· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφὴ «ὅ νεφέλαις στημονίζων τῆς θαλάσσης τὸ ὅδωρ» καὶ καὶ ταύτην ἡ ποιήτρια λέγει «Σὺ δειπνέος τὸ ὅδωρ τῆς θαλάσσης μεταβάλλων εἰς νεφέλας καταπέμπεις ἐπειτα αὐτὸς εἰς τὴν γῆν δίκην στημόνων τ. ἔ. ώς λεπτοτάτης κλωστὰς στήμονος διὰ τῆς βροχῆς, διέξαι σήμερον παρ' ἐμοῦ κρουνούς διακρύων τῆς μετανοίας μου». κάμφυθητί μοι· ἵλεως γενοῦ μοι. ὁ κλίνας τοὺς οὐρανούς· ίδε σελ. 123. τῇ ἀφράστῃ κενώσει Σου· τῇ ἀρρήτῳ τῇ θυμασίᾳ· ἐνανθρωπήσει Σου (ίδε σελ. 131). ἀποσμήξω σπογγίζων θάκκαθρίσω. ὡν (ποδῶν) τὸν κρότον ἡχηθεῖσα τοῖς ωσὶν τ. ἔ. ἀκούσασα ἡ Εὕα τὸ δειλινὸν ἐκρύβῃ· ἐκ τῆς Γενέσεως γ', 8 «καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς· Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν· καὶ ἐκρύθησαν ὃ τε Ἀδάμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου». ἀβύσσους τῶν κριμάτων Σου· τὰ ἀνεξερεύνητα βάθη τῶν κρίσεών σου, τὰς ἀνεξερευνήτους βουλὰς Σού τοῦ κριτοῦ. τίς ἐξιχνιάσει· τίς δύναται ν' ἀνιχνεύσῃ, νὰ ἐξακριβώσῃ, ν' ἀνακαλύψῃ. μή με παρίδης· μή μ' ἀπορρίψῃς, μή μ' ἀποδιώξῃς, μή ἀρνηθῆς τὴν μετάνοιάν μου.

Περὶ τῆς Κασίας γράφει ὁ χρονογράφος τοῦ Θ' αἰῶνος Γεώργιος Ἀμαρτωλὸς τάδε. «Ἡ μήτηρ τοῦ Θεοφίλου Εὐφρασίνη ἀποστείλασα ἐν πᾶσι τοῖς θέμασιν (νομοῖς) ἡγαγεις κόρας εὐπροσώπους πρὸς τὸ νυμφαστολῆσαι τὸν αὐτῆς· ἀγαγοῦσσα δὲ ταύτας ἐν τῷ Παλατίῳ εἰς τὸν λεγόμενον Μαργαρίτου τρίκλινον δέδωκε τῷ Θεοφίλῳ χρυσούν μήλον εἰποῦσα· εἰς ἣν ἀρεσθῆς, ἐπίδος αὐτός.

* Ήν δέ τις ἐξ εὐγενῶν ἐν αὐταῖς κόρη Εἰκασία, ὡραιοτάτη πάνυ, ἦν ίδων Θεόφιλος καὶ ὑπεραγασθεὶς αὐτὴν τοῦ κάλλου

Έφη· ώς ἄρα διὰ γυναικὸς ἔρρηνη τὰ φαῦλα· η̄ δὲ μετ' αἰδοῦς ἀντέφησεν· ἀλλὰ καὶ διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρείττονα. Οὐ δὲ τῷ λόγῳ τὴν καρδίαν πληγεῖς ταύτην μὲν εἴλασε, Θεοδώρῳ δὲ τὸ μῆλον ἐπέδωκεν οὕσῃ ἐκ Παφλαγόνων . . . Ή δὲ εἰργμένη Εἰκασία τῇ; βασιλείας ἀποτυχεῖσα Μονῆν κατεσκεύασεν, εἰς ἣν ἀποκειραμένη, ἀσκοῦσα καὶ φιλοσοφοῦσα, τῷ Θεῷ μόνῳ ζῶσα, διετέλεσε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτῆς·.

Εἰς ταῦτα παρατηρεῖ δὲ καθηγητὴς Ν. Πολίτης (ἐν Δασογράφῳ Σ', 365) έτι «ἡ δλη διήγησις περὶ ἐκλογῆς διὰ μῆλου τῆς οὐκέτι τοῦ Θεοφίλου φαίνεται μᾶλλον πλασθεῖσα ἵνα αἰώνια περίπου μετὰ τοὺς γάμους τοῦ Θεοφίλου ἐκ τοῦ γεγονότος, έτι ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ βασιλέως Θεοφίλου (829—842) καὶ τοῦ Μιχαήλ (842—867) ξένη ἡ μοναχὴ Κασία, ἥτις καὶ ἔκτισεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονὴν κληθεῖσαν «τὰ Κασία». Η μοναχὴ αὗτη, ὡραία τῷ εἶδει, εὐπρεπής καὶ εὐλαβῆς, ἐλέγετο ἀμα καὶ σοφωτάτη, ποιήσασα καὶ μελωδήσασα Κανόνας πολλοὺς καὶ Στιχηρά, οἷον καὶ τὸ παρὸν ἰδιόμελον. Οὐδέλως δ' είναι παράδοξον έτι ἡ λαϊκὴ φαντασία ἀνεζήτησε τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὡραία, πλουσία καὶ σορή παρθένος ἀπεσύρθη τοῦ κόσμου καὶ προσεπάθησε νὰ εῦρῃ τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς ἐντὸς μοναστηρίου. Η αἰτία θὰ ἦτο μεγάλη τις συμφορὰ ἢ θυνάσιμόν τι ἀμάρτημα. Ως συμφορὰν λοιπὸν ἔπλασαν τὴν ἀπροσδόκητον διάφευσιν τῆς ἐλπίδες τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον, ἀλλὰ καὶ ἀμάρτημα ἐφαντάσθησαν έτι θὰ είχε πρὸς ἔξιλέωσιν ἢ ποιήτρια τοῦ «Κύριε, ἢ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις», ἢ ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν πολλῶν συνταυτούμενη, πρὸς τὴν γυναικα, περὶ τῆς ἀμιλεῖ τὸ δοξαστικόν. Ήτο δὲ φθένος, διγ φυσικὸν ἐνομίζθη νὰ αἰσθανθῇ πρὸς τὴν ἀφαρπάσασαν ἀπ' αὐτῆς τὸ βασιλικὸν στέμμα·».

‘Αλλ’ ὑπάρχει καὶ ἄλλη παράδοσις «ἀποτελεῖσα τρόπον τινὰ τὴν συνέχειαν καὶ τὴν καταχλεύδα τῆς περὶ τοῦ γαμηλίου μῆλου. Κατ’ αὐτὴν ἐν ώρῃ η Κασία συνέθετεν εἰς τὸ κελλίον τῆς τὸ τροπάριον καὶ είχε φθάσῃ μέχρι τῶν στίχων «καταφιλήσω τοὺς ἀγράντους Σου πόδας, ἀποσμήξω τούτους δὲ πάλιν τοῖς τῆς κεφαλῆς μου βοστρύχωις», ἥκουσεν αἴφνης βήματα καὶ εἶδεν ἐρχόμενον ἐκεῖ τὸν αὐτοκράτορα Θεόφιλον· φοβηθεῖσα δὲ ἐξῆλθε.

τοῦ κελλίου καὶ ἐκρύθη. Ὁ δὲ βασιλεὺς, εἰσελθὼν εἰς τὸ κελλίον καὶ ίδων τὸ χειρόγραφον τοῦ ἡμιτελοῦς ἄσματος, προσέθεσεν ὑπαινισσόμενος τὴν φυγὴν τῆς μοναχῆς «ῶν ἐν τῷ παραδεῖσῳ Εὕκ τὸ δειλινὸν κρότον τοι, ὥστιν ἡχηθεῖσα τῷ φόρῳ ἐκρύθη». Ἡ Κασία συνεπλήρωσε τὸ ἄσμα, διατηρήσασα καὶ τὴν βασιλικὴν προσθήκην.

Καὶ ἀγνοεῖ μὲν δὲ Ν. Πολίτης πόθεν ἐλήφθη ἢ παράδοσις αὐτῇ, καὶ νει πόθεν δὲ ὅτι «ὅτι τῆς ἐπισκέψεως τοῦ βασιλέως θέλει ίσως νὰ ὑποδηλώσῃ ἢ παράδοσις, ὅτι διάκονειν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἔρως πρὸς τὴν Κασίαν, οὐ τὴν ἐκδήλωσιν ἔχεται ν' ἀποφύγῃ ἢ μοναχὴ» καὶ ἀξίαν προσοχῆς νομίζει «τὴν διαραινομένην ἐν τῇ παραδόσει ταύτῃ προσπάθειαν πρὸς ἔξηγγησιν τῶν παρελκόντων δύο ληρωδῶν στέχων, τῶν οὐδὲν ἀναγκαῖον λεγόντων, ἀτέχνως ἐπειρημοσμένων πρὸς τὸ ἄλλο ἄσμα».

“Οτι δ' ὅμως οὔτε ὑπὸ ξένης χειρὸς προσετέθησαν λέξεις ἐν τῷ ίδιομένῳ οὔτε ληρωδεις είναι αἱ ἐγήθεν προστεθεῖσαι λέξεις, δεικνύει ἡ κατωτέρω ἀνάπτυξις αὐτοῦ.

Κύριε, λέγει ἡ ποιήτρια, ἢ εἰς πολλὰς ἀμαρτίας περιπεσοῦσα γυνὴ ἔκεινη, μαθοῦσα ὅτι Σὺ ὁ Θεὸς κατεδέχθης νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν οἰκίαν ἀλλού ἀμαρτωλοῦ, τοῦ φαρισαίου Σίμωνος, ἔλαβεν ἐκ τούτου θάρρος καὶ ἔχρινεν ὅτι δύναται καὶ αὐτὴ· εἰλικρινῶς μετανοήσασα νὰ τύχῃ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτημάτων της. Μαθοῦσα λοιπὸν ἡ γυνὴ ἔκεινη, ὅτι ἐκλήθης εἰς δειπνὸν ὑπὸ τοῦ Σίμωνος καὶ θέλουσα νὰ δειπνῇ τὴν μετάνοιαν αὐτῆς καὶ τὴν πίστιν πρὸς Σὲ τὸν Μεσσίαν καὶ λυτρωτὴν τοῦ Ἰσραὴλ, ἡγόρασε πολύτιμη μύρα καὶ ἐλθοῦσα εἰς τὸν οἶκον τοῦ φαρισαίου ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ Σου μετὰ ψυχῆς συντετριμμένης ἵσταται ἐνώπιόν Σου καὶ λέγει· «Κύριε, πρὸ τοῦ οὐρανοῦ φωτὸς τῆς Σῆς δόξης ἐγὼ εὑρίσκομαι ἐν σκοτεινῇ καὶ ἀσελήνῳ νυκτὶ, τῇ νυκτὶ τῆς ἀμαρτίας, εἰς ἣν μὲν ὠδήγησεν δὲ οἰστρός μου πρὸς τὴν ἀκολασίαν· νῦν δὲ ὅμως βλέπουσα τὸ βάραθρον, εἰς δὲ φέρομαι, εἰλικρινῶς μετανοήσασα παρακαλῶ Σε νὰ δειχθῆς τὰ δάκρυα ταῦτα τῇ μετανοίᾳ, τὰ δάκρυα ταῦτα, τὰ ὅποια ὡς κρουνοὶ ἐκ τῶν δρθαλμῶν μου καταρρέουσι, νὰ δειχθῆς Σύ, διτις ὡς στήμονας καταπέμπεις εἰς τὴν γῆν διεξά τῶν γερελῶν τὸ θαλάσσιον βόρεον· κλινον εὐήκοον οὓς γῆν πρὸς ἐμὲ καὶ ἰλεως γενοῦ μας,

Τὸν βλέπεις βαθέως στενάζουσαν καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας παρὰ Σοὶ ίσταμένην, Σὺ δὲ κλίνας τοὺς εὐρανούς καὶ ἐναγθρωπήσας πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀμαρτιωλῶν ἐπίτρεψόν γε καταφιλήσω τούς ἀχράντους πόδας Σου καὶ ν' ἀποσπογγίσω αὐτοὺς δι' αὐτῶν τῶν βοστρύχων τῆς κεφαλῆς μου, τοὺς πόδας ἔκεινους, ὃν τὸν κρότον ἀκούσασα ἐν τῷ παραδείσῳ ή πρώτη ἔκεινη ἀμαρτιωλὴ ὡς ἐγὼ γυνὴ Εὕα φοβηθεῖσα ἐκρύθη ἀλλὰ ἔκεινην ἐγὼ δὲν μιμοῦμαι, δὲν κρύπτομαι, ἀλλ' ὡς ἵκετης νῦν πρὸ Σου ἐμφανίζομαι· ναὶ μὲν ἀμέτρητα εἰγαι τὰ πλήθη τῶν ἀμαρτιῶν μου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄδυτον τῶν δικαίων Σου ἀποθάσεων τίς δύναται νὰ ἔξιχνιάσῃ; λοιπὸν παρακαλῶ Σε, ὃ ψυχοσῶστα σωτήρ μου, μὴ ἀπορρίψῃς τὴν δέησίν μου, ἀφ' εὖ ἀμέτρητον ἔχεις τὸ ἔλεος καὶ τὴν συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἀμαρτιωλούς μετανοοῦντας.

[τοι ἀραιά πονού ταχύτητις ή ἔντασις]
[τοι τῶν εἴγειναντον κύριον]

Κύριε Κύριε φυτεύεις αὐτούς
καὶ τείχους αποτελεῖς

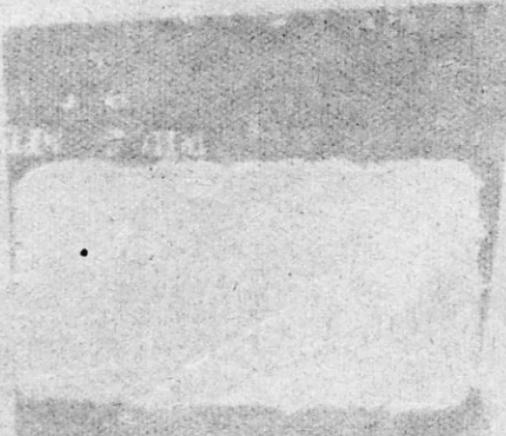
παραδείσους τούς αμερικανούς
καὶ σὺ δικαῖας.

Εν Αθηναῖς στις 28/4/29

Στίχων Παρασκευής πλαισιώνεται ηγετικά
δέρματα των μεγάλων ανεπίσημων δι-
όχυρων πεντελικά τα οποία τονιζόνται
των πρώτων πολιτικών γεγονότων και των
ο. Χ. Φ. Κυριοτάτων πολιτικών τα οποία
εξαρτούνται εικόνες σταθερότητας
και πολιτικής.

Περιγραφή

Θ. Αναστασίου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αριθ. { Πρωτ. 5712
Διεκπ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 23 Φεβρουαρίου 1918.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Ἐμμ. Παντελάκην

Συγγραφέα διδακτικῶν βιβλίων

Ἄνακοινοῦμεν ὅμιν ὅτι διὸ ὑμετέρας ἀποφάσεως, τῇ 8 τοῦ ἵσταμένου μηνὸς ἔκδοθείσης καὶ τῇ 14 τοῦ αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 14 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἐνεκρίθη ἡ χρῆσις τοῦ ὑφ' ὑμῶν ἐν χειρογράφῳ ὑπὸ βληθέντος βιβλίου «Κοντάκια καὶ Κανόνες τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμᾶν ποιῆσεως» συμφώνως πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 163 πρᾶξιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου τῆς 3 ἵσταμένου μηνὸς διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Γ' τάξεως τῶν τετραταξίων γυμνασίων καὶ τῶν ἀντιστοίχων τάξεων τῶν λοιπῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως.

“Ο. Υπουργός
ΔΗ. Μ. ΔΙΓΚΑΣ

